

Vlaanderen
is milieu

Gemeentelijke performantie-indicatoren

Rapportering 2014

[illegible]

GEMEENTELIJKE PERFORMANTIE-INDICATOREN

Rapportering 2014

[illegible]

INHOUD

SAMENVATTING	4
VOORWOORD	5
1 Inleiding	6
2 Gemeentelijke ecologische performantie-indicatoren	7
3 Resultaten rapportering 2014	9
Indicator 1: Correcte inzameling van afvalwater	9
1.1. Uitvoeringsgraad	9
1.2. Gemeentelijk beleid huisaansluitingen	10
1.3. Aansluitingsgraad	14
1.4. Dimensionering pompstations	14
1.5. Operationele werking pompstations	20
1.6. Dimensionering leidingen	25
1.7. Operationeel onderhoud leidingen	29
1.8. Beschikbare kennis overstorten	38
1.9. Gestructureerd onderhoud/toezicht	42
Indicator 2: Afkoppeling van niet-verontreinigd water	48
2.1. Afkoppelingsbeleid, inclusief buffering en vertraagde afvoer	48
2.2. Aansluiting gescheiden riolen	51
2.3. Parasitair water	54
2.4. Bemalingswater	55
2.5. Interactie met natuurlijke watersysteem	57
Indicator 3: Globaal beheer	59
3.1. Dienstverlening	59
3.2. Gegevensbeheer	63
Indicator 4: Zuivering op lokaal niveau	68
4.1. Uitbouw individuele saneringsinfrastructuur	69
4.2. Controle individuele saneringsinfrastructuur	73
4.3. Toezicht op ingedeelde inrichtingen	74
Globaal resultaat 2014	78
4 Terugkoppeling	80
BESLUIT	81

[illegible]

SAMENVATTING

GEMEENTELIJKE PERFORMANTIE INDICATOREN

De gemeentelijke saneringsverplichting is vertaald in 4 hoofddoelstellingen.

Ecologische effectiviteit en efficiëntie van middelen nagaan.

Hoge deelname aan online bevraging: 305 van de 308 gemeenten.

CORRECTE INZAMELING AFVALWATER

Het gemeentelijk beleid inzake huisaansluitingen scoort vrij goed.

Voor 80% van de gemeenten is de kennis van de hydraulische werking van de pompstations zeer goed.

Het gemiddeld aantal jaarlijkse inspecties per pompstation bedraagt 4,7.

Voor 37% van de gemeenten is er een hydrodynamisch model van het volledige grondgebied dat minder dan 5 jaar oud is.

In bijna een derde van de gemeenten gebeurt helemaal geen preventieve ruiming van de riolen.

AFKOPPELING NIET- VERONTREINIGD WATER

84% van de gemeenten subsidieert afkoppeling op privédomein en 95% voorziet technische ondersteuning.

4% van de gemeenten voert slechts een controle op papier uit van de aansluiting op privédomein.

Ongeveer 50% van de gemeenten heeft nog geen zicht op de aangesloten verharde oppervlakte.

In slechts 4% van de gemeenten is meer dan 25% van de inwoners aangesloten op gescheiden riolering.

Minder dan 60% van de gemeenten werkt actief rond het lozingsverbod van bemalingswater.

Slechts 10% van de 9.000 gekende knelpunten staat geïnventariseerd als opgelost.

GLOBAL BEHEER

Bijna twee derden van de gemeenten is continu bereikbaar voor (telefonische) meldingen.

Slechts 10% van de gemeenten heeft ooit bij de bevolking een bevraging over de rioleringen gedaan.

De kennis van het leeftijdsprofiel van de gemeentelijke leidingen is zeer beperkt.

Slechts 7% van de gemeenten heeft meer dan 50% van de huisaansluitingen geïnventariseerd.

ZUIVERING OP LOKAAL NIVEAU

In bijna 50% van de gemeente wordt de aanleg van septische putten en/of bezinkingsputten altijd opgelegd.

58% van de gemeenten staat in voor de aanleg van IBA's, 72% doet het beheer geheel of gedeeltelijk zelf.

Ongeveer driekwart van de gemeenten staan in voor de controle bij de indienstelling van IBA's.

In minstens 20% van de gemeenten is er geen formele procedure voor een regelmatige opvolging van IBA's.

De milieuhandhaving is in vele gemeenten nog onvoldoende uitgebouwd.

CONCLUSIE

De 4 indicatoren zijn (licht) verbeterd t.o.v. de beoordeling over werkjaar 2013.

Voor de correcte inzameling van afvalwater wordt gemiddeld goed gescoord.

Aan verdunning in het stelsel wordt wel gewerkt, maar de verbeteringen gaan meestal zeer langzaam.

Er is meer aandacht voor dienstverlening; het gegevensbeheer van de gemeentelijke infrastructuur is beperkter.

De zuivering op lokaal niveau evolueert in de goede richting, maar er is nog veel verbetering mogelijk.

VOORWOORD

Er is de voorbije decennia sterk ingezet op het collecteren en zuiveren van afvalwater. Nu moeten al die rioleringen ook nog juist gebruikt en onderhouden worden. De VMM houdt als ecologische toezichthouder op het beheer van deze infrastructuur een oogje in het zeil.

Jaarlijks vraagt de VMM via een gebruiksvriendelijke webtoepassing de gemeentelijke rioolbeheerders om ons te informeren over hoe zij deze opdracht concreet aanpakken en uitvoeren.

Vervolgens vertalen we deze antwoorden in bevattelijke scores die toelaten om evoluties zichtbaar te maken. Dit is een belangrijke meerwaarde voor de gemeentelijke rioolbeheerder die op deze manier zicht krijgt op de eigen vooruitgang in de loop van de jaren.

Daarnaast kan elke individuele gemeente zich vergelijken met het Vlaamse gemiddelde.

De VMM koppelt terug naar de gemeenten over de resultaten: we beginnen met twee individuele uitgebreide terugkoppelingen na een eerste en tweede deelname, nadien worden de resultaten elk jaar elektronisch gecommuniceerd.

Voor de eerste maal brengt de VMM deze informatie ook samen in dit overzichtsrapport.

Dit rapport gaat dieper in op een aantal resultaten en achtergronden, en dit op een toegankelijke en anschouwelijke manier. Dit overzichtsrapport haalde inspiratie uit het Nederlandse driejaarlijkse rapport 'Riolering in beeld' van de stichting RIONED.

1 INLEIDING

Binnen het Vlaams gewest bepaalt het zoneringsbesluit¹ de scheidingslijn tussen de gemeentelijke en de bovengemeentelijke saneringsverplichting inzake afvalwater.

Vooraleer afvalwater kan gezuiverd worden, moet het via leidingen ingezameld en getransporteerd worden naar de zuiveringsinstallaties. Deze inzameling is een taak van de gemeentelijke rioolbeheerder. Die is verantwoordelijk voor de (her)aanleg en het onderhoud van de gemeentelijke rioleringen. Daarnaast kan de gemeentelijke rioolbeheerder ook instaan voor de aanleg en het onderhoud van individuele waterzuiveringsinstallaties (IBA's) bij particulieren.

Voor het bovengemeentelijke luik (transport en zuivering van het afvalwater) is de nv Aquafin bevoegd.

De aanleg en het onderhoud van gemeentelijke rioleringen vergt omvangrijke investeringen. Daarom ondersteunt het Vlaamse Gewest zijn gemeenten met subsidies voor de (her)aanleg van gemeentelijke rioleringen en IBA's.

De bovengemeentelijke inspanningen worden integraal vergoed door het Vlaamse Gewest.

Het Vlaamse Gewest heeft in de voorbije decennia miljarden euro's geïnvesteerd in de gemeentelijke en bovengemeentelijke saneringsinfrastructuur. De Vlaamse overheid wil de ecologische effectiviteit en efficiëntie van zijn investeringen en de goede dienstverlening aan de burger nagaan. De verbeterde waterkwaliteit zorgt bovendien voor een grotere zichtbaarheid van de gevolgen van ontoereikend beheer.

Om dit mogelijk te maken werd een kader van ecologische prestatie-indicatoren voor respectievelijk het bovengemeentelijke en het gemeentelijke niveau uitgewerkt.

De bovengemeentelijke prestatie-indicatoren brengen het beheer van de bovengemeentelijke saneringsinfrastructuur in beeld.

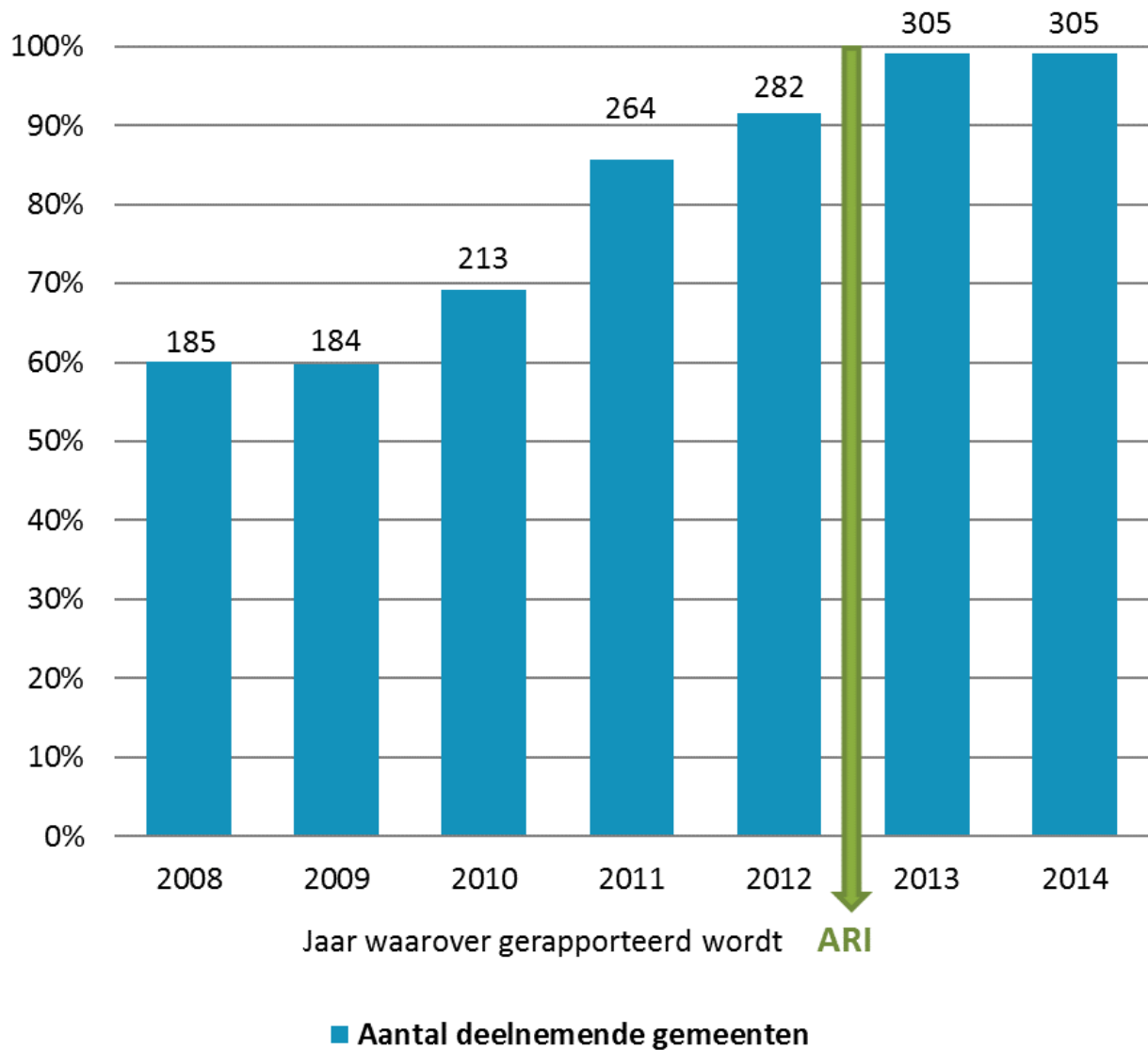
De gemeentelijke performantie-indicatoren kwantificeren op hun beurt de ecologische kwaliteit van de uitbouw en het beheer van de gemeentelijke saneringsinfrastructuur en van de gemeentelijke saneringstaken.

In een deel van de gemeenten geeft de watermaatschappij of een ander intergemeentelijk samenwerkingsverband uitvoering aan de gemeentelijke saneringsverplichting. De ecologische bevraging gebeurt daarentegen voor elke individuele gemeente afzonderlijk. In dit rapport spreken we over de gemeentelijke rioolbeheerder waarbij we zowel de gemeenten bedoelen die zelf in staan voor de gemeentelijke sanering als de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Dit rapport gaat dieper in op deze gemeentelijke performantie-indicatoren over werkjaar 2014.

¹ Besluit van de Vlaamse Regering van 10 maart 2006 houdende de vaststelling van de regels voor de scheiding tussen de gemeentelijke en bovengemeentelijke saneringsverplichting en de vaststelling van de zoneringsplannen

In figuur 1 is de stijging te zien van het aantal deelnemende gemeenten aan deze bevraging tot bijna 100% in de bevraging over 2014.

figuur 1: Aantal deelnemende gemeenten aan de jaarlijkse bevraging

In 2014 (bevraging over werkjaar 2013) stelde de VMM het automatisch rapporteringsinstrument ARI ter beschikking. Dit resulteerde duidelijk in een (nog) hogere responsgraad: 99% van de gemeenten rapporteerden geheel of gedeeltelijk voor de werkjaren 2013 en 2014. Voor de bevraging over 2014 gaven enkel de gemeenten Geraardsbergen, Spiere-Helkijn en Tervuren geen respons.

3 RESULTATEN RAPPORTERING 2014

Dit rapport is in de eerste plaats bestemd voor de Vlaamse gemeenten en rioolbeheerders, die de indicatoren hebben leren kennen door deel te nemen aan de jaarlijkse bevestigingen en de ontvangen individuele terugkoppelingen.

Hieronder worden alle vragen uit de web-bevraging overlopen en de verstrekte antwoordmogelijkheden geduid ('waarom scoort het ene antwoord beter dan een ander?'). Voor enkele vragen geeft een overzichtskaart van Vlaanderen de individuele resultaten per gemeente weer. Voor de andere vragen geeft een histogram in procenten de opdeling van de verstrekte mogelijke antwoorden en ook van de ontbrekende antwoorden weer.

Correctheid gegevens gemeenten

Het uitgangspunt is dat de indicatoren een hulpmiddel zijn om het gemeentelijke rioleringsbeleid te evalueren en het te vergelijken met dat van de rest van Vlaanderen. Dit veronderstelt correcte basisgegevens. De gemeentelijke performantie-indicatoren zijn uiteraard maar zo correct als de grotendeels door de gemeente verstrekte gegevens waarop de VMM haar berekeningen baseert. Het is weinig zinvol en praktisch ook niet mogelijk om alle gerapporteerde gegevens individueel te controleren.

Indicator 1: Correcte inzameling van afvalwater

1.1. Uitvoeringsgraad

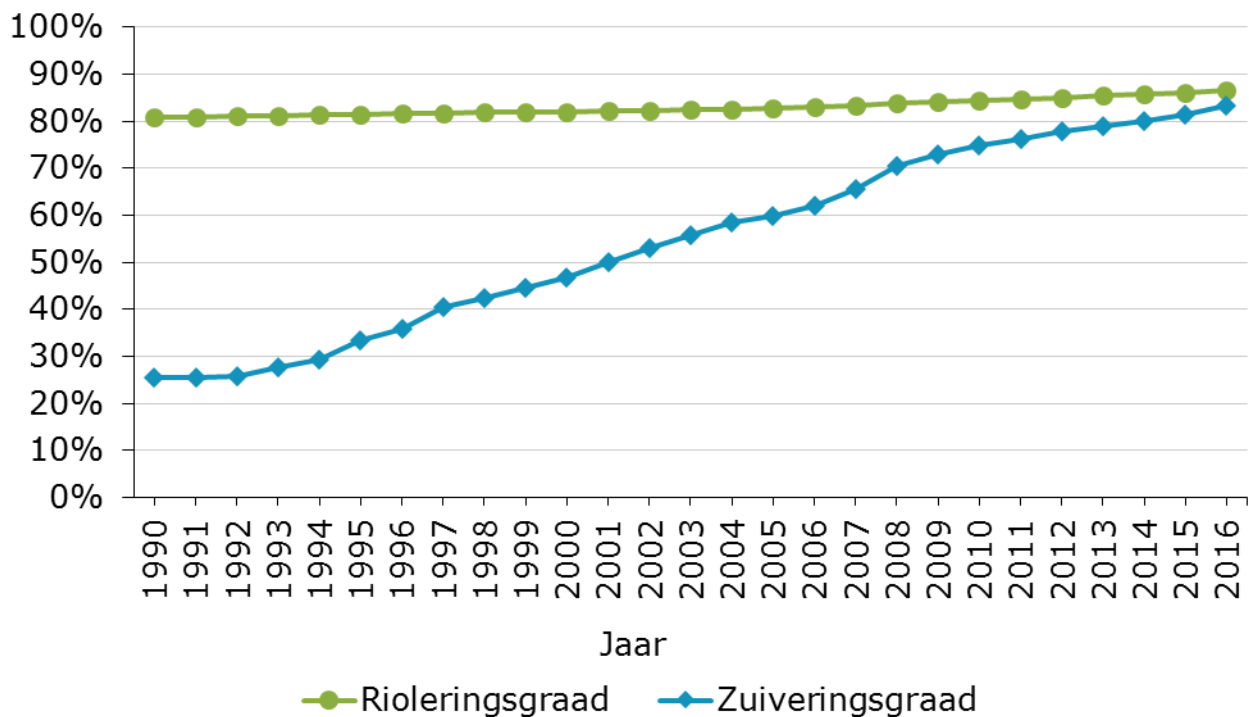
Hoeveel van de voorziene riolering is al gerealiseerd in je gemeente? En van hoeveel inwoners wordt het afvalwater afgevoerd en gezuiverd?

Die vragen worden beantwoord door respectievelijk de uitvoeringsgraad en de zuiveringsgraad (zie subindicator 1.3 Zuiveringsgraad) voor je gemeente.

De **rioleringsgraad** is de verhouding van het aantal gerioleerde inwoners tegenover het totaal aantal inwoners van een gemeente. Aangezien het economisch-ecologisch afgewogen niet aangewezen is om alle inwoners aan te sluiten op de riolering (voor de afbakening van de zones voor collectieve en individuele zuivering verwijzen we naar de zoneringsplannen²⁾, zal de rioleringsgraad bijna nooit 100% bedragen. Daarom wordt ook de **uitvoeringsgraad** van de riolering opgevolgd. Dit is de verhouding van het totaal aantal huidige gerioleerde inwoners tegenover het aantal maximaal te rioleren inwoners (als uitdrukking van de vordering van de uitbouw van het rioleringsstelsel binnen de gemeente).

Voor elke gemeente berekent de VMM op basis van haar rioleringsdatabank wat de huidige toestand is en wat de toekomstige riolerings- en zuiveringsgraden zullen zijn. Die toekomstige situatie wordt bereikt als de volledige voorziene uitbouw van de riolerings- en saneringsinfrastructuur is gerealiseerd. In de zoneringsplannen wordt de toekomstige uitbouw vastgelegd.

² Het zoneringsplan van je gemeente vind je op <https://www.vmm.be/data/zoning-en-uitvoeringsplan>

figuur 2: Evolutie riolerings- en zuiveringsgraad in Vlaanderen

Uit figuur 2 komt een gestage vooruitgang naar voor.

De meest recente riolerings- en zuiveringsgraden en informatie over de berekeningswijze vind je terug op de [VMM-website](#).

1.2. Gemeentelijk beleid huisaansluitingen³

Deze indicator beoordeelt het gemeentelijke beleid voor huisaansluitingen op het vlak van procedure en opvolging.

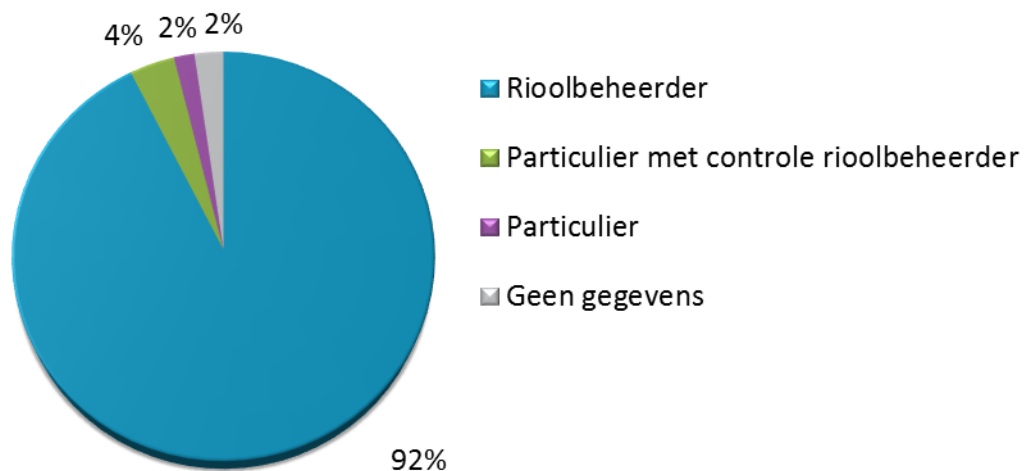
Via zoneringsplannen legt de Vlaamse regering vast in welk gebied je moet aansluiten op het openbaar rioleringsnet en waar je individueel (met behulp van een IBA) moet zuiveren. Ligt je woning in een zone waar riolering aanwezig is of zijn er plannen tot aanleg, dan is een aansluiting op het openbaar rioleringsnet verplicht.

Vraag: Wie realiseert de huisaansluitingen?

Volgens Vlarem is er een aansluitingsplicht en zou iedereen die woont in een gerioleerde straat ook effectief moeten aangesloten zijn. Met huisaansluiting wordt bedoeld de aansluiting tussen de rooilijn en de openbare riolering. Deze aansluiting kan gebeuren rechtstreeks op de rioolbuis of via een wachtbuis. Aansluiting door de rioolbeheerder zelf geeft uiteraard de hoogste score in het beoordelingssysteem (blauwe kleur) omwille van de beste garantie op correcte aansluiting. Aansluiting door de particulier onder

³ Voor definitie van huisaansluiting, zie Hoofdstuk 1. van het [algemeen waterverkoopreglement](#)

toezicht van de rioolbeheerder scoort gemiddeld (groene kleur), terwijl aansluiting door de particulier zelf zonder toezicht aanleiding geeft tot een nul-score (paarse kleur). Gemeenten die geen antwoord gaven, of die niet deelnamen aan de bevraging, zijn grijs ingekleurd.

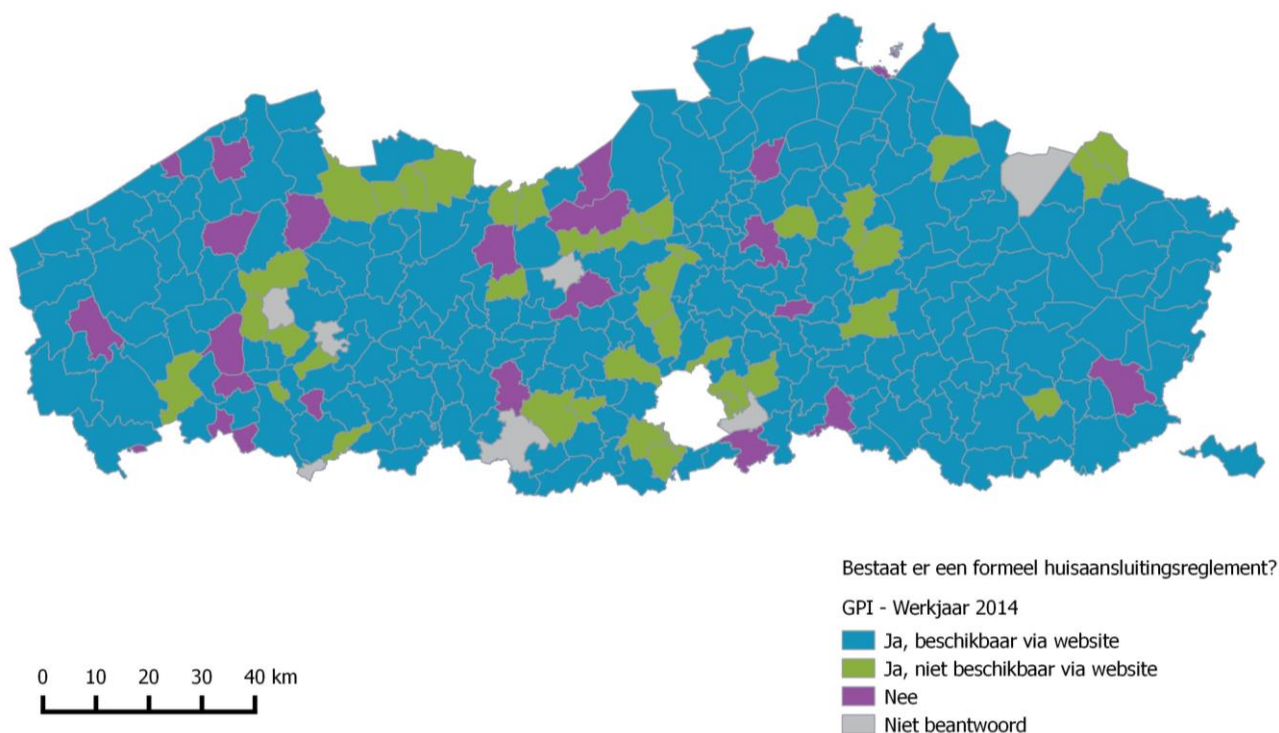

figuur 3: Wie realiseert de huisaansluitingen?

In het merendeel van de gemeenten (92%) realiseert de rioolbeheerder de huisaansluiting zelf. In een klein aantal gemeenten (4%) laat de rioolbeheerder de particulier de aansluiting zelf realiseren, maar oefent wel nog een controle uit. Slechts in 2% van de gemeenten doet de particulier zelf de aansluiting zonder controle van de rioolbeheerder.

Vraag: Bestaat er een formeel huisaansluitingsreglement?

De hoogste score (blauwe kleur) gaat naar de meest toegankelijke informatiebron (website), in het andere geval dient de particulier zich tot zijn/haar gemeente te wenden (gemiddelde score, groene kleur). De nul-score (paars) is hier voorbehouden voor de gemeenten zonder reglement.

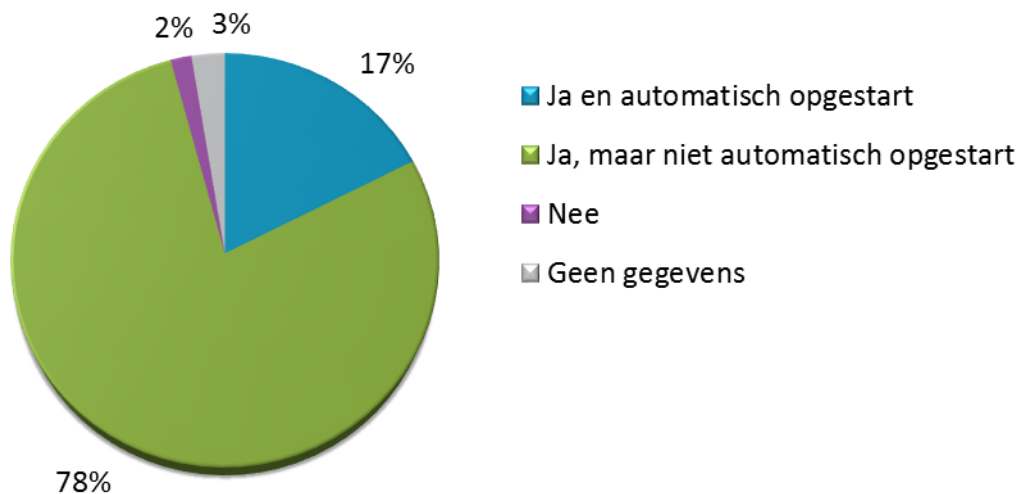

figuur 4: Bestaat er een formeel huisaansluitingsreglement?

In 77% van de gemeenten is er een formeel huisaansluitingsreglement beschikbaar via de website. In 14% van de gemeenten is dit reglement er wel maar niet beschikbaar via het internet. In 7% van de gemeenten is er zelfs geen formeel reglement.

Vraag: Bestaat een standaardprocedure voor de aanvraag en uitvoering van een huisaansluiting?

De hoogste score wordt hier behaald als de procedure automatisch wordt opgestart bij de aanvraag van de bouwvergunning. In het andere geval moet de particulier nog een aparte aanvraag doen (gemiddelde score). De nul-score gaat naar gemeenten zonder standaardprocedure.

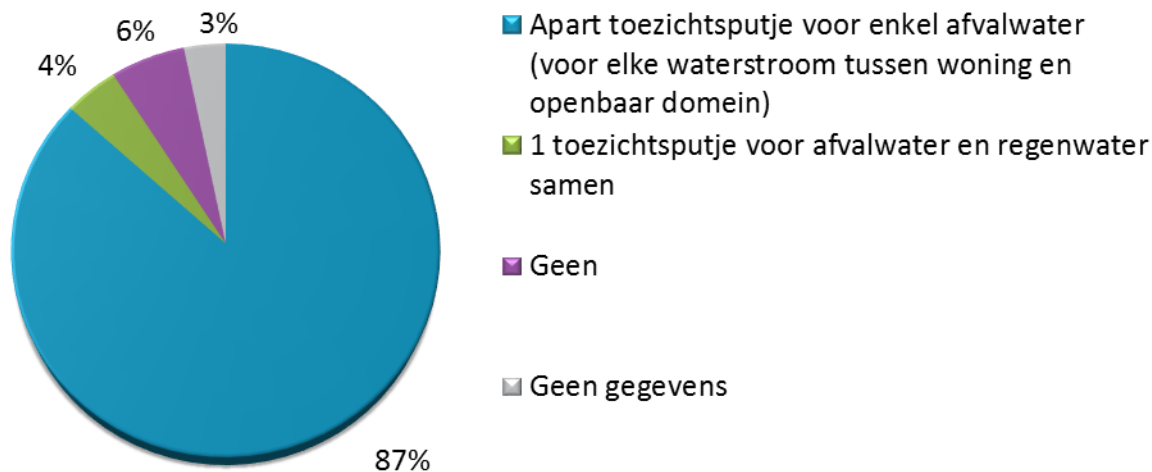

figuur 5: Bestaat een standaard procedure voor de aanvraag en uitvoering van een huisaansluiting?

In slechts 17% van de gemeenten wordt deze procedure automatisch opgestart, in 78% van de gemeenten bestaat de standaardprocedure maar moet de particulier nog een aparte aanvraag doen.

Vraag: Welke inspectiemogelijkheden worden standaard voorzien bij een huisaansluiting?

Is er een plaats voorzien, op privé- of openbaar domein, waar de (afval)waterstroom kan geïnspecteerd worden?

figuur 6: Welke inspectiemogelijkheden worden standaard voorzien bij een huisaansluiting?

De meeste gemeenten (87%) voorzien de beste inspectiemogelijkheid (aparte toezichtsputjes voor elke waterstroom). Een gezamenlijk toezichtsputje is een minimum, en geen putje geeft uiteraard aanleiding tot een nul-score.

1.3. Aansluitingsgraad

De zoneringsplannen geven een toekomstvisie op het aansluiten van vuilvracht op een zuivering.

De zuiveringsgraad is het theoretische percentage van de inwoners waarvan het afvalwater, na transport via het riolerings- en collecteringsnetwerk, effectief gezuiverd wordt in een openbare rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI).

De aansluitingsgraad op een RWZI geeft het percentage van de inwoners waarvan het afvalwater gezuiverd wordt op een RWZI ten opzichte van het totaal aantal inwoners dat volgens de zoneringsplannen voorzien is om aangesloten te worden op een RWZI.

Uit de vastgestelde zoneringsplannen is af te leiden dat we in Vlaanderen in de toekomst ongeveer 98% van het huishoudelijk afvalwater van de inwoners wensen aan te sluiten op een collectieve zuivering. De overige 2% van de inwoners is aangewezen op een individuele behandeling (IBA) van het door hen geproduceerde afvalwater. Zie ook 1.1. Uitvoeringsgraad.

Deze indicator geeft een stand van zaken van de huidige verwezenlijking van de collectieve zuivering voor het deel waar de gemeente voor verantwoordelijk is.

Een aantal gemeenten hinken nog achterop voor wat betreft de realisatie van de zuiveringsgraad. De redenen zijn divers:

- meer kleinere en meer afgelegen woonkernen die nog op de openbare waterzuiveringsinfrastructuur moeten aangesloten worden;
- afstemming op andere investeringsprojecten (bv. wegenwerken);
- vertragingen in het aanleggen van de bovengemeentelijke saneringsinfrastructuur (collectoren en waterzuiveringsinstallaties).

1.4. Dimensionering pompstations⁴

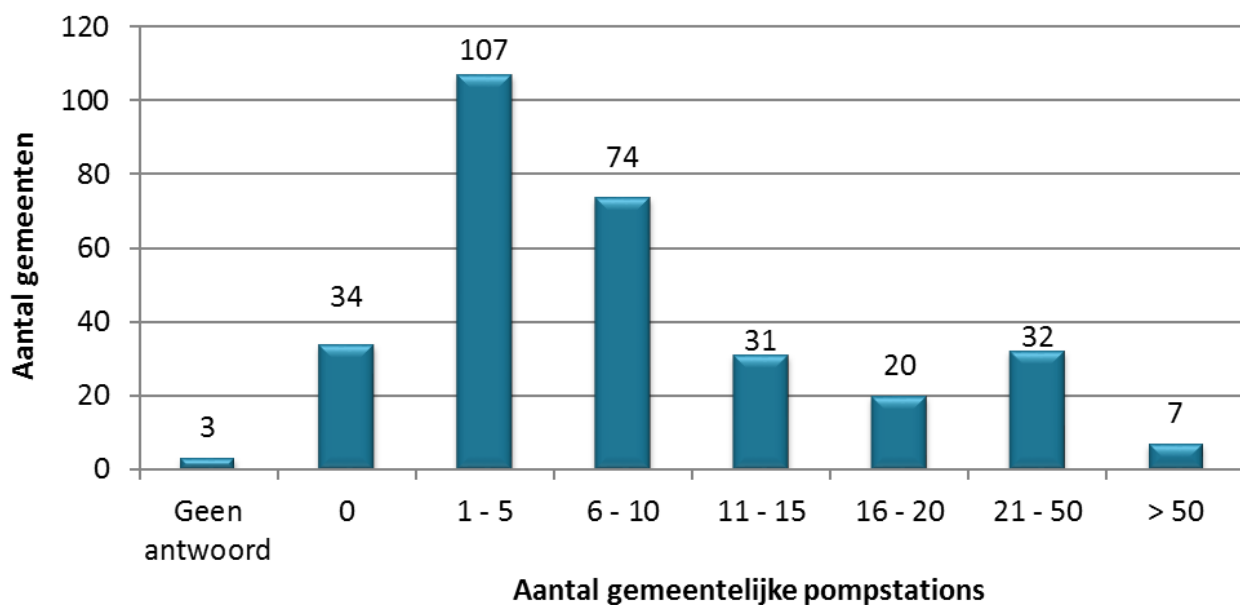
We onderscheiden verschillende typen pompstations:

- pompstations voor gemengde afvoer;
- pompstations alleen voor DWA, uitgezonderd drukrioleringen;
- pompstations alleen voor RWA;
- andere pompen (sifonpompen, leegpompen buffer- en/of bergingsbekkens, ...);
- pompstations horende bij drukriolering.

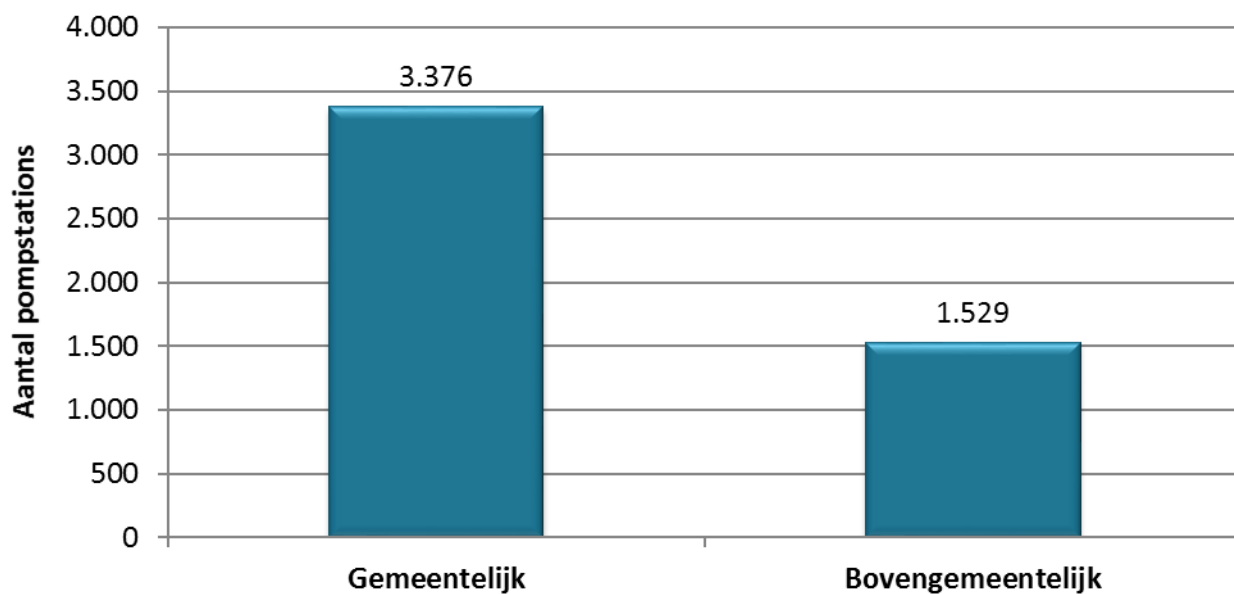
Per type pompstation wordt het aantal pompstations gevraagd waarvan de gemeente eigenaar en/of exploitant is. Het totaal aantal gemeentelijke pompstations wordt automatisch berekend op basis van de gegeven aantallen per type.

Op basis van de antwoorden over het werkjaar 2014 waren er minstens 3.376 gemeentelijke pompstations. Per gemeente werden er gemiddeld 11 pompstations door de gemeentelijke rioolbeheerder beheerd. Ter vergelijking: Aquafin heeft meer dan 1.500 bovengemeentelijke pompstations in beheer.

⁴ Het betreft het totaal aantal pompstations waarvan de gemeente eigenaar en/of exploitant is. Zo mogelijk wordt er een onderscheid gemaakt tussen pompstations op een gemengde riolering, pompstations alleen voor een DWA-streng, pompstations alleen voor RWA en/of overstortwater, pompstations voor het leegtrekken van sifons, buffer-, bergingsbekkens, ... en pompstations horende bij drukriolering.

figuur 7: Verdeling aantal gemeentelijke pompstations per gemeente

figuur 8: Aantal gemeentelijke en bovengemeentelijke pompstations in Vlaanderen

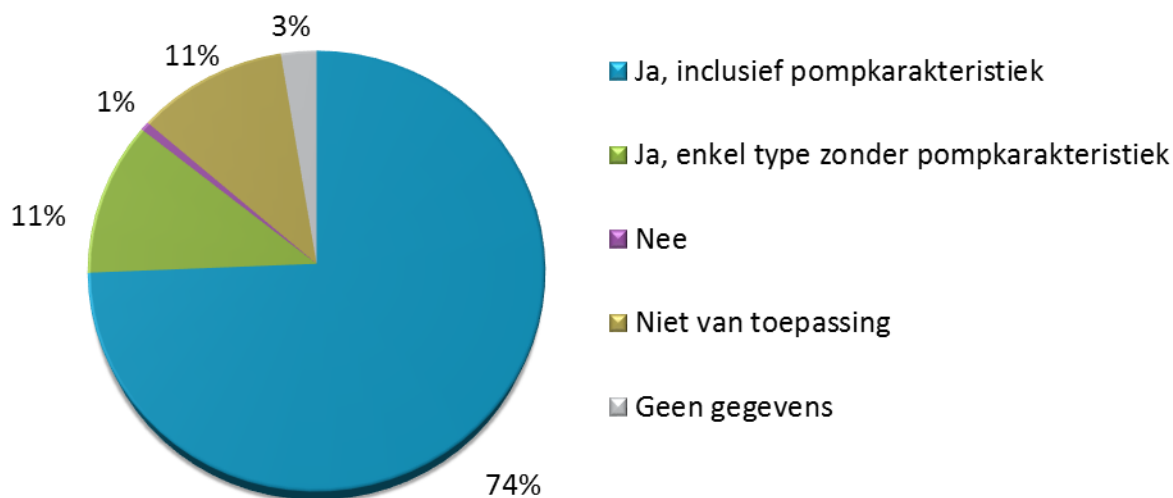
Als voor een gemeente het totaal aantal gemeentelijke pompstations 0 is, worden de vragen over de dimensionering en de operationele werking van de pompstations uitgeschakeld in de webtoepassing.

1.4.1. Beschikbare kennis werking pompstations

Pompstations zijn kritieke elementen in een rioolstelsel. Daarom is het van belang dat de hydraulische werking ervan gekend en onderbouwd is. Deze indicator beoordeelt kwalitatief de beschikbaarheid van deze kennis en onderbouwing. Aan de hand van onderstaande vragen ontstaat een beeld van de beschikbaarheid van de benodigde kennis.

Vraag: Is het pomptype van de geïnstalleerde pompen gekend?

Met pomptype wordt bedoeld: droog opgestelde pompen, pompelpompen, centrifugaalpompen, versnijderpompen, ...

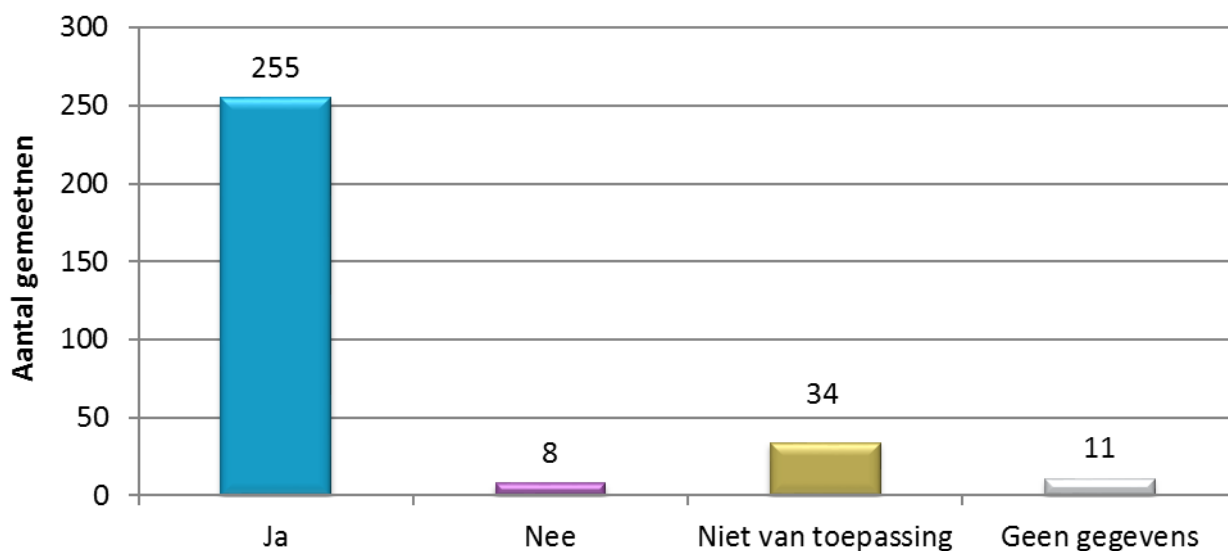

figuur 9: Is het pomptype van de geïnstalleerde pompen gekend?

De meeste gemeenten (74%) geven aan over een grondige kennis te beschikken van de geïnstalleerde pompen. Bij 11% is de kennis beperkter. Een kleine minderheid (1%) weet er weinig of niets over. 11% (of 34 gemeenten) geeft aan geen gemeentelijke pompen in haar patrimonium te hebben. Een kleine minderheid (3%) heeft geen antwoord verstrekt of nam niet deel.

Vraag: Zijn de aan- en afslagpeilen gekend?

Het aanslagpeil is het niveau in de pompput waarbij een pomp aanslaat, stijgt het water nog verder in de pompput dan kan een tweede pomp aanslaan. Door het verpompen van het water daalt in regel het niveau in de pompput. Onder een bepaald peil vallen één of meerdere pompen uit. Dit is het afslagpeil.

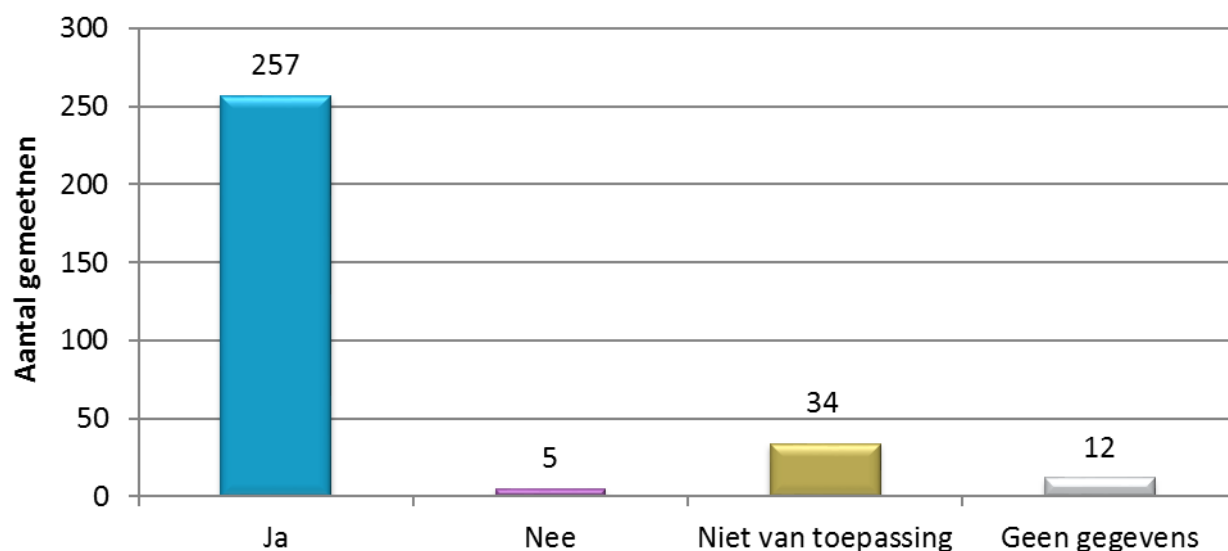

figuur 10: Zijn de aan- en afslagpeilen gekend?

Ook hier geeft een grote meerderheid van de gemeenten aan over de operationele gegevens van de pompen te beschikken. Het aandeel 'Niet van toepassing' bedraagt in absoluut aantal 34 gemeenten (of 11% van het aantal gemeenten).

Vraag: Zijn de karakteristieken van de persleiding (diameter, ligging, lozingspunt) gekend?

Een pompstation dient om het (afval)water van een laag peil naar een hoger peil te brengen. De persleiding kan zeer kort zijn (niet veel meer dan de stijgbuis) tot zeer lang zijn (enkele kilometer).

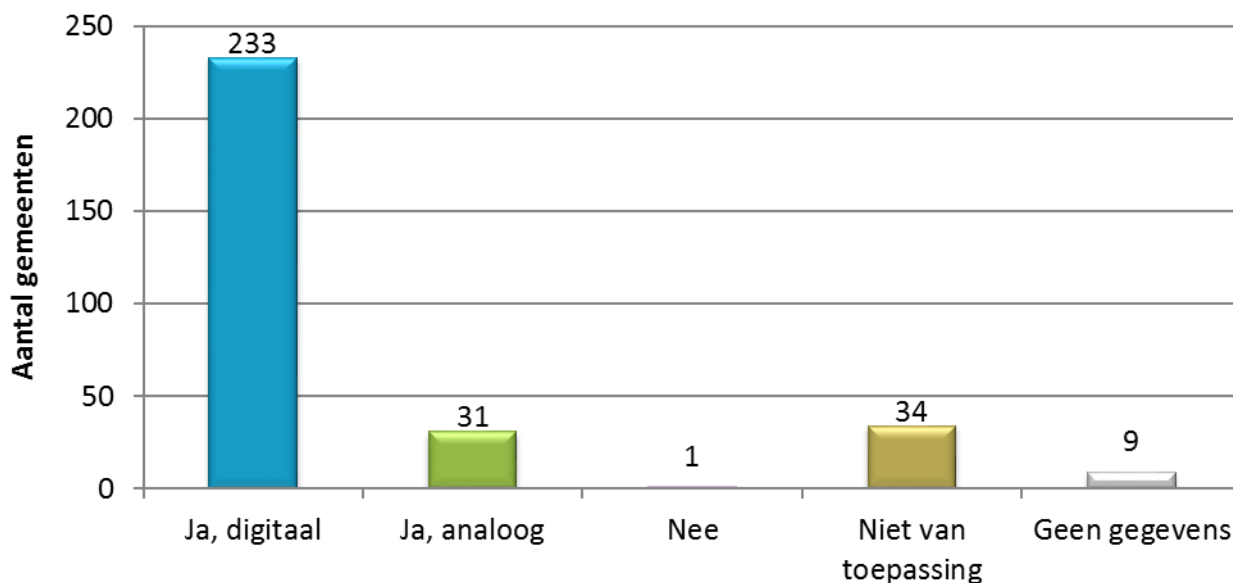

figuur 11: Zijn de karakteristieken van de persleiding (diameter, ligging, lozingspunt) gekend?

Ook hier geeft het overgrote deel van de gemeenten (257 of 83%) aan de kenmerken van de persleidingen uitstekend te kennen.

Vraag: Is er een lijst beschikbaar van alle pompstations met hun ligging?

De ligging van alle pompstations is fundamentele informatie. Met digitaal wordt één of ander GIS (Geografisch Informatie Systeem) bedoeld. In andere gevallen bestaat er ofwel geen lijst ofwel een lijst die niet gekoppeld is aan GIS.

figuur 12: Is er een lijst beschikbaar van alle pompstations met hun ligging?

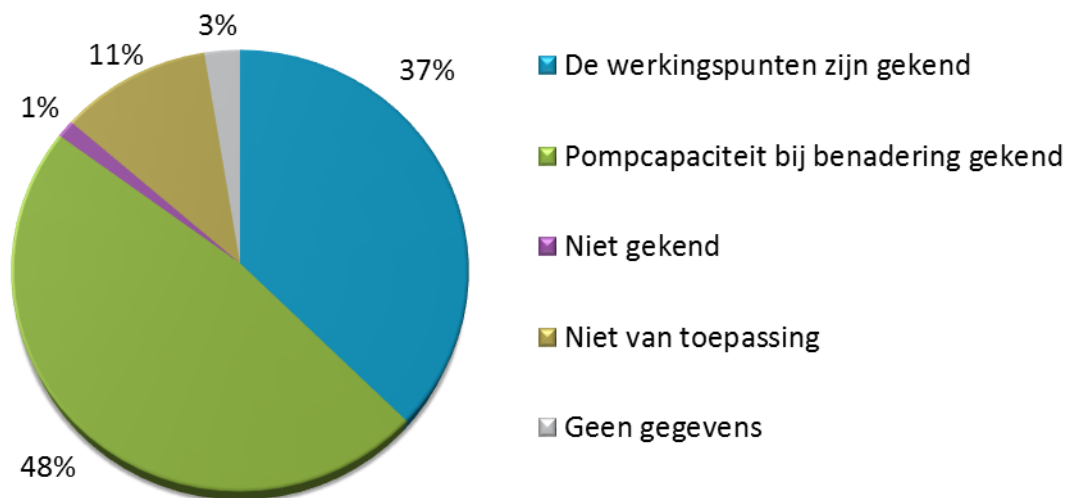
Uit de bevraging blijkt dat bijna alle betrokken gemeenten (264 of 86%) deze informatie hebben, en overwegend zelfs digitaal (233 of 76%).

1.4.2. Goede dimensionering pompstations

Pompstations zijn zoals eerder gesteld kritieke elementen in een rioolstelsel. Daarom is een goede dimensionering van het pompstation van groot belang. Deze indicator beoordeelt, aan de hand van onderstaande vragen, kwalitatief de dimensionering van het pompstation in de gevallen dat onvoldoende informatie beschikbaar is om een kwantitatieve beoordeling te maken.

Vraag: Is de hydraulische werking van de pompen gekend?

Elke pomp heeft een pompkarakteristiek. Hierbij wordt het debiet weergegeven in functie van de opvoerhoogte (dalend debiet bij stijgende opvoerhoogte). Anderzijds wordt het systeem pompstation en persleiding gekenmerkt door een systeemkarakteristiek (stijgende opvoerhoogte, namelijk de som van hoogteverschil en ladingsverliezen, bij stijgend debiet). De situatie waarin de pomp normaliter werkt (snijpunt pompkarakteristiek en systeemkarakteristiek) geeft het werkingpunt op de pompcurve. Uitgaande van het bestek of het pomptype kan men ook de pompcapaciteit kennen. Er kunnen verschillende werkingpunten zijn als meer dan één pomp via dezelfde persleiding debiteert.

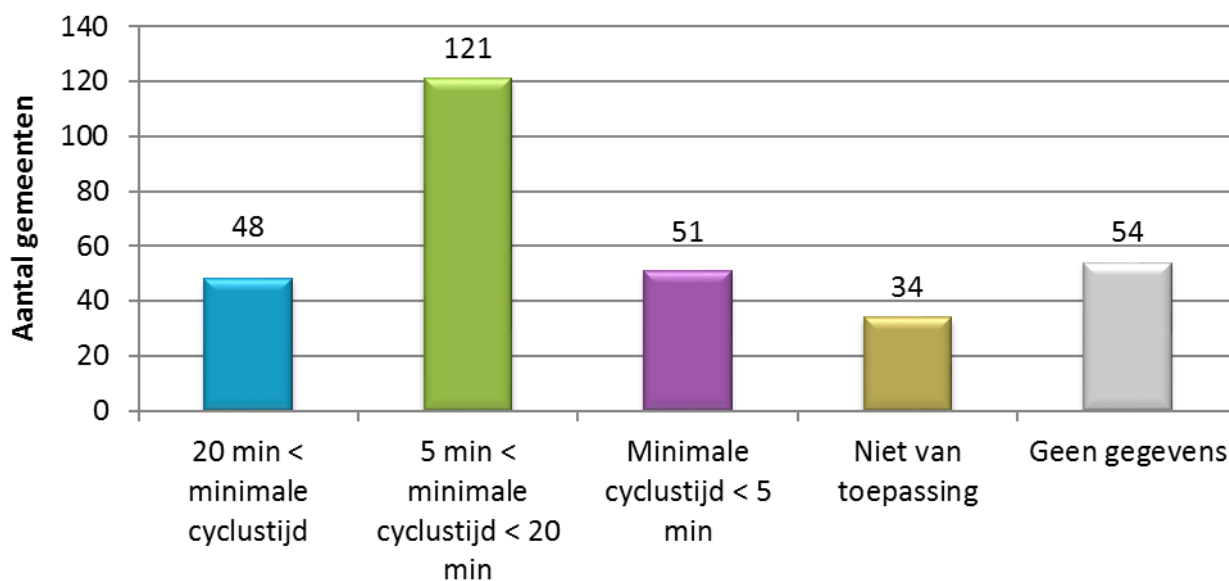
figuur 13: Is de hydraulische werking van de pompen gekend?

Ook deze gegevens zijn bij de meeste betrokken gemeenten correct (37%) of bij benadering (48%) gekend.

Vraag: Voldoet de minimale cyclustijd aan de Code van goede praktijk⁵?

De cyclustijd is de som van de vultijd en de pomptijd ofwel de tijd van 1 cyclus die de pomp doorloopt van afslag tot de volgende afslag. De Code van goede praktijk stelt een minimale cyclustijd voorop van 20 minuten voor grote pompen, en van 5, 10 of liefst 15 minuten voor kleinere pompen.

⁵ [De code van goede praktijk voor het ontwerp, de aanleg en het onderhoud van rioleringsystemen](#) van 12 augustus 2012, in voege vanaf 4 oktober 2012

figuur 14: Voldoet de minimale cyclustijd aan de Code van goede praktijk?

Gemeentelijke pompstations omvatten zowel kleinere als grotere pompstations. Dit reflecteert zich in de spreiding in de minimale cyclustijd, waarbij de grotere pompen eerder een minimale cyclustijd van 20 minuten hebben en de kleinere een kleinere minimale cyclustijd. Deze informatie is duidelijk minder aanwezig bij de gemeenten (54 of 17,5% heeft deze vraag niet beantwoord).

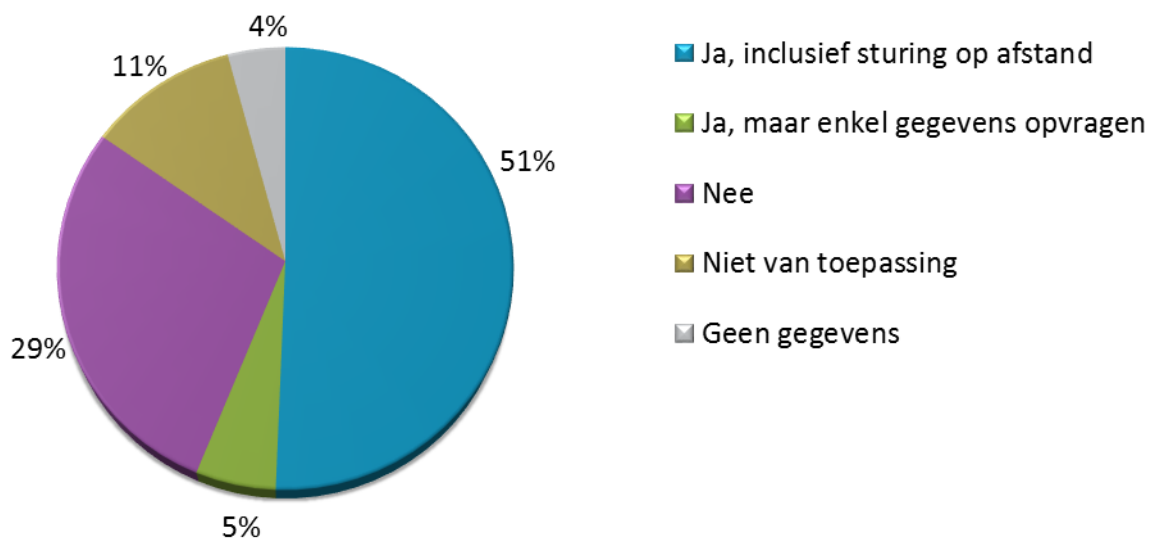
1.5. Operationele werking pompstations

1.5.1. Beschikbare operationele middelen m.b.t. werking pompstations

Voor de pompstations waar geen metingen beschikbaar zijn, kan de beoordeling op een kwalitatieve manier worden uitgevoerd. Hierbij gaan we na welke maatregelen van toepassing zijn en welke procedures beschikbaar zijn om te verzekeren dat de werking van het pompstation zo optimaal mogelijk verloopt.

Vraag: Is er een operationeel SCADA-systeem beschikbaar?

SCADA is een acroniem voor: “Supervisory Control And Data Acquisition”; het verzamelen, doorsturen, verwerken en visualiseren van meet- en regelsignalen in een centrale eenheid. Dit maakt de opvolging van de goede werking van het pompstation vanop een centrale plaats mogelijk, en eventueel zelfs ook sturing vanop afstand, zonder dat men telkens ter plaatse moet gaan.

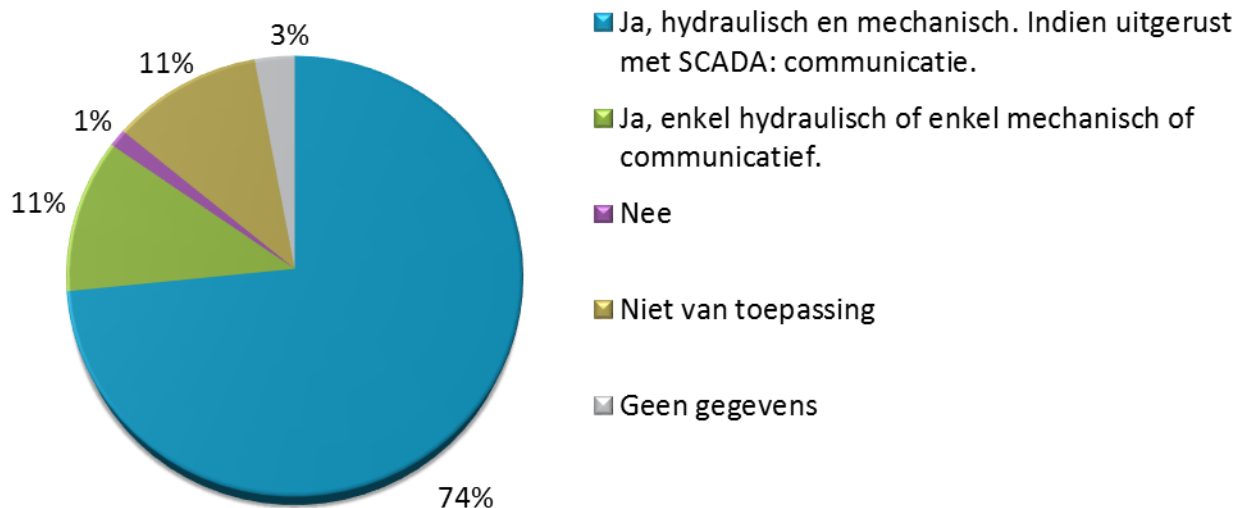

figuur 15: Is er een operationeel SCADA-systeem beschikbaar?

Een positieve vaststelling is dat meer dan de helft van de betrokken gemeenten (51% van de betrokken 89%) haar pompstations kan opvolgen en sturen van op afstand.

Vraag: Is er een alarmering voorzien (hoogwater, pomputval, stroompanne, ...)?

De alarmering kan hydraulisch zijn (geen debiet, langdurig hoog peil, ...) of mechanisch (geen spanning, geen verbruik door 1 of meer pompen, ...). Indien uitgerust met een SCADA-systeem kan er ook nog alarmering zijn wegens het uitvallen van de communicatie met het supervisiesysteem.

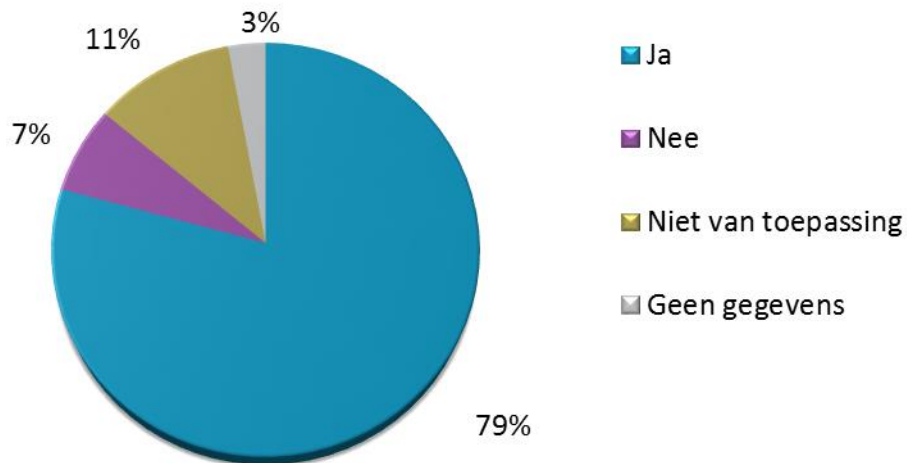

figuur 16: Is er een alarmering voorzien (hoogwater, pomputval, stroompanne, ...)?

Positief is dat bijna alle pompstations zijn uitgerust met alarmering (slechts 1% niet). Als de alarmering uitgebreider is kunnen meerdere oorzaken van foute situaties opgevolgd worden.

Vraag: Is er een uitgeschreven onderhoudsplan voorzien?

Pompstations zijn gevoelig voor storingen, een geregeld nazicht en onderhoud is dan ook een nodige voorwaarde voor de bedrijfszekerheid.

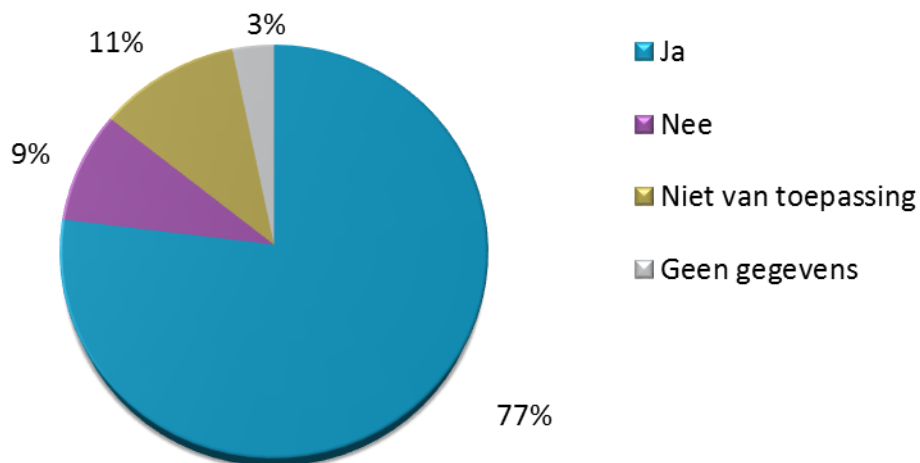

figuur 17: Is er een uitgeschreven onderhoudsplan voorzien?

Bij de overgrote meerderheid (79%) van de gemeenten is dan ook een onderhoudsplan aanwezig.

Vraag: Is er een logboek aanwezig?

Een logboek is noodzakelijk om de voortgang van het onderhoudsplan te concretiseren, en als doorgeefluik van informatie aan andere betrokkenen bij een interventie.

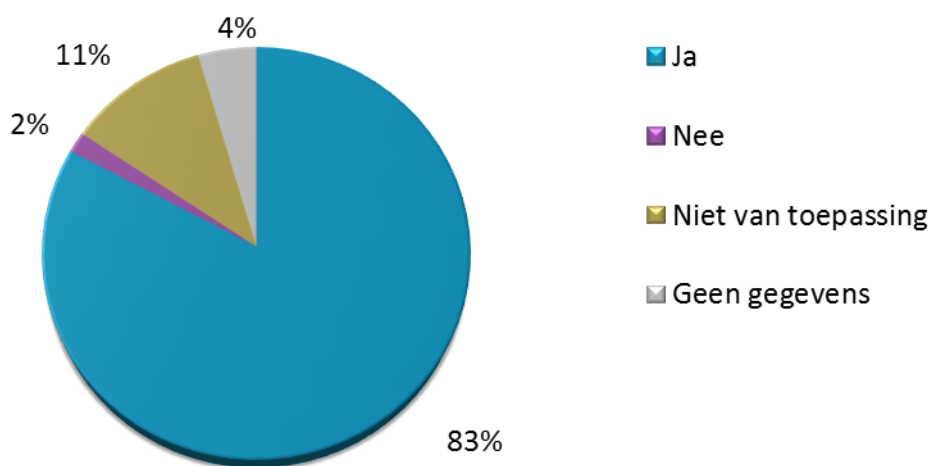

figuur 18: Is er een logboek aanwezig?

In de overgrote meerderheid van de gemeenten (77%) beschikt de gemeentelijke rioolbeheerder hierover.

Vraag: Zijn de nodige keuringsdocumenten (elektrische installatie, hefinrichting, ...) beschikbaar?

Pompstations vormen ook een belangrijk risico qua veiligheid. Het is dus belangrijk dat de elektrische installatie en heftoestellen geregeld gekeurd worden, en gedocumenteerd.

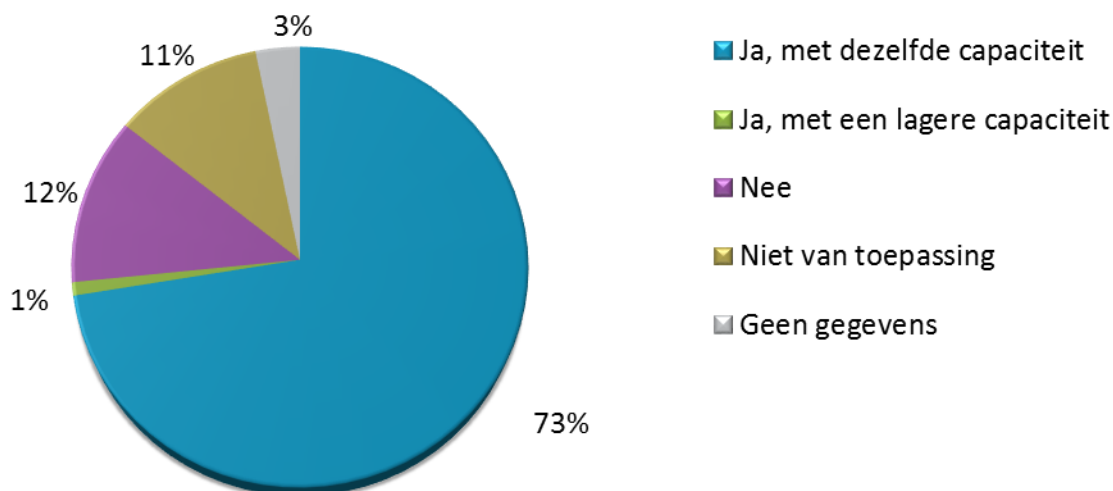

figuur 19: Zijn de nodige keuringsdocumenten (elektrische installatie, hefinrichting, ...) beschikbaar?

Dit aspect scoort in bijna alle gerapporteerde gemeenten (83%) positief.

Vraag: Wordt een reservepomp voorzien (bv. 1+1, 2+1, ... opstelling)?

Een effectieve reservepomp is belangrijk om in geval van een pompdefect niet op een nuldebiet terug te vallen.

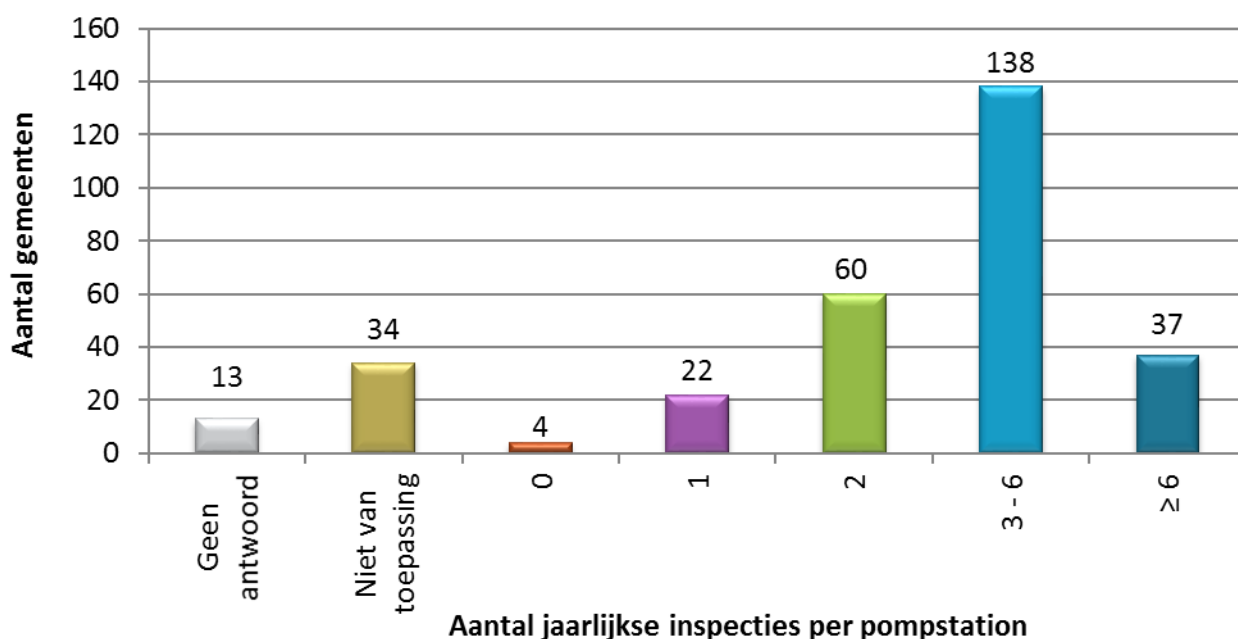
figuur 20: Wordt een reservepomp voorzien (bv. 1+1, 2+1, ... opstelling)?

De grote meerderheid van de gemeenten (74%) voorziet een dergelijke reservepomp.

Als er geen reservepomp voorzien wordt, moet de gemeente in voldoende buffercapaciteit voorzien zodat, bij het uitvallen van een pomp, voldoende interventietijd aanwezig is voor herstel of vervanging.

1.5.2. Inspecties pompstations

Pompstations zijn kritieke elementen in een rioleringssysteem en moeten dan ook regelmatig worden geïnspecteerd. Als algemene richtlijn wordt in de code van goed onderhoud aangehouden om deze 4 keer per jaar te bezoeken. Wanneer voor bepaalde pompstations een historiek van slechte werking gekend is, moet deze frequentie uiteraard in functie daarvan verhoogd worden.

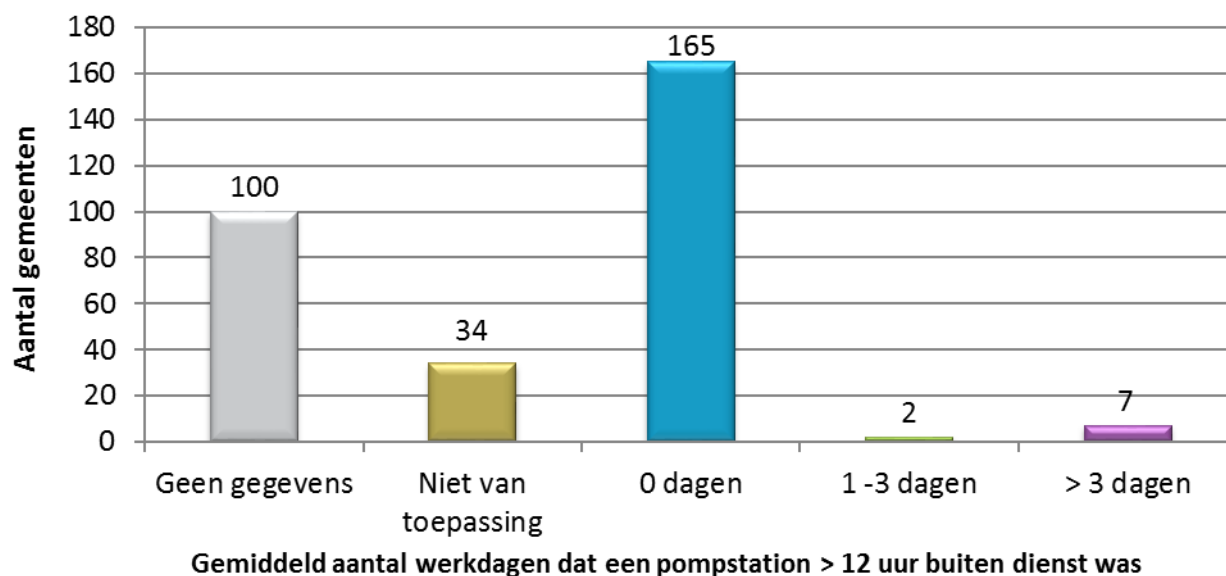

figuur 21: Aantal jaarlijkse inspecties per pompstation

Het gemiddeld aantal jaarlijkse inspecties per pompstation is 4,7.

1.5.3. Falingen / incidenten op pompstations

In de bevraging wordt gevraagd naar het gemiddeld aantal werkdagen dat een pompstation meer dan 12 uur buiten dienst is geweest.

Het aantal gerapporteerde langdurige pannes is aan de lage kant. Van 100 gemeenten is geen informatie beschikbaar. Het verkregen beeld is dus onvolledig.

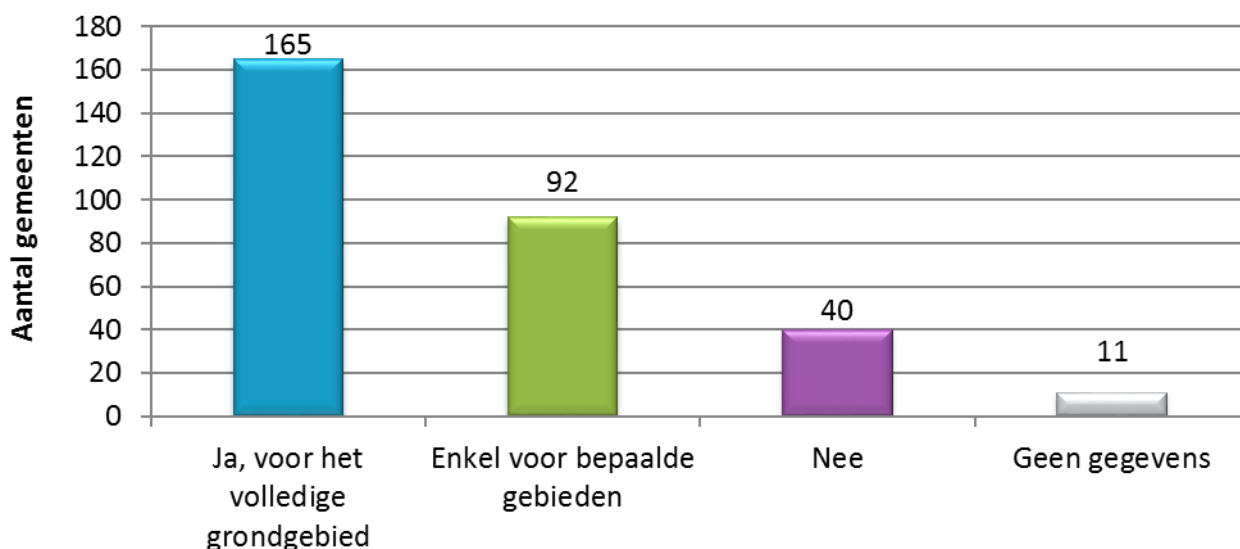
1.6. Dimensionering leidingen

1.6.1. Beschikbare ontwerpmiddelen m.b.t. dimensionering leidingen

Het is belangrijk dat iedere leiding in het afwateringssysteem naar behoren gedimensioneerd is om wateroverlast en onderhoudsproblemen te minimaliseren. Deze indicator maakt een beoordeling van de ingezette middelen voor het ontwerp van de leidingen.

Vraag: Werde een hydrodynamische modellering van het rioleringsysteem uitgevoerd?

Met een hydrodynamisch model wordt een dynamisch-hydraulisch model als Hydronaut, RIO-herrekening, ... bedoeld. Dit is een berekening waaruit men kan afleiden of het afwateringssysteem naar behoren gedimensioneerd is om wateroverlast en onderhoudsproblemen te minimaliseren.

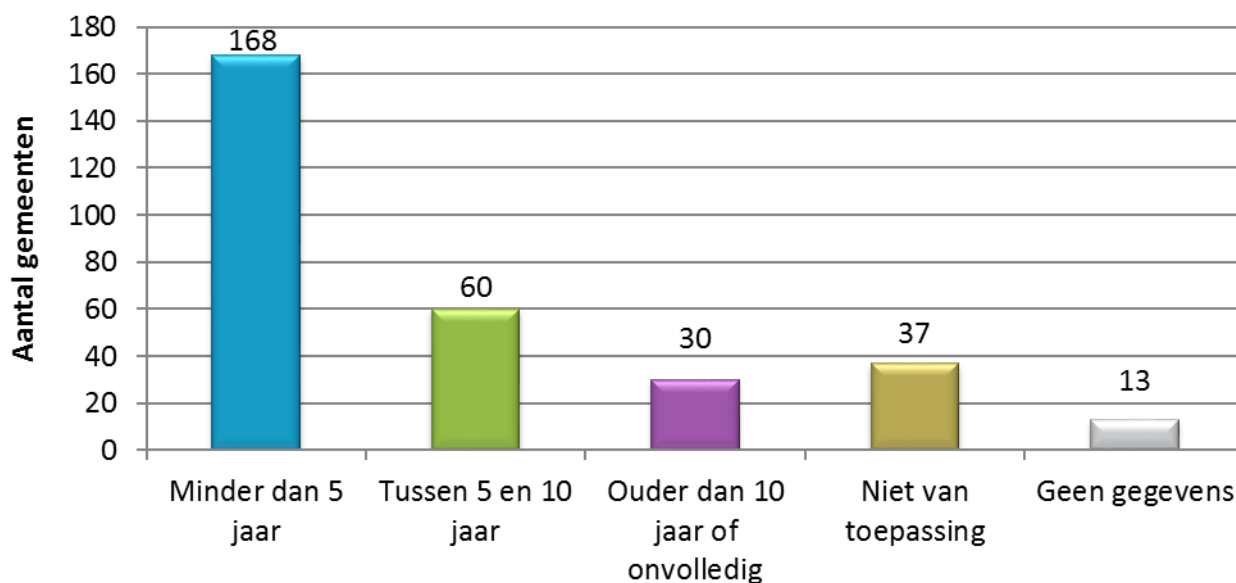

figuur 22: Werd een hydrodynamische modellering van het rioleringsstelsel uitgevoerd?

Een overgrote meerderheid van de gemeenten beschikt minstens over een gedeeltelijke hydrodynamische modellering (83%), en meer dan de helft over een model voor het volledige grondgebied.

Vraag: Hoe oud is de hydrodynamische modellering van het rioleringsstelsel?

De leeftijd van de modellering speelt een belangrijke rol: de gemeentelijke en bovengemeentelijke saneringsinfrastructuur verandert stelselmatig door de verdergaande inzameling en collectering richting afvoer naar de RWZI, en door optimalisaties in het stelsel. Bovendien evolueren de ontwerpregels, onder meer als gevolg van de impact van de klimaatwijzigingen op het rioleringsstelsel. Een regelmatige update of herrekening is dus nodig.

figuur 23: Hoe oud is de hydrodynamische modellering van het rioleringsstelsel?

Uit de meer gedetailleerde analyse blijkt dat 113 gemeenten (37%) over een hydrodynamische modellering beschikken voor het volledige grondgebied met een leeftijd van minder dan 5 jaar oud.

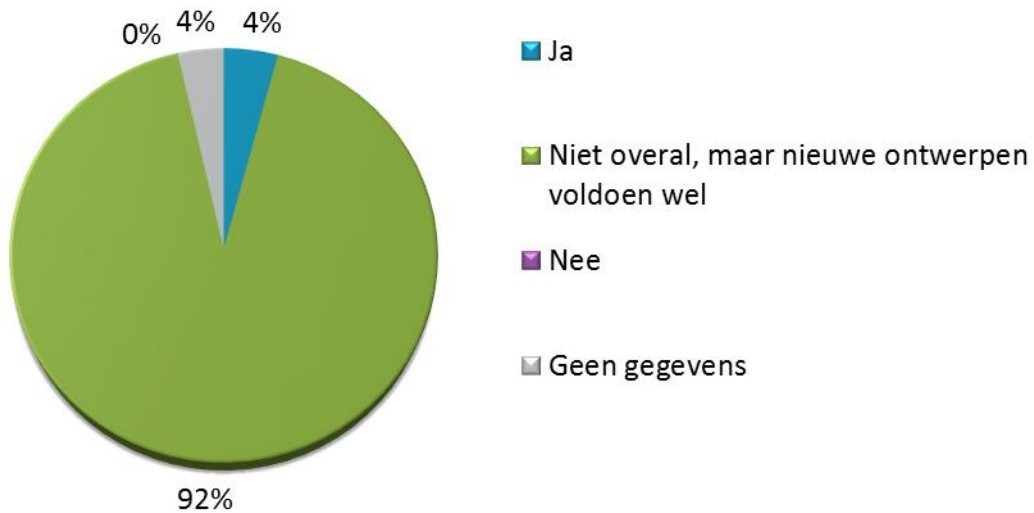
1.6.2. Performantie van de leidingen

Het is belangrijk dat iedere leiding in het afwateringssysteem naar behoren gedimensioneerd is om wateroverlast en onderhoudsproblemen te minimaliseren. Deze indicator maakt een beoordeling van het ontwerp voor de capaciteit en het zelfreinigend vermogen. De inschatting is gebaseerd op de vereisten uit de Code van goede praktijk.

Vraag: Voldoet de capaciteit van het rioleringsstelsel aan de richtlijnen uit de Code van goede praktijk?

Volgens de huidige Code van goede praktijk moet een doorvoerleiding van een gemengd stelsel minimaal 6 DWA14 kunnen doorlaten vooraleer de gekoppelde overstort begint te werken. Voor het DWA-gedeelte van een gescheiden systeem is dit 2 DWA14 vooraleer er zich een overbelasting van het systeem voordoet.

Gezien de evolutie van de ontwerpregels is het niet onlogisch dat een groot aandeel oudere leidingen, waarover de gemeenten beschikken, nog volgens andere regels dan de huidige Code is ontworpen. Vóór de code was het TRP (totaal rioleringsplan) de basis van het ontwerp. De Code van 1996 (en de aanvulling van 2002 voor DWA-systemen) is de belangrijkste ontwerpbron vormen voor recentere rioleringen. Vanaf 2012 is een gewijzigde Code van toepassing die onmiddellijk van toepassing is voor nieuwe investeringsprogramma's en ontwerpen. Vanaf 1 januari 2017 moeten alle aanbestedingsdossiers voor rioleringswerken aan de code van 2012 voldoen, dus ook deze uit oudere programma's.

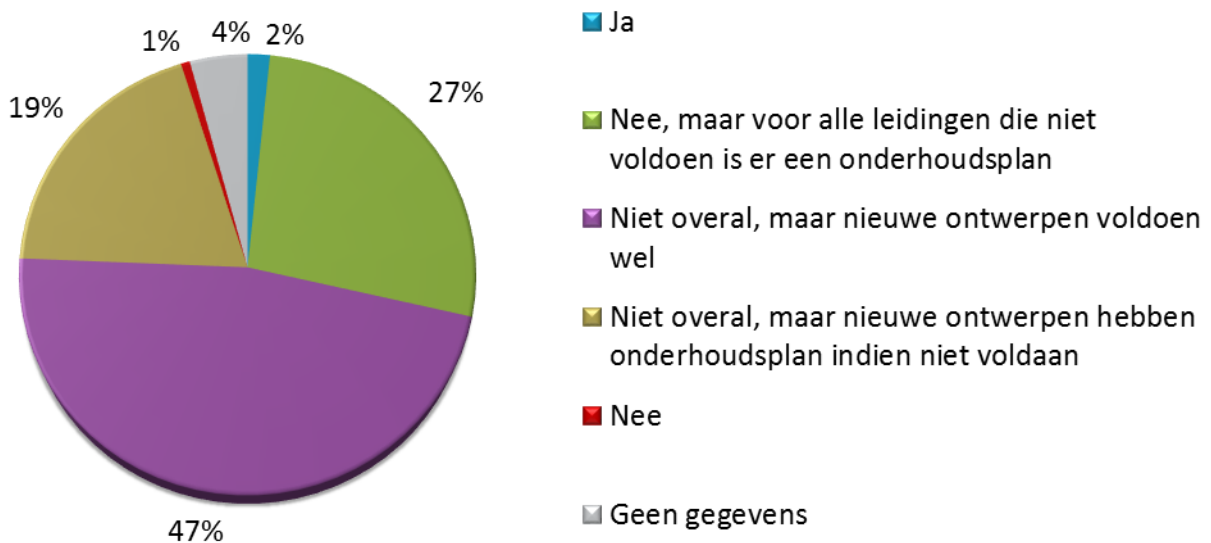

figuur 24: Voldoet de capaciteit van het rioleringsstelsel aan de richtlijnen uit de Code van goede praktijk?

Het grote aandeel (92%) aan 'groene' antwoorden stemt overeen met een pragmatische aanpak: nieuwe rioleringen moeten volgens de nieuwste code ontworpen worden.

Vraag: Voldoet het zelfreinigend vermogen van het rioleringsstelsel aan de richtlijnen uit Code van goede praktijk?

Om sedimentatie te beperken in rioolleidingen wordt meestal gesteld dat een minimale stroomsnelheid noodzakelijk is. Op basis van deze minimale snelheid kan dan de minimale helling worden bepaald bij een bepaalde vullingsgraad. Deze minimale snelheid is echter afgeleid van het feit dat men een minimale schuifspanning nodig heeft om deeltjes niet te laten bezinken en eventueel om deze deeltjes terug in suspensie te brengen.

figuur 25: Voldoet het zelfreinigend vermogen van het rioleringsstelsel aan de richtlijnen uit Code van goede praktijk?

De antwoorden op deze vraag geven een genuanceerd beeld. Zoals bij de vorige vraag zijn er weinig leidingen die voldoen. Opvallend is dat voor een belangrijk aandeel (27%) een onderhoudsplan bestaat waardoor het risico op bezinking wordt ondervangen of geremedieerd. Bij de nieuwe ontwerpen is dit onderhoudsplan verplicht, indien niet voldaan wordt aan het criterium van zelfreiniging.

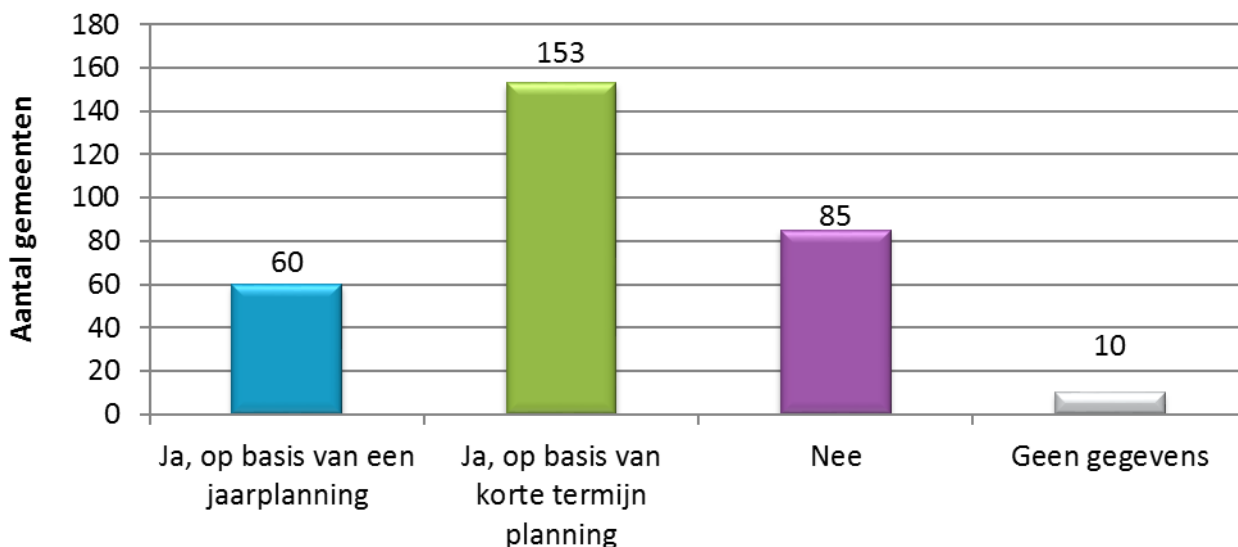
1.7. Operationeel onderhoud leidingen

1.7.1. Beschikbare operationele middelen m.b.t. onderhoud leidingen

Het is belangrijk dat iedere leiding in het afwateringssysteem naar behoren onderhouden wordt om wateroverlast en overstortgebeurtenissen te minimaliseren. Deze indicator maakt een beoordeling van het gemeentelijk beleid voor de inspectie en het onderhoud.

Vraag: Wordt er voorzien in preventieve ruiming van riolen?

Een (gericht) preventief onderhoud kan veel ernstige problemen voorkomen, vooral indien de risicopunten gekend zijn: dit zijn de plaatsen waar niet voldaan is aan het zelfreinigend vermogen, leidingen met weinig helling of tegenhelling, inlaatroosters voor afvoer van onverharde oppervlakten, gekende plaatsen met aanslibbing, enz.

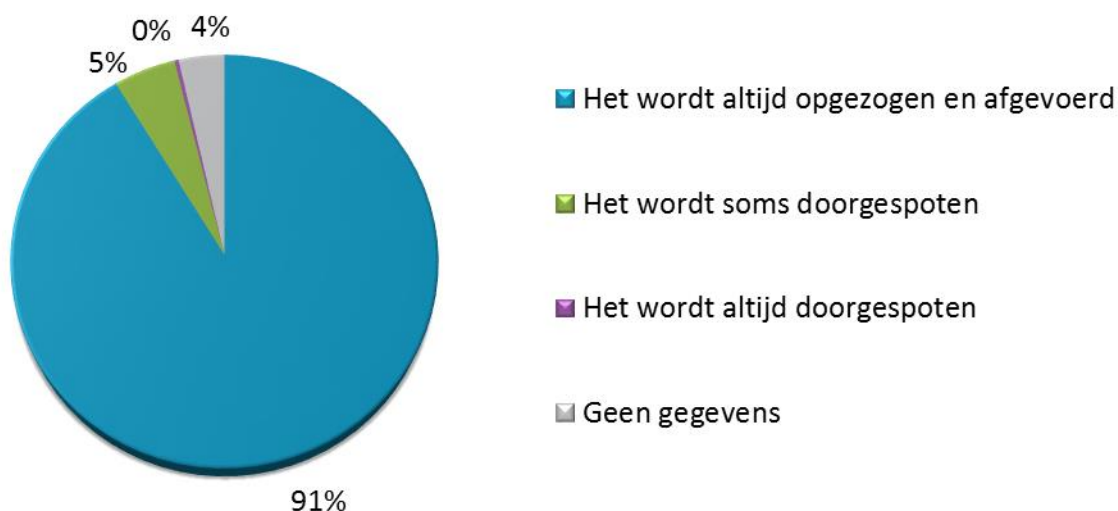

figuur 26: Wordt er voorzien in preventieve ruiming van riolen?

De helft van de gemeenten plant 'preventief' onderhoud nog op korte termijn wat wijst op de noodzaak van het verwerven van meer inzichten. Bijna een derde doet helemaal geen preventieve ruiming.

Vraag: Wat gebeurt er met het slib bij ruiming?

Het doorspuiten van het opgewoelde slib kan aanleiding geven tot afzetting afwaarts in het stelsel, of tot (ernstige) overbelasting op de RWZI en overstortingen. Conform de omzendbrief LNE/2009/02 van 8 januari 2010 mag enkel het decantatiewater terug in de riool geloosd worden, en moet de verwijderde bezinking afgevoerd worden naar een erkende stortplaats.

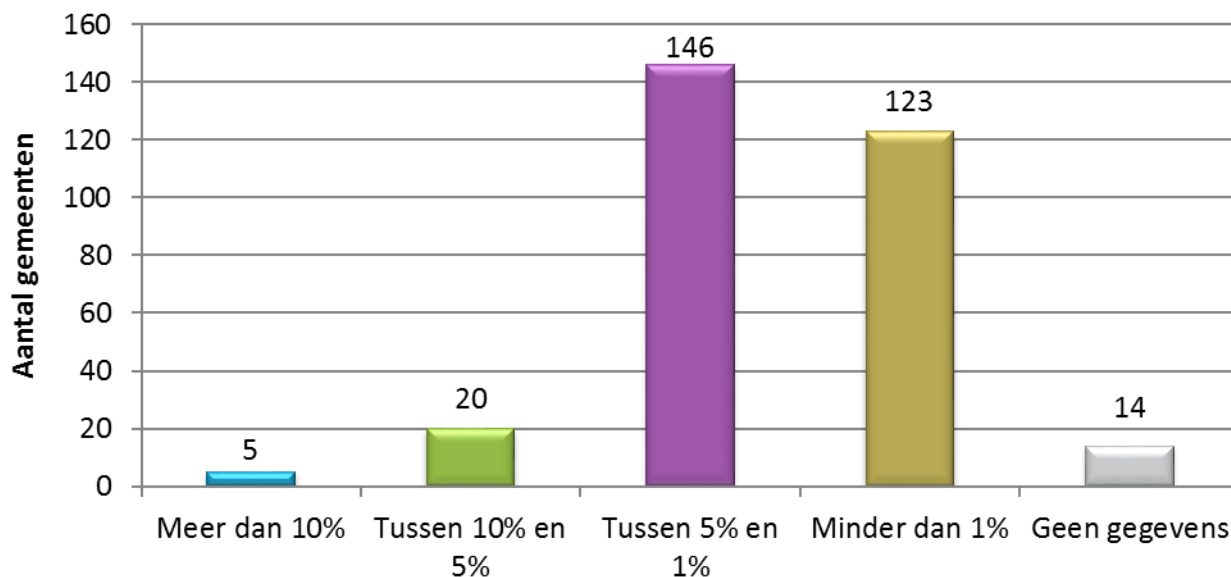

figuur 27: Wat gebeurt er met het slib bij ruiming?

Bijna alle respondenten (91%) doen dit op de correcte manier (afvoer bezinking).

Vraag: Welk percentage van de riolen wordt jaarlijks onderzocht d.m.v. een camera-onderzoek (CCTV: Closed-circuit television)?

Om een betrouwbaar beeld te krijgen van de toestand van de riolering, is het nodig een recent en gedetailleerd beeld te hebben van de toestand. Een CCTV (Closed-circuit television) is hiervoor een uitstekend instrument dat een onderhouds- en vervangingsplan kan stofferen. Dit is een cameraonderzoek in de riolering. Hierbij wordt het gehele traject tussen twee of meerdere bezoekschouwen onderzocht. De vastgestelde gebreken worden digitaal bijgehouden.

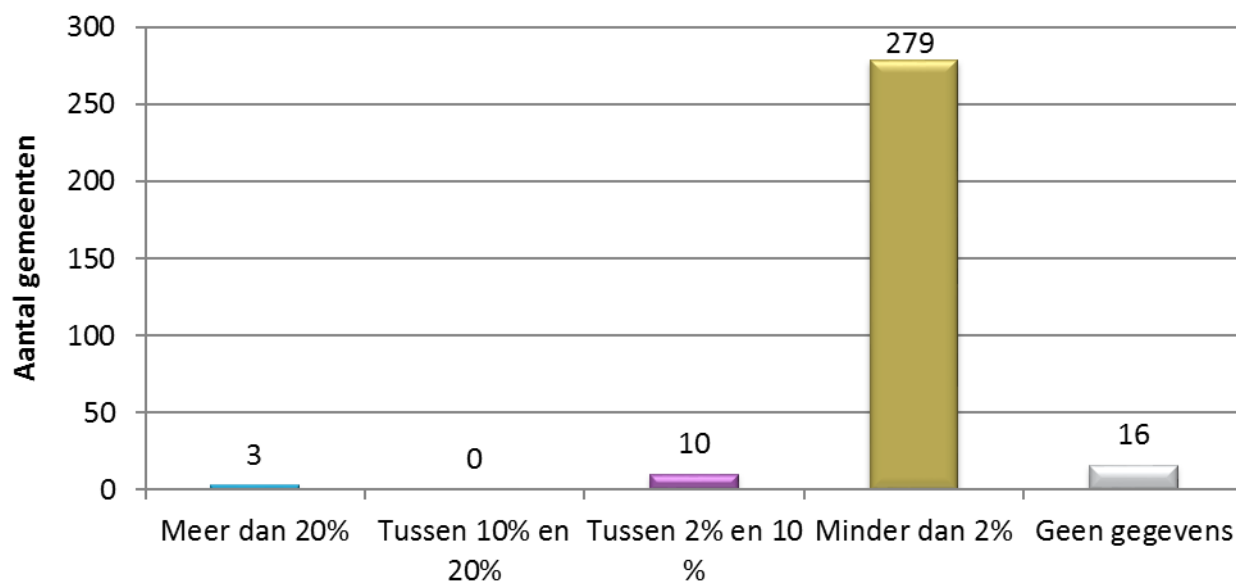

figuur 28: Welk percentage van de riolen wordt jaarlijks onderzocht d.m.v. een camera-onderzoek?

Slechts weinige gemeenten maken voldoende gebruik van dit instrument. Aan een ritme van 5% per jaar duurt het nog 20 jaar om het volledige stelsel in beeld te brengen.

Vraag: Welk percentage van de riolen (bezoekschouwen) wordt jaarlijks onderzocht d.m.v. een putcamera-inspectie?

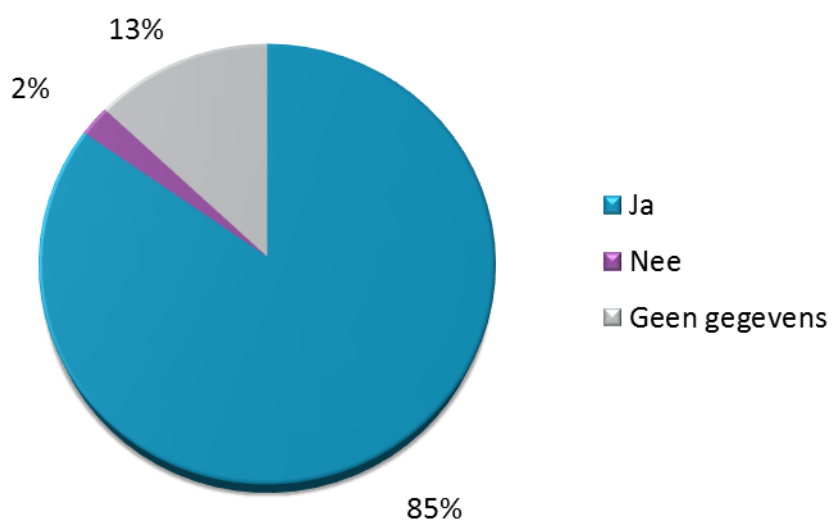
De putcamera geeft een goed beeld van de inspectieput en de eerste meters leiding. Verder van de inspectieput verwijderd wordt de informatie onduidelijker.

figuur 29: Welk percentage van de riolen (bezoekschouwen) wordt jaarlijks onderzocht d.m.v. een putcamera-inspectie?

De overgrote meerderheid van de gemeenten (279) gebruikt dit instrument slechts op een beperkte schaal.

Vraag: Worden deze cameraonderzoeken en putcamera-inspecties conform de Code van goede praktijk voor visueel rioolonderzoek uitgevoerd?

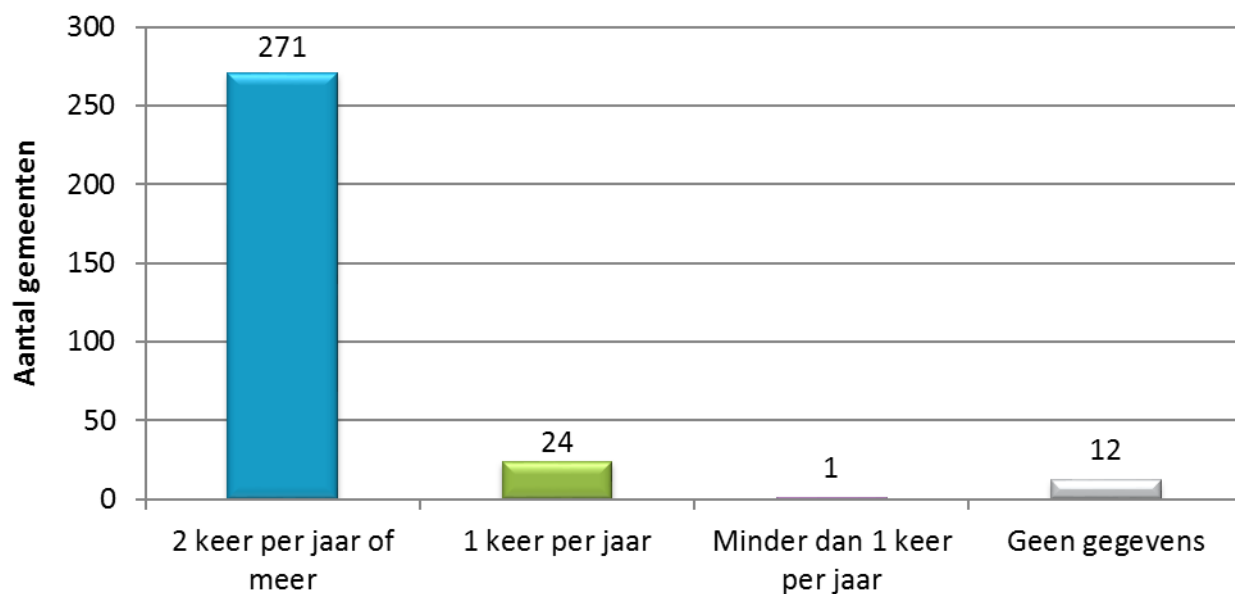
figuur 30: Worden deze cameraonderzoeken en putcamera-inspecties conform de Code van goede praktijk voor visueel rioolonderzoek uitgevoerd?

Bijna alle gemeenten (85%) geven aan voor de cameraonderzoeken de Code (i.c. SB250⁶) te volgen. De meeste aanbieders van rioolinspecties werken blijkbaar ook volgens die standaarden.

Vraag: Hoe vaak wordt voorzien in een cyclische ruiming van straatkolken?

De periodieke reiniging van straatkolken is noodzakelijk om de functie van de kolk (verwijdering van het zand) en de afwatering van het openbaar domein te verzekeren.

⁶ SB250 verwijst hiervoor naar Bijlage 1 van Dossier 16, kwaliteit van rioolnetten, deel 1 – Visuele rioolinspectie van het OCW (Bijlage bij OCW-mededelingen 95 van april-mei-juni 2013).

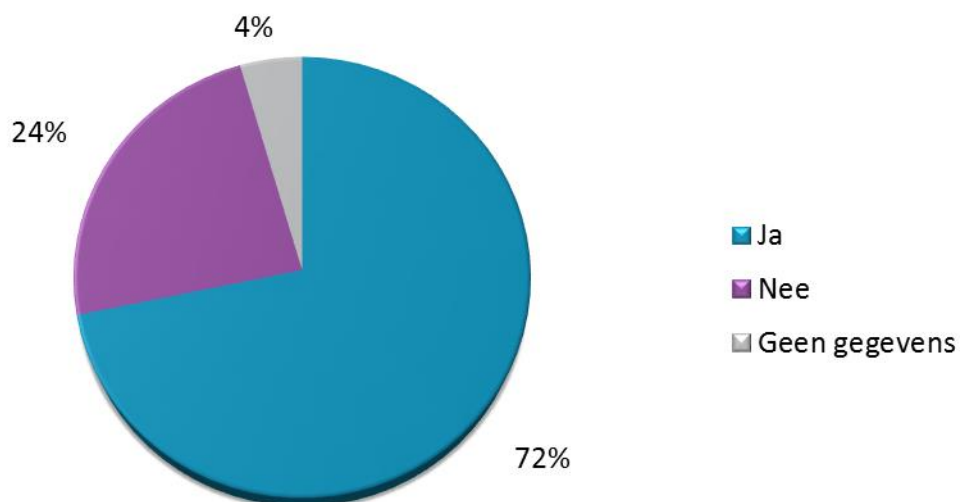

figuur 31: Hoe vaak wordt voorzien in een cyclische ruiming van straatkolken?

De meeste gemeenten (88%) volgen hiervoor de aanbevelingen uit de Code (gemiddeld 2 keer per jaar).

Vraag: Is er een uitgeschreven actieplan voor calamiteiten?

Bij het optreden van een calamiteit is het belangrijk goed voorbereid te zijn om niet te veel tijd te verliezen en de mogelijke schade aan derden en het milieu te beperken. Een uitgeschreven actieplan is hierbij onmisbaar.

figuur 32: Is er een uitgeschreven actieplan voor calamiteiten?

72% van de gemeenten beschikt over een actieplan voor calamiteiten.

Het is belangrijk dat iedere leiding in het afwateringssysteem naar behoren onderhouden wordt om wateroverlast en overstortgebeurtenissen te minimaliseren. Deze indicator maakt een beoordeling van de voorgekomen calamiteiten via een vragenlijst.

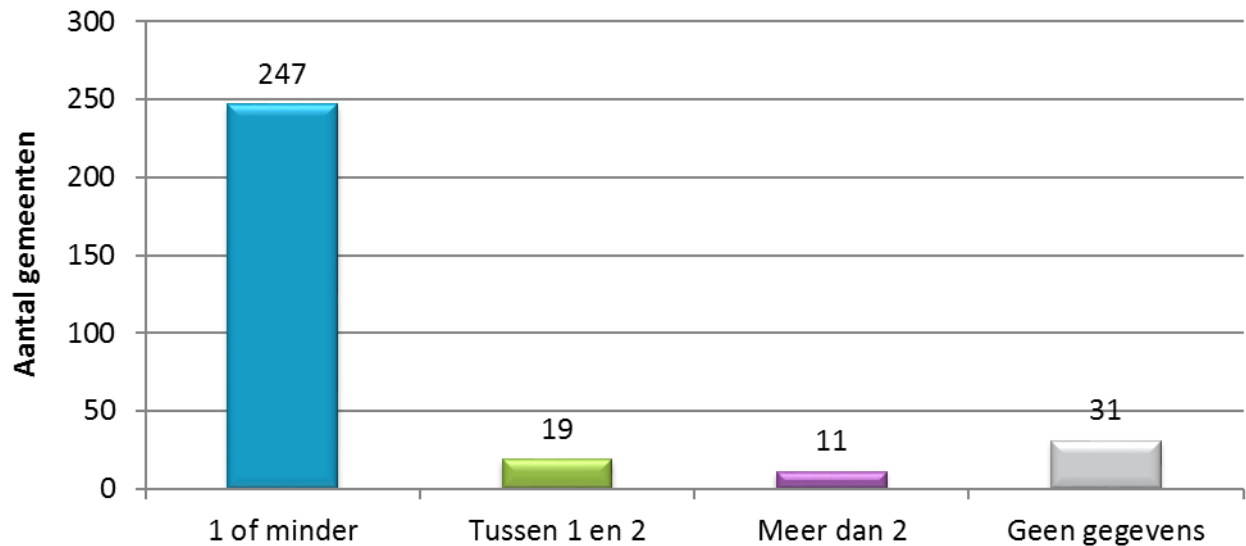
Het aantal verzakkingen/instortingen, betrokken op de lengte van het rioleringsnet (om een vergelijking mogelijk te maken tussen grotere en kleinere gemeenten), is een goede indicator voor de bouwfysische en structurele toestand van de rioleringen.

De helft van de gemeenten geeft aan tussen 1 en 5 incidenten jaarlijks per 100 km riool vast te stellen.

Vraag: Hoeveel overstromingen op privédomein worden jaarlijks per 1.000 woningen vastgesteld?

Deze vraag is bedoeld om het hydraulisch (dis)functioneren van het rioleringsnet te beoordelen met impact naar de aangelanden.

figuur 34: Hoeveel overstromingen op privédomein worden jaarlijks per 1.000 woningen vastgesteld?

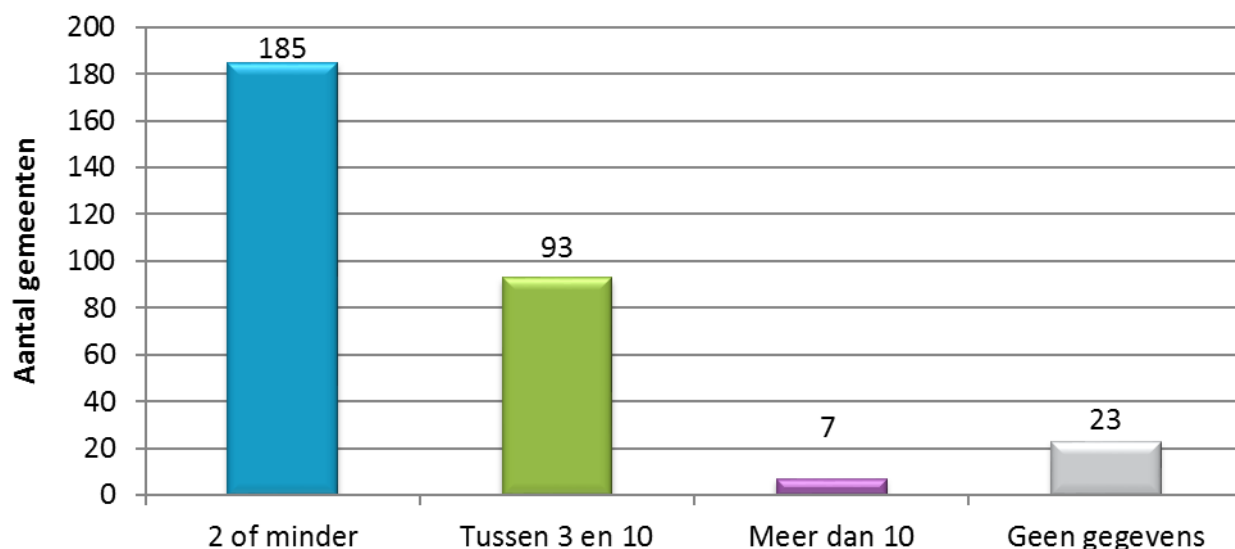
Bij 80% van de gemeenten is het aantal incidenten beperkt tot 1 of minder per 1.000 woningen.

Deze vraag ondervangt verschillende aspecten van de rioleringsaanpak: correct ontwerp, correct (preventief) onderhoud, beschikken over een beeld van de toestand van de riolering, van de knelpunten of kritieke plaatsen.

Vraag: Wat is het jaarlijkse aantal verstoppingen van huisaansluitingen per 1.000 woningen?

Deze vraag peilt naar de kwaliteit van de huisaansluitingen en het beleid dienaangaande.

figuur 36: Wat is het jaarlijkse aantal verstoppingen van huisaansluitingen per 1.000 woningen?

In 60% van de gemeenten zijn er hoogstens 2 incidenten per 1.000 woningen.

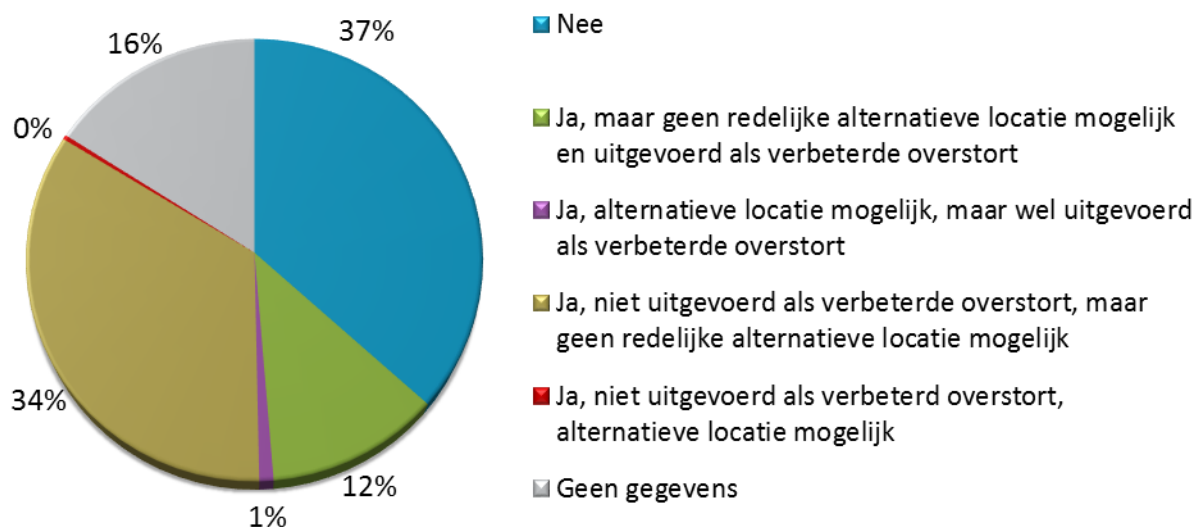
1.8. Beschikbare kennis overstorten

Een gemengde riolering voert naast afvalwater ook grote hoeveelheden regenwater af. Als het hard regent, kan een overstort in werking treden. Het teveel aan regenwater en ongezuiverd afvalwater komt dan in de waterloop terecht. Een overstorting heeft een negatieve impact op de kwaliteit van de waterloop. Daarom wordt het aantal keren dat een overstort mag werken (aantal overstortingen) in de Code van goede praktijk streng beperkt.

De optimale opvolging van de overstortwerking moet blijken uit de beschikbare kennis van de overstorten, de getroffen maatregelen en de beschikbare procedures om de overstortwerking te verminderen.

Vraag: Zijn er overstorten aanwezig die lozen op kwetsbare waterlopen?

De keuze van de overstortlocatie is een cruciale stap en houdt rekening met de kwetsbaarheid van de waterlopen. De Code van goede praktijk bevat als bijlage de 'Kwetsbaarheidskaart riooloverstorten'. De kwetsbaarheid van de waterloop wordt gekoppeld aan de instandhoudingsdoelstellingen en legt de focus op de kwetsbaarheid van de waterkolom en het waterecosysteem in de bedding. Afhankelijk van de ecologische kwetsbaarheid van de waterloop moet de overstortfrequentie aan bepaalde voorwaarden voldoen.

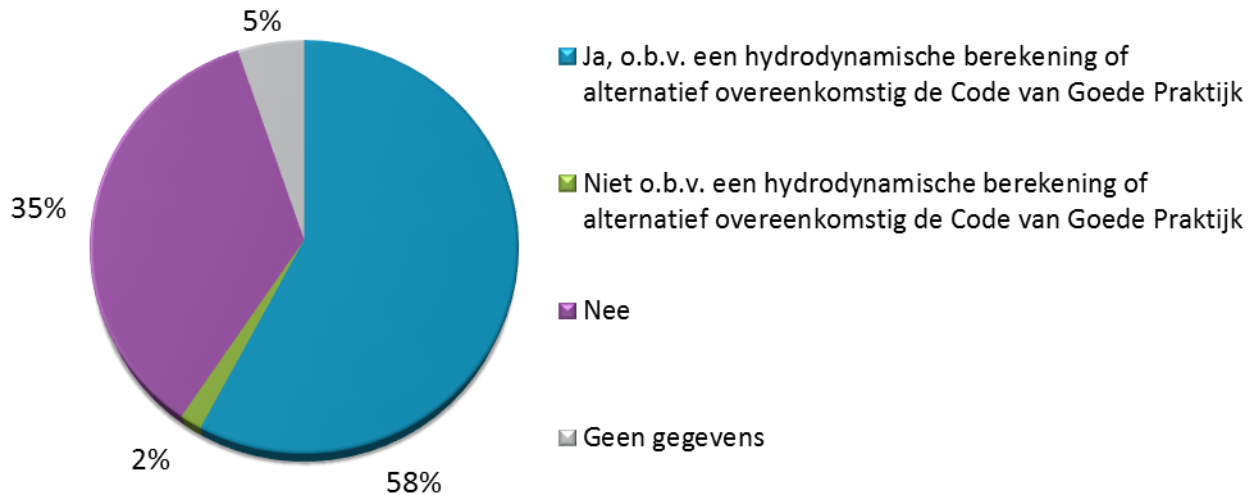
figuur 39: Zijn er overstorten aanwezig die lozen op kwetsbare waterlopen?

Ecologisch kwetsbare waterlopen zijn in de Code gecategoriseerd om deze beter te beschermen tegen de nadelige gevolgen van overstortwerking. Een eerste stap is de vereiste kennis van deze categorieën en de consequenties van deze bescherming. 16% van de gemeenten geeft hierover geen informatie wat enigszins verontrustend is. Dit zijn zowel de 3 gemeenten die niet deelnamen aan de bevraging als de gemeenten die wel deelnamen maar deze vraag onbeantwoord lieten.

Vervolgens is er de toepassing van de hogere bescherming. In 37% van de gemeenten zijn geen overstorten aanwezig die lozen op kwetsbare waterlopen wat natuurlijk de beste situatie is. In 13% van de gemeenten zijn er wel overstorten aanwezig op kwetsbare waterlopen, maar deze zijn uitgevoerd als een verbeterde overstort⁷ (de laagste graad van bescherming). In 34% van de gemeenten zijn de overstorten op kwetsbare waterlopen (nog) niet als verbeterde overstort uitgevoerd.

⁷ Een verbeterde overstortkamer is een randvoorziening aan een gemengd rioelstelsel, waarbij men tracht een optimale splitsing te krijgen tussen het afvalwater dat wordt doorgevoerd naar de RWZI en het overstortwater. Meer informatie vind je in [deel 7 van de Code van goede praktijk](#).

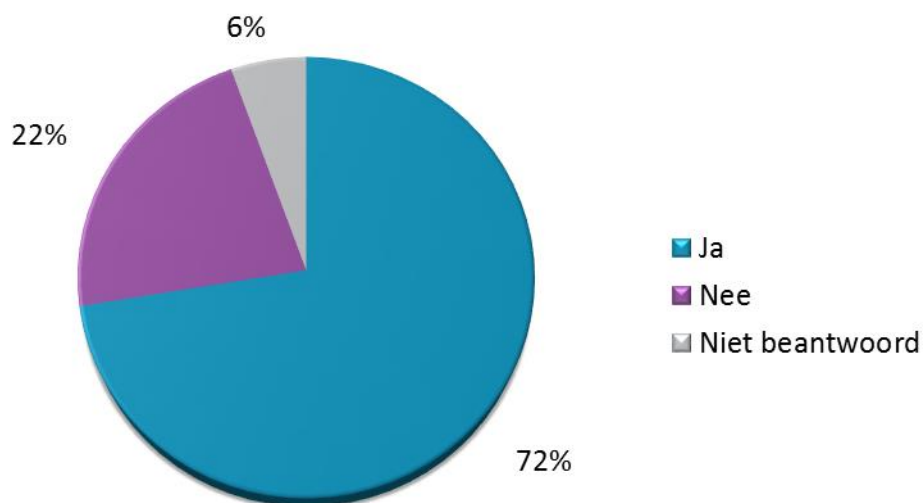
Vraag: Is er een berekening van de overstortfrequentie beschikbaar?

figuur 40: Is er een berekening van de overstortfrequentie beschikbaar?

De meerderheid van de gemeenten (58%) heeft een idee van de overstortfrequenties op basis van hydrodynamische modellering.

Vraag: Zijn de gegevens van de overstorten digitaal beschikbaar (coördinaten, karakteristieken, ...)?

figuur 41: Zijn de gegevens van de overstorten digitaal beschikbaar (coördinaten, karakteristieken, ...)?

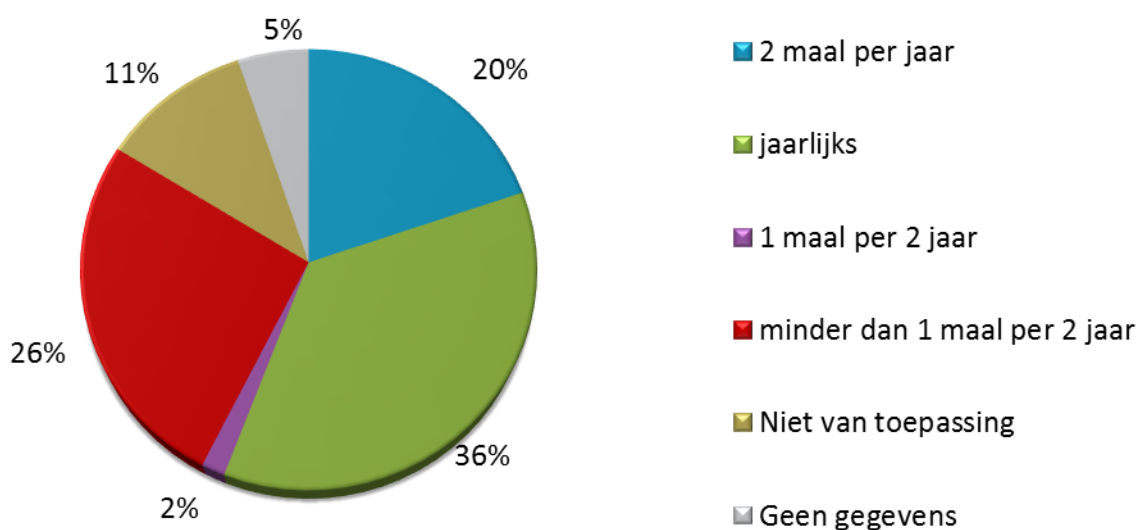
De gegevens over overstorten zijn meestal (72%) digitaal beschikbaar.

1.9. Gestructureerd onderhoud/toezicht

In de Code van goede praktijk is er sinds 2012 ook een deel over onderhoud toegevoegd. In dit kader werd een aantal vragen over gestructureerd onderhoud opgenomen.

Vraag: Wat is de frequentie aangaande het reinigen van pompenkelders?

In heel wat pompgemalen ontstaat afzetting die, naast geuroverlast en op termijn een slechtere werking van de niveaumeting, kan leiden tot een plotse blokkering van één of meerdere pompen, met hogere kosten en een ecologische impact tot gevolg. Daarom is een jaarlijkse reiniging van alle pompenkelders in alle omstandigheden aan te houden.

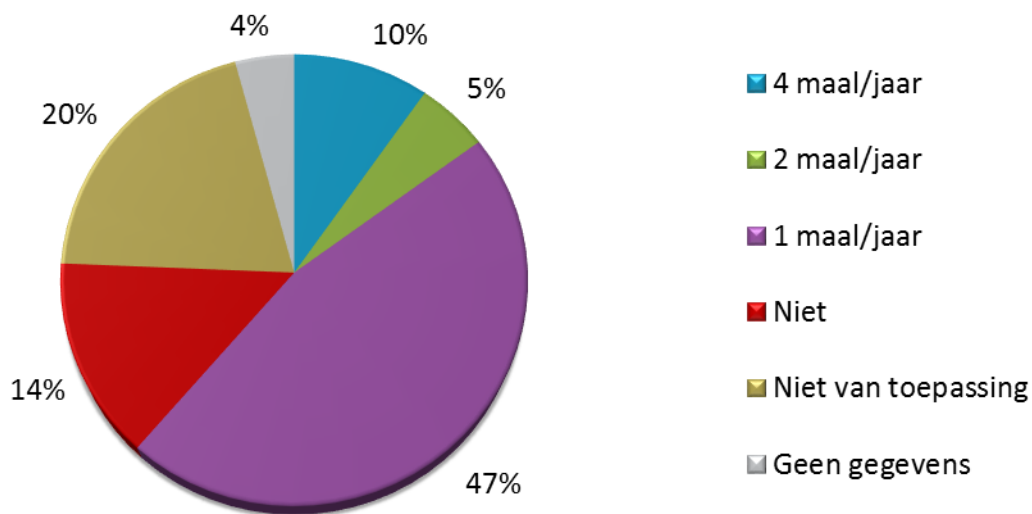

figuur 42: Wat is de frequentie aangaande het reinigen van pompenkelders?

56% van de gemeenten houdt zich aan minstens een jaarlijkse reiniging van de pompenkelders.

Vraag: Met welke frequentie worden de wervelventielen gecontroleerd?

Een wervelventiel is verstoppingsveiliger dan een simpele knijpleiding. Toch kunnen ook wervelventielen aanleiding geven tot verstopping. Een visuele controle is een eenvoudige maatregel om dit vast te stellen.

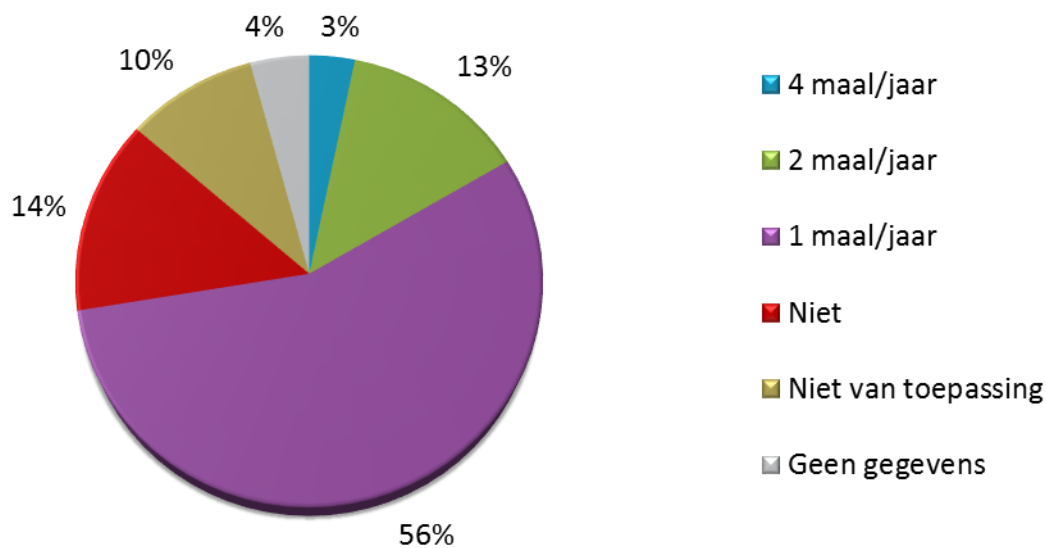

figuur 44: Met welke frequentie worden de knijpconstructies gecontroleerd?

Ondanks de grotere kans op verstoppingen worden deze knijpconstructies globaal bekeken even weinig gecontroleerd als de wervelventielen.

Vraag: Met welke frequentie worden de overstorten/terugslagkleppen gecontroleerd?

Ter hoogte van overstorten, al dan niet uitgerust met een terugslagklep, is er een verbinding tussen de rioleringsinfrastructuur en het oppervlaktewater. Door een hoge waterstand in de waterloop kan meegesleurd materiaal de overstort geheel of gedeeltelijk verstopen. Hierdoor kan er bij hevige neerslag extra druk in de riolering worden opgebouwd met mogelijk ongewenste gevolgen stroomopwaarts. Terugslagkleppen kunnen aanzanden en/of de normale werking kan mechanisch verstoord worden. Hierdoor kan er bij hogere waterstand in de waterloop extra parasitair water in het rioleringssysteem terechtkomen.

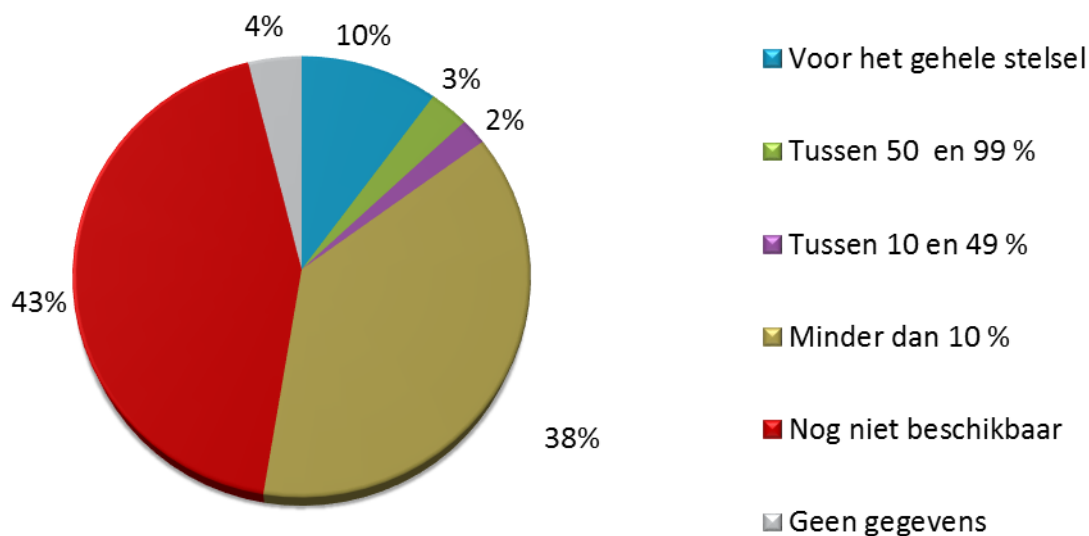

figuur 45: Met welke frequentie worden de overstorten/terugslagkleppen gecontroleerd?

Het beeld lijkt hier gunstiger dan voor knijpleidingen en wervelventielen. Toch wordt de aanbevolen controlefrequentie van 4 maal per jaar bijna nergens gehaald (slechts 3%). De groep 2 maal en 1 maal per jaar is hier wel aanzienlijk groter.

Vraag: Bestaat er een actueel inspectieplan voor de riolering?

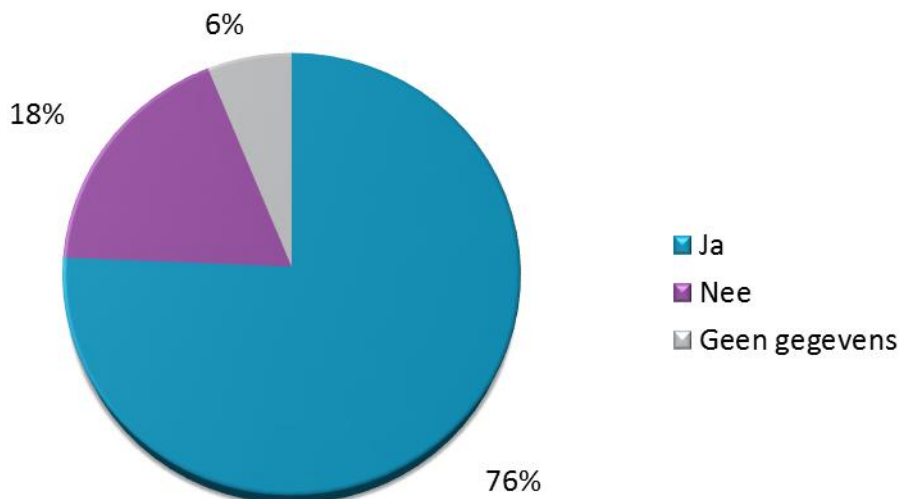
De omzendbrief LNE/2009/02(BS 8/01/2010) stelt duidelijk: "een onderhoudsplan integraal deel moet uitmaken van het ontwerp van een rioleringssysteem. Dit plan omvat een inschatting van kritieke punten, van de aard en frequentie van kritieke situaties, een planning voor het toezicht op de goede werking en een actieplan voor probleemsituaties". Gezien de omvang van het patrimonium, de kostprijs van visuele inspecties en de nodige tijd om de inspecties onder goede omstandigheden uit te voeren, is het van essentieel belang dat deze gebeuren op basis van een doordacht en gedragen inspectieplan. In het inspectieplan wordt op basis van een aantal parameters een criticiteit toegekend aan elk onderdeel van het rioleringsnetwerk.

figuur 46: Bestaat er een actueel inspectieplan voor de riolering?

Slechts 10% van de gemeenten beschikt over een gericht actieplan voor het volledige grondgebied, en slechts 15% over een inspectieplan voor meer dan 10% van het gemeentelijk rioolstelsel. Dat betekent dat meer dan 80% van de gemeenten niet of nauwelijks (minder dan 10% van het stelsel) over een inspectieplan beschikt.

Vraag: Gegevens kritieke doorvoerpunten (knijpleidingen, wervelventielen, ...) beschikbaar?

figuur 47: Gegevens kritieke doorvoerpunten (knijpleidingen, wervelventielen, ...) beschikbaar?

Deze cijfers zijn een stuk positiever dan de voorgaande, en vormen een eerste en noodzakelijke vereiste om tot een visuele controle over te gaan. Slechts een kwart van de gemeenten heeft geen gegevens over kritieke doorvoerpunten .

Indicator 2: Afkoppeling van niet-verontreinigd water

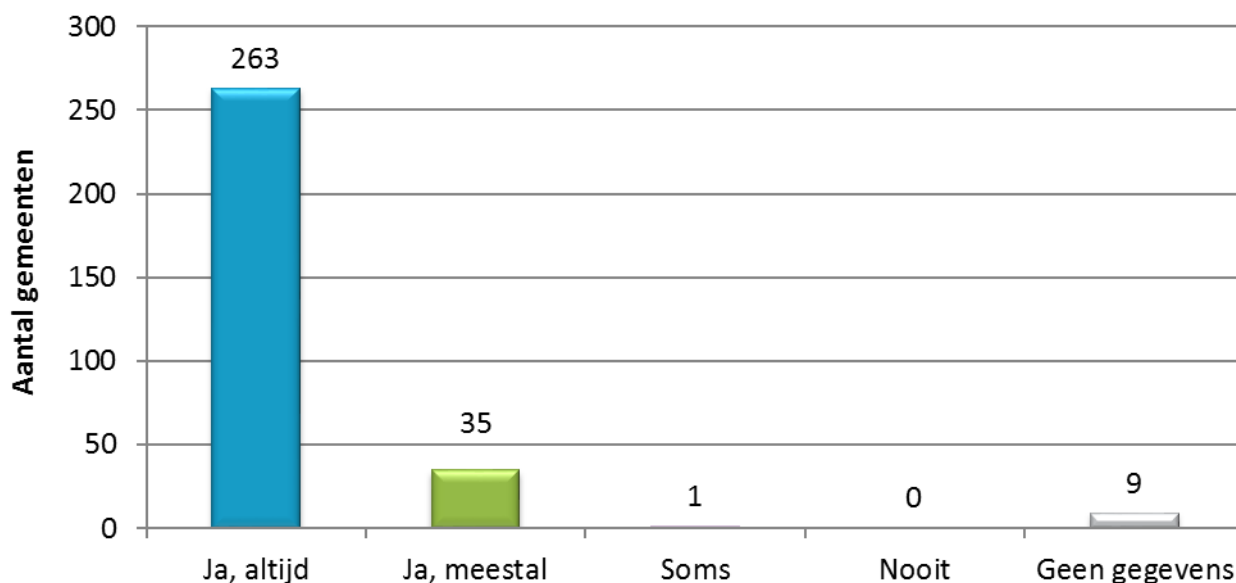
De tweede indicator neemt de interactie met parasitair water onder de loep. Parasitair water is bijvoorbeeld hemelwater dat verkeerd aangesloten is op de gescheiden rioleringen; het kan ook grondwater of drainagewater zijn of zelfs beken en grachten die aangesloten worden op de riolering. Ter hoogte van de rioolwaterzuiveringsinstallaties vertaalt zich dat in de aanvoer van verdund afvalwater, wat een negatief effect heeft op de zuiveringsefficiëntie.

2.1. Afkoppelingsbeleid, inclusief buffering en vertraagde afvoer

Om wateroverlast langsheen de waterlopen te vermijden, moet afstromend hemelwater vertraagd worden afgevoerd naar het oppervlaktewater. De principes hiervan staan beschreven in de Code van goede praktijk. Deze indicator beoordeelt in hoeverre de gemeente deze principes hanteert en toekijkt op de toepassing ervan.

Vraag: Worden nieuwe gemeentelijke rioleringen aangelegd als gescheiden stelsel?

Volgens Vlarem II dient de (her)aanleg van riolering te gebeuren via een optimaal gescheiden stelsel, tenzij anders bepaald in het gebiedsdekkend uitvoeringsplan (GUP).⁸ Bij de bevraging over 2014 waren de GUP's nog niet definitief en waren er dus nog geen uitzonderingen toegelaten op de (her)aanleg van riolering via een optimaal gescheiden stelsel.

figuur 48: Worden nieuwe gemeentelijke rioleringen aangelegd als gescheiden stelsel?

De meeste gemeenten respecteren die verplichting altijd (85%). Toch moeten we vaststellen dat Vlarem niet altijd gerespecteerd wordt. Vermoed wordt dat er nog wel (her)aanleg gebeurt als gemengd stelsel, zeker wanneer geen subsidie wordt verkregen of zelfs niet aangevraagd (of bij hoogdringende (her)aanleg).

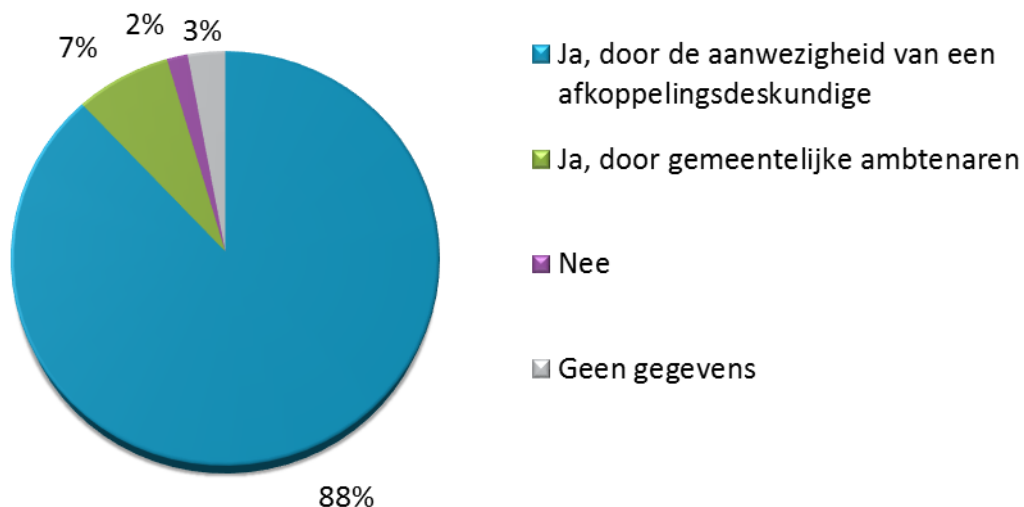
⁸ Zie [https://www.vmm.be/water/riolering/aansluiten-of-zelf-zuiveren/toelichting_zoneringsplannen gebiedsdekkende uitvoeringsplannen_tw.pdf](https://www.vmm.be/water/riolering/aansluiten-of-zelf-zuiveren/toelichting_zoneringsplannen_gebiedsdekkende Uitvoeringsplannen_tw.pdf)

Het geven van een subsidie vergemakkelijkt, naast de hoogte van de subsidie uiteraard, de naleving van de verplichting tot afkoppeling op privédomein.

Vraag: Voorziet de gemeente in technische ondersteuning voor afkoppelingsprojecten?

De afkoppeling van het regenwater is niet overal eenvoudig te realiseren. Kunnen de inwoners van de gemeente hieromtrent technisch advies verkrijgen bij de gemeentelijke diensten?

figuur 50: Voorziet de gemeente in technische ondersteuning voor afkoppelingsprojecten?

Een grote meerderheid van de gemeenten voorziet een aangepaste ondersteuning. Dit is aangewezen gezien de realisatie van de scheiding van afvalwater en hemelwater op privédomein voor bestaande woningen vaak niet eenvoudig is.

Vraag: Worden grachten maximaal opgehouden in het kader van de aanvraag voor toegang tot percelen?

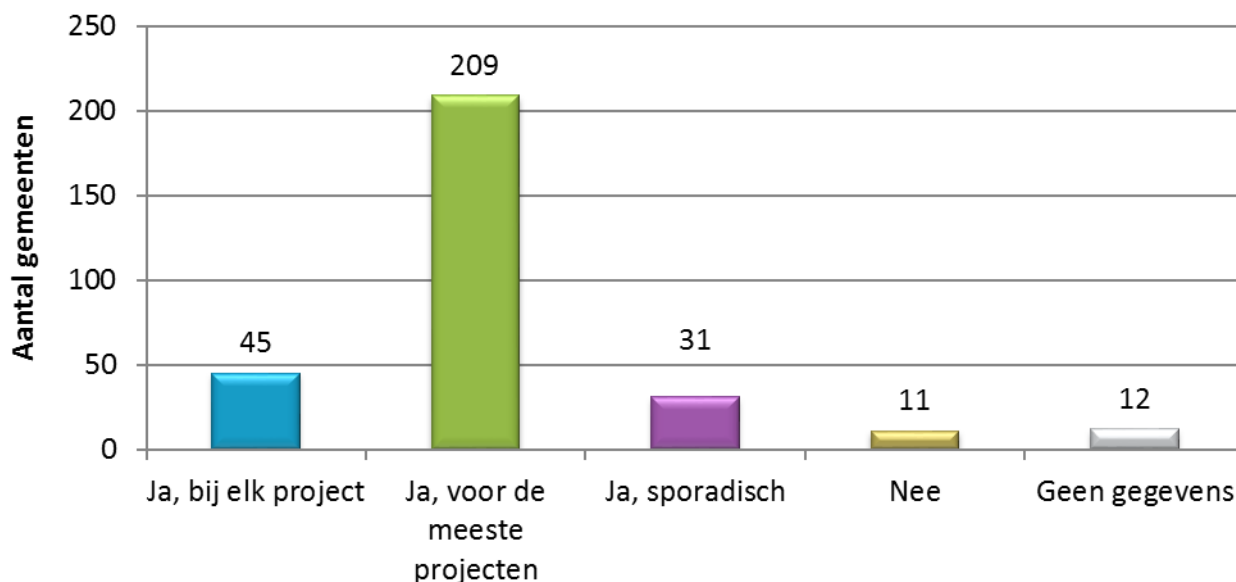

figuur 51: Worden grachten maximaal opgehouden in het kader van de aanvraag voor toegang tot percelen?

Blijkbaar is de kennis over het belang van het openhouden van grachten in de strijd tegen wateroverlast zeer goed verspreid, en volgt 93% van de gemeenten de aanbeveling om het overwelen van grachten te beperken.

Vraag: Worden er door de gemeente projecten uitgevoerd m.b.t. buffering en/of infiltratie?

Het betreft hier rioleringsprojecten waarbij de gemeente extra buffering of infiltratie voorziet op openbaar domein. Naast de inspanningen op privédomein is de voorbeeldfunctie van de gemeente op het openbaar domein namelijk van uitzonderlijk belang.

figuur 52: Worden er door de gemeente projecten uitgevoerd m.b.t. buffering en/of infiltratie?

Een grote meerderheid van de gemeenten (82%) geeft het goede voorbeeld bij elk of bij de meeste rioleringsprojecten, door zelf te investeren in buffering en/of infiltratie.

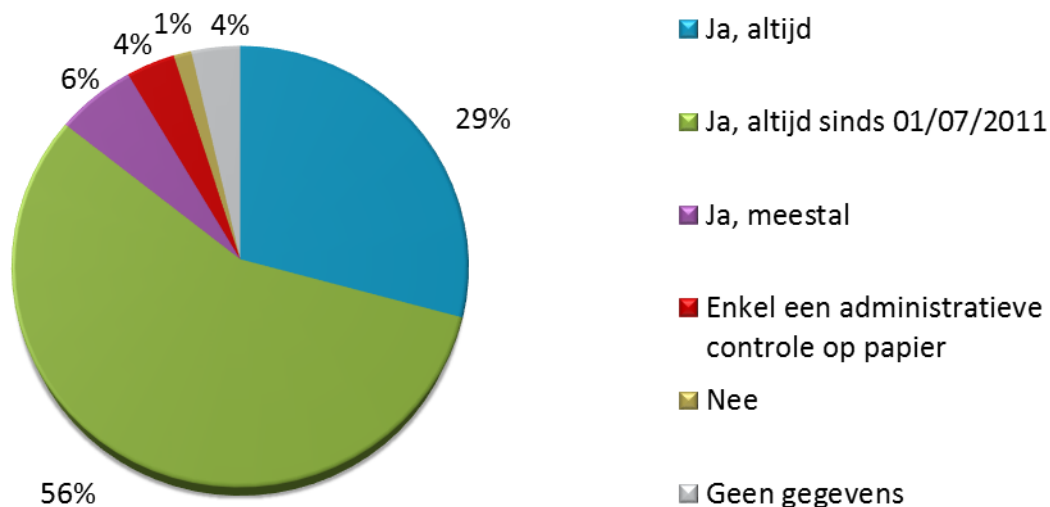
2.2. Aansluiting gescheiden riolen

2.2.1. Controle aansluitingen gescheiden riolen

Bij gescheiden systemen is het van groot belang dat er geen regenwater wordt aangesloten op de DWA-leiding. Verder is het van belang dat het gescheiden riool een maximale scheiding betreft op straatniveau met optimale afkoppeling.

Vraag: Wordt een controle van de (gescheiden) aansluiting op privédomein voorzien?

Zonder controle dreigt een verplichting al snel te verwateren. Sinds 1 juli 2011 is het algemeen waterverkoopreglement van toepassing. Hierin is voorzien dat de nieuwe aansluitingen verplicht ter plaatse moeten gecontroleerd worden.

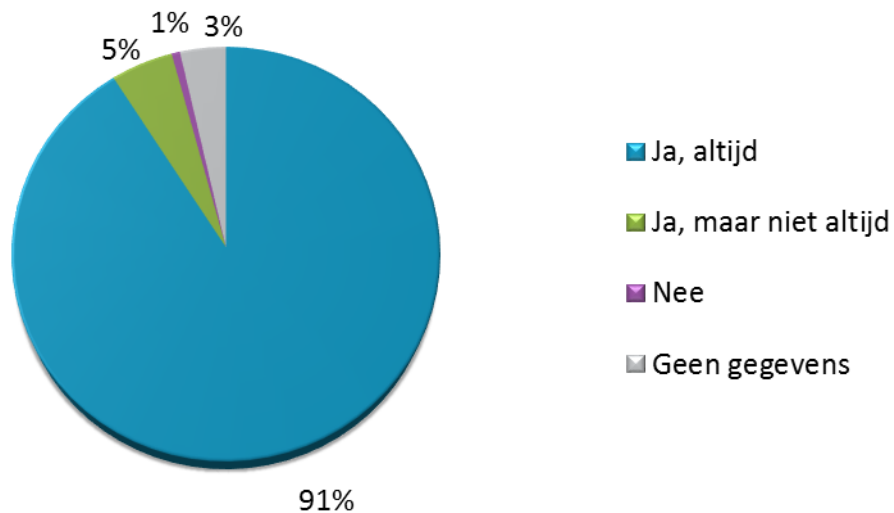

figuur 53: Wordt een controle van de (gescheiden) aansluiting op privédomein voorzien?

Bijna alle gemeenten oefenen daarom minstens één of andere vorm van controle uit (bij 4% beperkt tot een controle op papier). Volgens het algemeen waterverkoopreglement is deze controle, onder de vorm van een keuring van de privéwaterafvoer, sinds 1 juli 2011 trouwens verplicht.

Vraag: Wordt er bij de aanleg van een gescheiden riolering verplicht aan alle bewoners om de bestaande gemengde aansluiting te ontdebellen?

De investering voor een gescheiden systeem rendeert alleen als er ook op privédomein wordt ontdebeld. Deze vraag gaat na of de bestaande verplichting tot scheiden van de afvoer van hemelwater en afvalwater wordt opgevolgd.

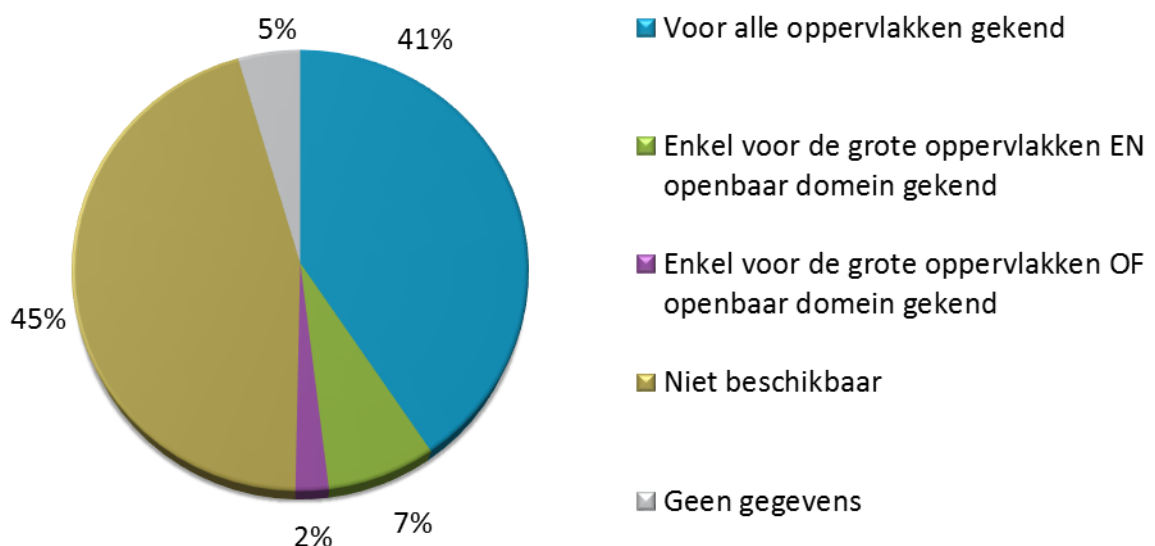

figuur 54: Wordt er bij de aanleg van een gescheiden riolering verplicht aan alle bewoners om de bestaande gemengde aansluiting te ontdebelen?

91% van de gemeenten doet dit effectief altijd, 5% doet dit maar niet altijd, en slechts 1% houdt zich niet aan de verplichting.

Vraag: Bestaat er een inventaris van de aangesloten verharde oppervlakte?

Deze inventaris is belangrijk om gepaste maatregelen te kunnen nemen inzake hemelwater en wateroverlast en om het ontwerp van riolering, bufferbekkens, infiltratievoorzieningen,... correct te kunnen uitvoeren.

figuur 55: Bestaat er een inventaris van de aangesloten verharde oppervlakte?

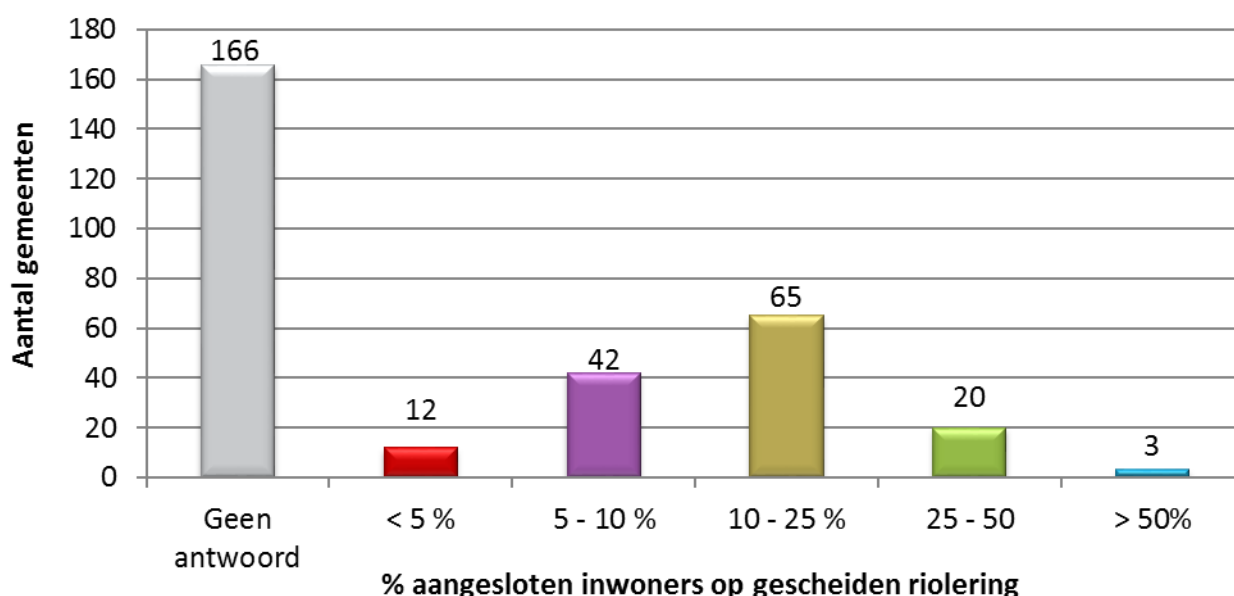
Ongeveer de helft van de gemeenten heeft hier min of meer een zicht op, de andere helft niet.

2.2.2. Percentage gescheiden riolering

Deze indicator geeft een stand van zaken van de huidige verwezenlijking van het aanleggen van gescheiden riolering.

De huidige Code van goede praktijk maakt een onderscheid tussen een volledig gescheiden riolering (enkel afvalwater aangesloten) en een optimaal gescheiden riolering. Bij deze laatste is de aanpak van de afkoppeling op perceelsniveau voor bestaande gebouwen overeenkomstig Vlarem artikel 6.2.2.1.2§3: “Een volledige scheiding tussen het afvalwater en het hemelwater, afkomstig van dakvlakken en grondvlakken, is verplicht op het ogenblik dat een gescheiden riolering wordt aangelegd of heraangelegd, tenzij het anders bepaald is in het uitvoeringsplan.

Voor bestaande gebouwen in een gesloten bebouwing is de scheiding tussen het afvalwater en het hemelwater, afkomstig van dakvlakken en grondvlakken, enkel verplicht indien daarvoor geen leidingen onder of door het gebouw moeten worden aangelegd.”

figuur 56: Percentage aangesloten inwoners op gescheiden riolering

Meer dan de helft van de gemeenten heeft geen zicht op het aantal inwoners aangesloten op de gescheiden riolen. In 43% van de gemeenten zijn minder dan 25% van de aangesloten inwoners op een gescheiden riool aangesloten, in slechts 7% van de gemeenten is meer dan een kwart van de aangesloten inwoners op gescheiden riolering aangesloten.

2.3. Parasitair water

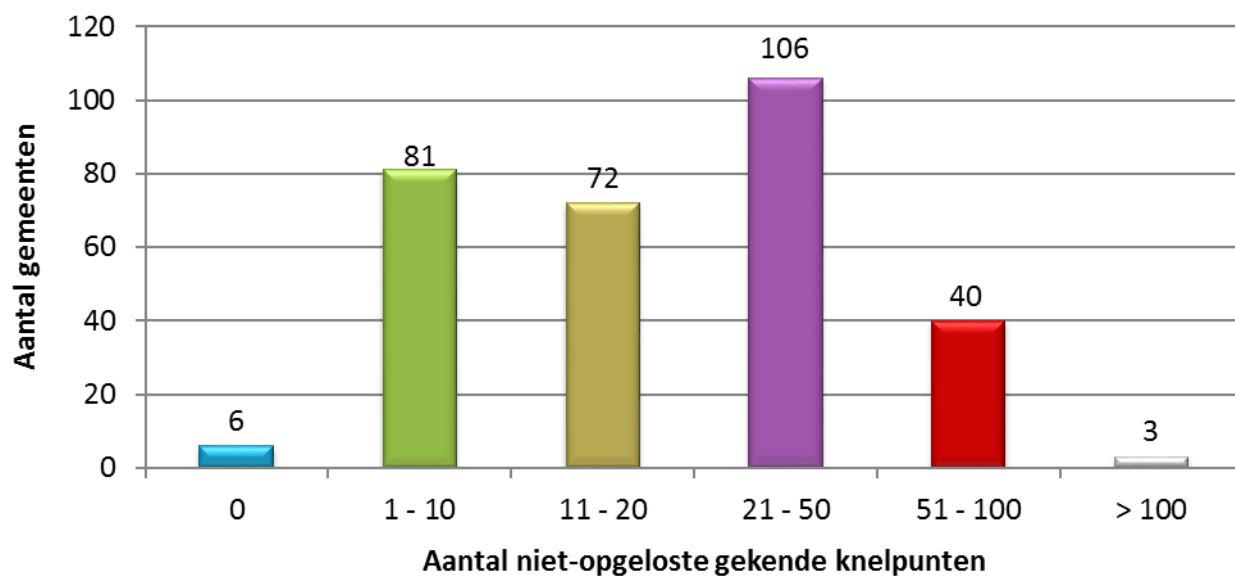
Via de N.V. Aquafin ontvangt de VMM de dagelijks gemeten debieten van de verschillende zuiveringsinstallaties in Vlaanderen. Dit inkomende debiet wordt vergeleken met het theoretisch verwachte DWA-debiet en de neerslag in het dichtstbij gelegen pluviostation. Het verschil tussen beide is parasitair water. Op basis van de instromende debieten in de RWZI worden deze parasitaire debieten begroot. Als meer dan één gemeente is aangesloten, worden deze parasitaire debieten volgens de overlap tussen de oppervlakte van de gemeente en de oppervlakte van het zuiveringsgebied herverdeeld over de betrokken gemeenten.

Score parasitair water	Aantal gemeenten
0 - 2	132
2 - 4	79
4 - 6	51
6 - 8	26
8 - 10	20

De bovenstaande verdeling van de scores voor het toekomstige parasitair water op de RWZI's van de zuiveringsgebied(en) waarin de gemeenten liggen, wijst erop dat het afvalwater van zeer veel gemeenten is aangesloten op RWZI's met een verdund tot sterk verdund influent. De gemiddelde score voor alle 308 gemeenten is 2,91 op 10. 78% van de gemeenten krijgt een score lager dan 5 op 10 voor deze subindicator. De belangrijkste oorzaak van de verdunning is gelegen in het gemeentelijk stelsel. Deze indicator heeft tot doel de gemeenten hier zicht op te geven en aan te zetten om actie te ondernemen.

Op bouwterreinen met hoge grondwaterstand of werken op grote diepte, is de aanwending van een droogzuiging meestal noodzakelijk. Volumes hoger dan 10 m³ per uur mogen (cf. Vlarems artikel 5.53.6.1.) niet geloosd worden in openbare rioleringen aangesloten op een rioolwaterzuiveringsinstallatie behoudens de uitdrukkelijke schriftelijke toelating van de exploitant van deze installatie, namelijk Aquafin.

Het aangehaalde artikel is van toepassing voor alle bouwtoelatingen. Een vermelding in de bouwvergunning zelf vestigt de aandacht van de bouwheer extra op deze verplichting, en verhoogt de kans op een correcte toepassing.

figuur 60: Verdeling van het aantal gekende knelpunten in een gemeente.

Een gemeente met weinig knelpunten betekent niet steeds dat er geen zijn. Het gebied kan immers weinig of niet onderzocht zijn door de VMM. Andere gebieden werden dan weer net zeer sterk doorgelicht, bijvoorbeeld ten gevolge van de vaststelling van biologisch onderbelaste en/of hydraulisch overbelaste zuiveringsinstallaties bij opstart.

De gemeente of gemeentelijke rioolbeheerder kan zelf ook knelpunten aanleveren. Op basis hiervan kan VMM haar databank actualiseren.

In de individuele resultaatsfiches per gemeente worden de gekende knelpunten opgelijst en weergegeven op kaart.

Indicator 3: Globaal beheer

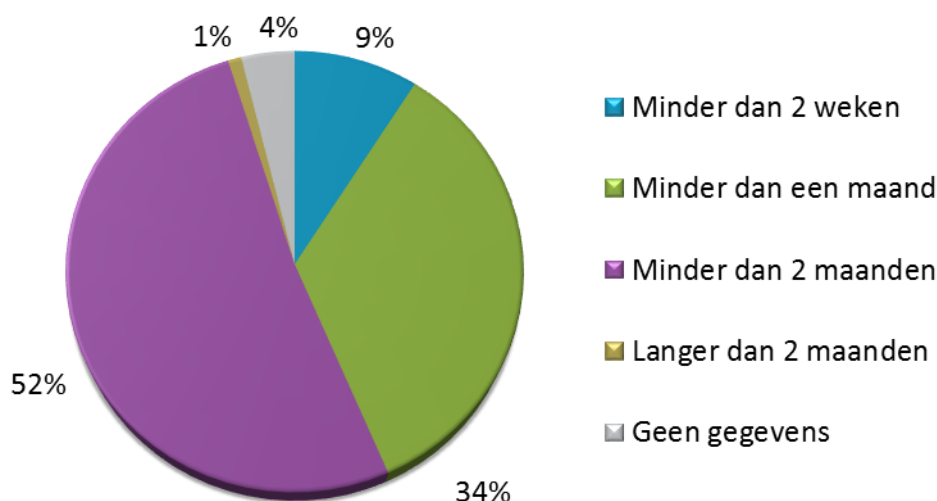
3.1. Dienstverlening

3.1.1. Klantenondersteuning

Als lokaal beheerder van de rioleringsinfrastructuur en verantwoordelijke voor de rioolaansluitingen, is het de taak van de gemeentelijke rioolbeheerder om de 'klanten' van deze diensten (dit zijn de burgers) te ondersteunen in vragen en problemen die zij hebben met de infrastructuur. Deze indicator beoordeelt de graad van klantenondersteuning door de rioolbeheerder.

Vraag: Wat is de gemiddelde doorlooptijd van de procedure voor het aanvragen van een huisaansluiting?

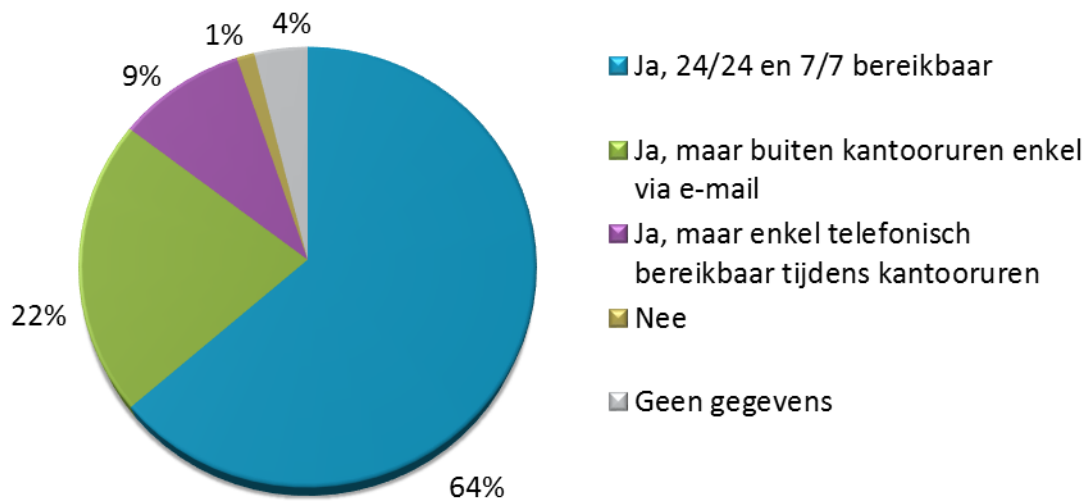
Deze vraag peilt naar de gemiddelde duur om de procedure voor de aansluiting op een riolering te doorlopen. De termijn begint te lopen van zodra de officiële aanvraag op het gemeentehuis is aangekomen tot en met de volledige administratieve afhandeling (dus exclusief de concrete realisatie van de aansluiting).

figuur 61: Wat is de gemiddelde doorlooptijd van de procedure voor het aanvragen van een huisaansluiting?

Het algemeen waterverkoopreglement (AWVR) voorziet een termijn van 15 werkdagen tussen de (volledige) aanvraag en het verstrekken van een prijsofferte voor de aansluiting. 9% van de gemeenten antwoordt sneller dan voorgeschreven in het AWVR. 34% heeft een termijn nodig van minder dan één maand, een termijn die ongeveer overeenkomt met het AWVR. 53% doet er duidelijk veel langer over.

Vraag: Beschikt de gemeente over een meldpunt / infonummer?

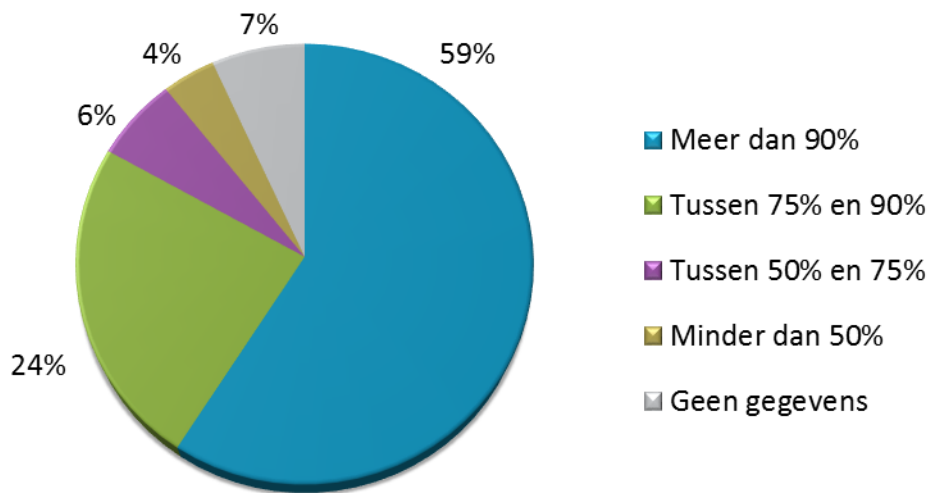
figuur 62: Beschikt de gemeente over een meldpunt / infonummer?

Bijna twee derden van de gemeenten is continu bereikbaar voor (telefonische) meldingen. Een minderheid van 22% is enkel via e-mail bereikbaar buiten de kantooruren.

3.1.2. Inventaris van meldingen, problemen en responstijden

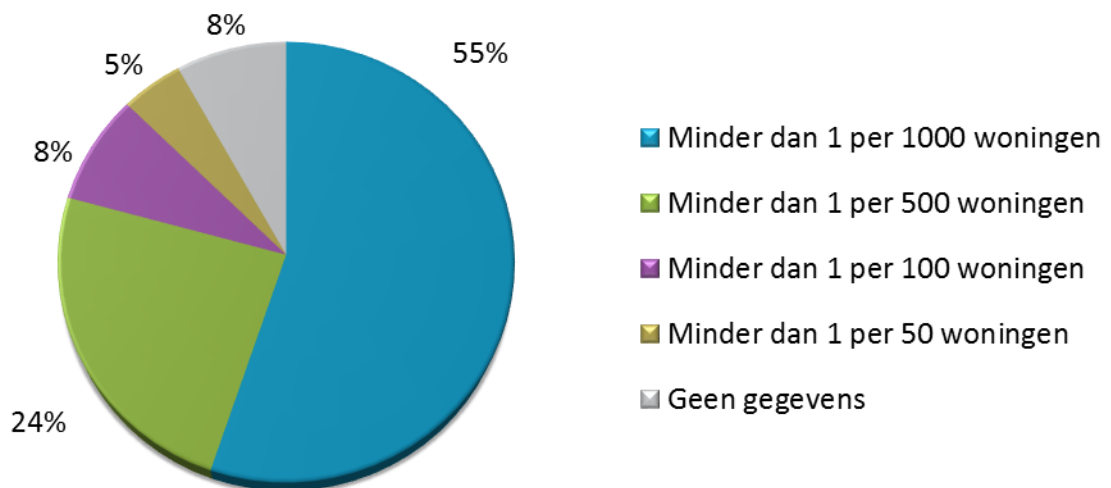
Als lokaal beheerder van de rioleringsinfrastructuur en verantwoordelijke voor de rioolaansluitingen, is het de taak van de gemeentelijke rioolbeheerder om adequaat te reageren op meldingen, problemen die 'klanten' van de infrastructuur ondervinden. Deze indicator beoordeelt de hoeveelheid en de correcte afhandeling van meldingen.

Vraag: Hoeveel procent van de schriftelijke vragen en meldingen (brief/fax/e-mail) worden binnen de week beantwoord?

figuur 63: Hoeveel procent van de schriftelijke vragen en meldingen (brief/fax/e-mail) worden binnen de week beantwoord?
59% van de gemeenten beantwoordt meer dan 90% van de meldingen binnen de week.

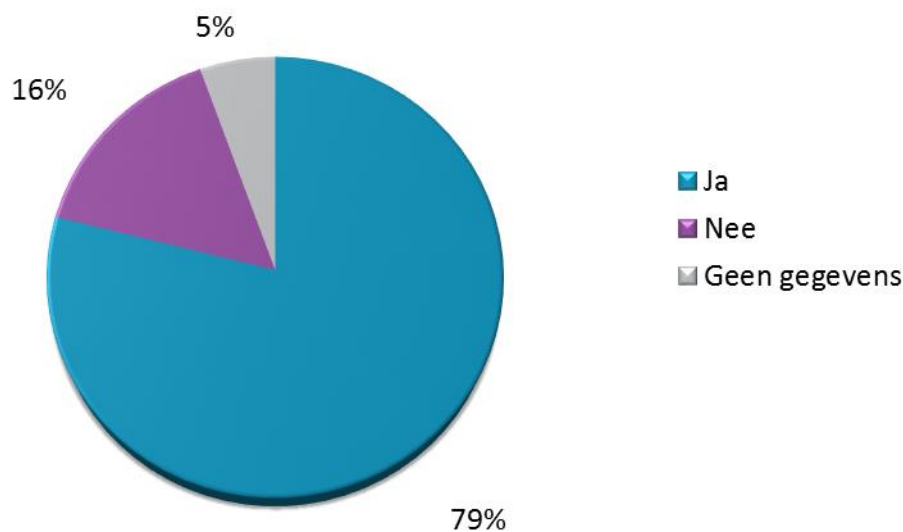
Vraag: Hoeveel bedraagt het aantal jaarlijks ontvangen meldingen (inclusief telefonisch)?

figuur 64: Hoeveel bedraagt het aantal jaarlijks ontvangen meldingen (inclusief telefonisch)?

55% van de gemeenten ontvangt zeer weinig meldingen over het (slecht) functioneren van de riolering. Slechts een kleine minderheid (13%) ontvangt behoorlijk veel meldingen (1 per 50 woningen à 1 per 100 woningen).

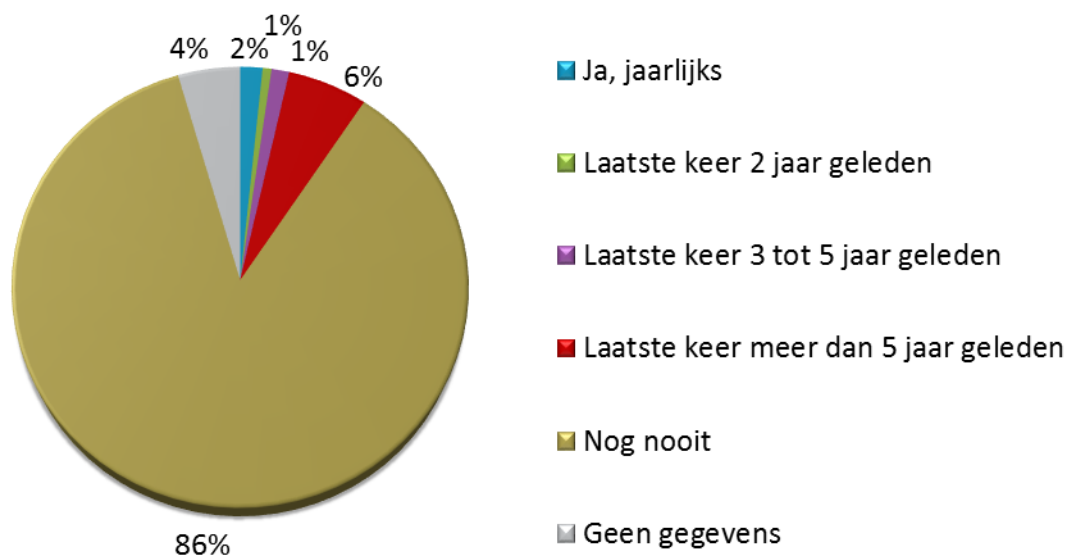
Vraag: Wordt er een logboek bijgehouden m.b.t. de (telefonische) meldingen?

figuur 65: Wordt er een logboek bijgehouden m.b.t. de (telefonische) meldingen?

Voor een goede opvolging van meldingen is het uiteraard essentieel deze gepast te registreren. Een grote meerderheid van de gemeenten (79%) doet dat al.

Vraag: Voert de gemeente een bevraging uit bij de bevolking over de rioleringen?

figuur 66: Voert de gemeente een bevraging uit bij de bevolking over de rioleringen?

Niet alle burgers melden problemen automatisch. De burgers hierover aanspreken levert ongetwijfeld meer informatie op. Zeer weinig gemeenten (slechts 10%) hebben ooit een bevraging over de rioleringen georganiseerd, laat staan herhaald.

3.2. Gegevensbeheer

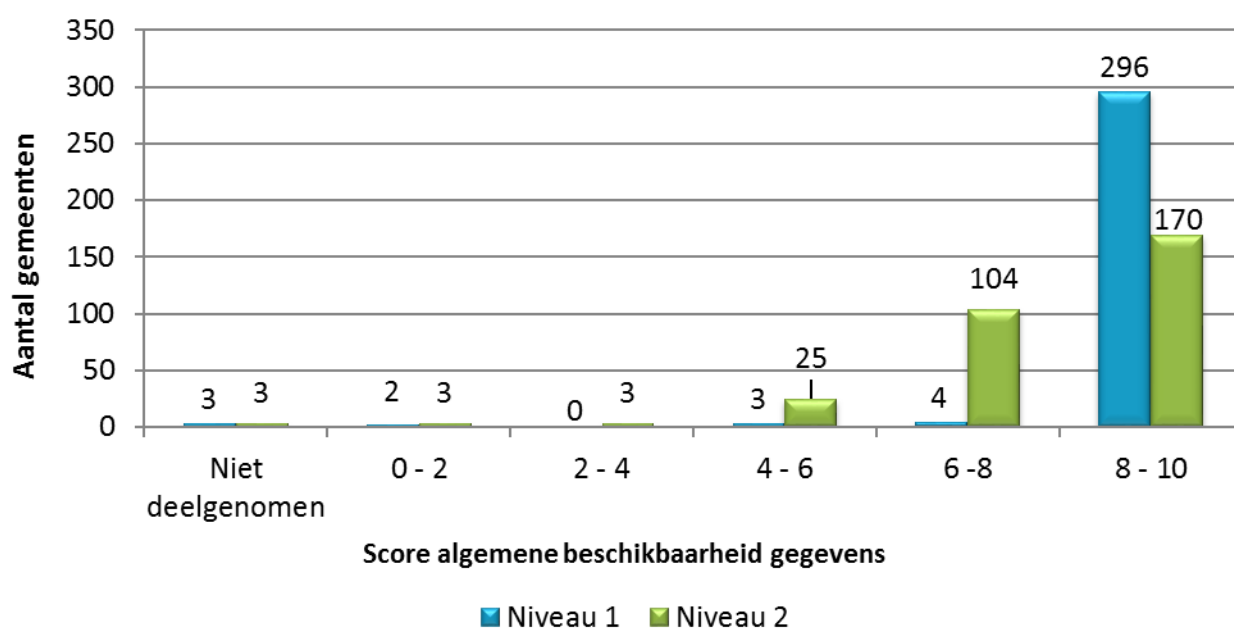
3.2.1. Algemene beschikbaarheid van gegevens

Deze indicator beoordeelt de algemene beschikbaarheid van gegevens voor de berekening van de gemeentelijke performantie-indicatoren. Kennis van de infrastructuur en dus het goed beheer van de nodige gegevens zijn immers cruciaal voor een goed beheer van de infrastructuur.

De VMM berekent een score rekening houdend met het aantal subindicatoren die niet kunnen berekend worden o.w.v. ontbrekende antwoorden. Deze indicator wordt op het einde van de analyse berekend en houdt dus rekening met alle vragen.

Zoals in hoofdstuk 2 vermeld, hebben we ervoor gekozen om de performantie-indicatoren uit te werken op twee niveaus om rekening te kunnen houden met de verscheidenheid aan beschikbare informatie en het uitgewerkt rioolbeheer in de verschillende Vlaamse gemeenten.

De 305 gemeenten die deelnamen aan de bevraging over 2014 behalen een gemiddelde score van 9,44 op 10 voor de vragen van niveau 1, en gemiddeld 7,96 voor de vragen van niveau 2.

figuur 67: Verdeling van de behaalde scores voor de subindicator algemene beschikbaarheid van de gegevens op niveau 1 en niveau 2.

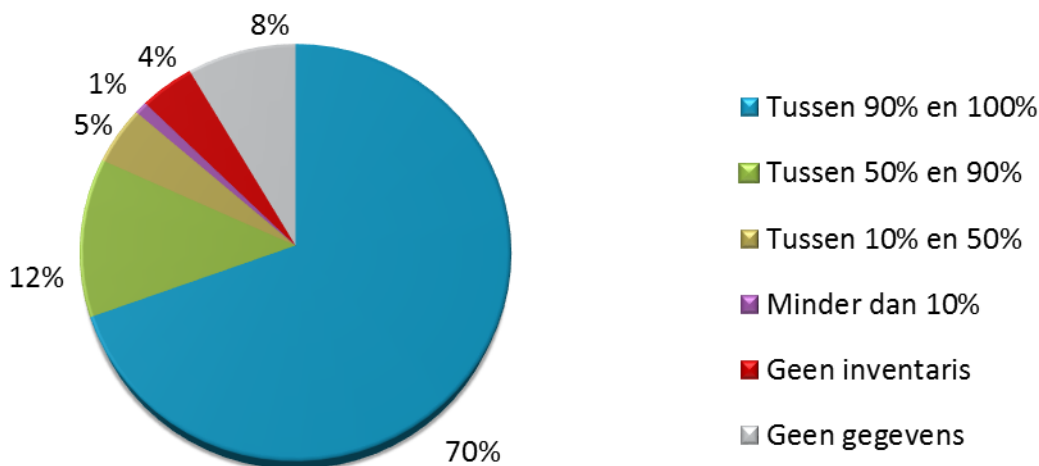
De verdeling van deze scores toont aan dat heel wat gemeenten de meeste vragen op niveau 1 beantwoorden, en ook een belangrijke inspanning doen om de vragen op niveau 2 te beantwoorden.

3.2.2. Inventarisatiegraad gemeentelijke infrastructuur

Deze indicator beoordeelt de kennis over de gemeentelijke infrastructuur, omdat dit een eerste stap is bij een goed beheer.

Vraag: In welke mate is de afwateringsinfrastructuur geïnventariseerd?

Een goede inventarisatie is onmisbaar als eerste aanzet tot een goed beheer. Gemeenten die beschikken over een recente modelleringsstudie, beschikken in principe ook over een valabele inventarisatie.

figuur 68: In welke mate is de afwateringsinfrastructuur geïnventariseerd?

70% van de gemeenten beschikt over een bijna volledige inventarisatie, de overige over weinig of geen gegevens.

Vraag: Wat is het leeftijdsprofiel van de gemeentelijke leidingen?

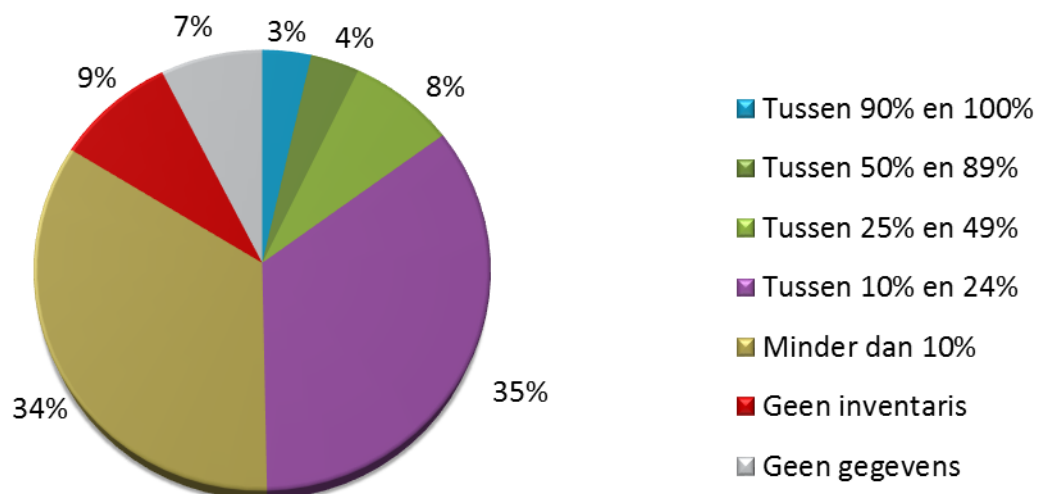
Voor de eerste maal sinds de bevraging werd opgestart, werden de gemeenten gevraagd het leeftijdsprofiel van hun leidingen in te schatten.

43 gemeenten (14%) hebben deze vraag niet beantwoord.

15 gemeenten (5%) antwoordden dat de leeftijd van de gemeentelijke leidingen helemaal niet gekend is. Deze gemeenten hebben dus voor de categorie 'niet gekend' 100% geantwoord.

Op basis van de antwoorden van de overige 250 gemeenten krijgen we volgende verdeling.

Vraag: In welke mate zijn de huisaansluitingen geïnventariseerd (t.o.v. het totaal aantal woningen)?

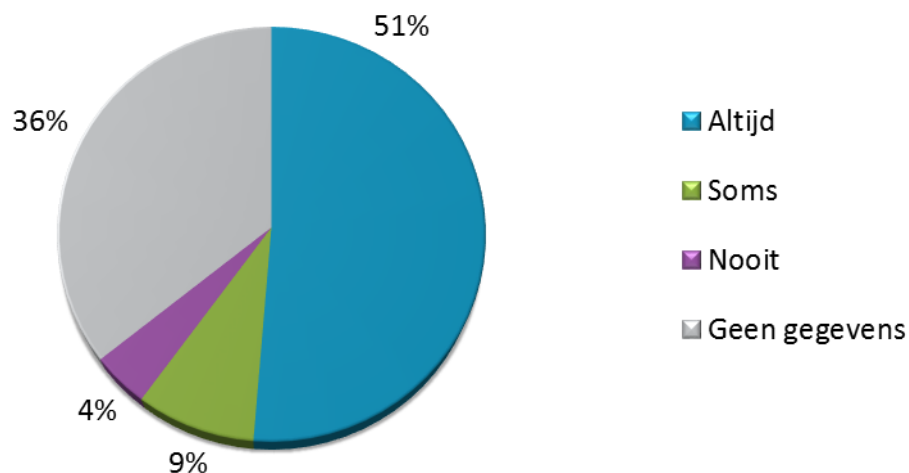

figuur 70: In welke mate zijn de huisaansluitingen geïnventariseerd (t.o.v. het totaal aantal woningen)?

Slechts 7% van de gemeenten heeft meer dan 50% van de huisaansluitingen geïnventariseerd. 71% van de gemeenten heeft minder dan 25% geïnventariseerd; 16% van de gemeenten geeft te kennen niet over een inventaris te beschikken, of heeft de vraag niet beantwoord.

Vraag: In welke mate worden de huisaansluitingen voor nieuwbouw en grondige renovaties sinds het in werking treden van het algemeen waterverkoopreglement geïnventariseerd?

Sinds het in werking treden op 1 juli 2011 legt het algemeen waterverkoopreglement (AWVR) de rechten en plichten vast van de watermaatschappijen en de rioolbeheerders enerzijds, en hun klanten anderzijds. Het AWVR voorziet onder meer in een keuring van de privéwaterafvoer.

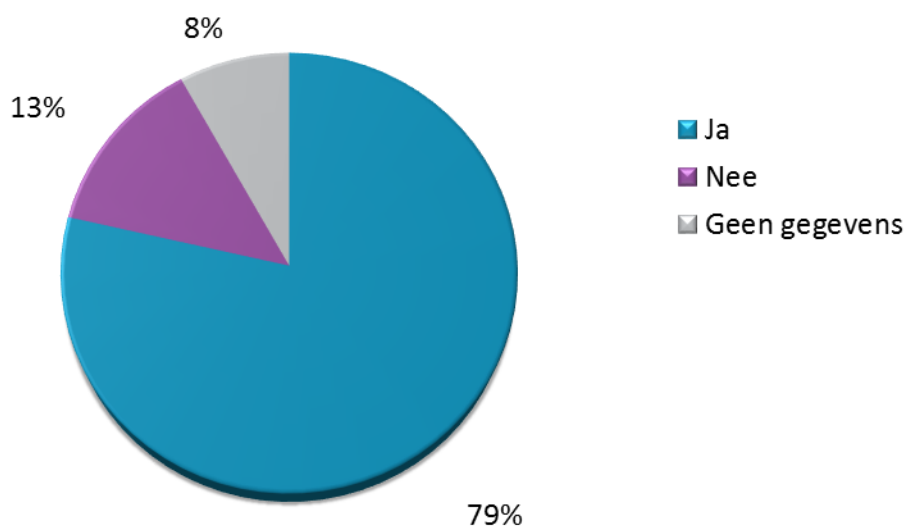
figuur 71: In welke mate worden de huisaansluitingen voor nieuwbouw en grondige renovaties sinds het in werking treden van het algemeen waterverkoopreglement geïnventariseerd?

Slechts de helft van de gemeenten past de keuring ook effectief toe. Er is vermoedelijk nog veel onduidelijkheid aangezien 36% niet geantwoord heeft.

Vraag: Is er een inventaris van alle IBA's?

Het beschikken over een volledige inventaris is ook hier een eerste stap naar een concreet beleid van uitbouw, exploitatie, stimuleren, beheer enz.

Het betreft hier de som van alle IBA's op het grondgebied van de gemeente. Deze kunnen gebouwd zijn op vrijwillige basis of als verplichting opgenomen in de bouwtoelating (nieuwe woningen).

figuur 72: Is er een inventaris van alle IBA's?

De bevraging toont aan dat 79% van de gemeenten over dergelijke inventarisatie beschikt.

Indicator 4: Zuivering op lokaal niveau

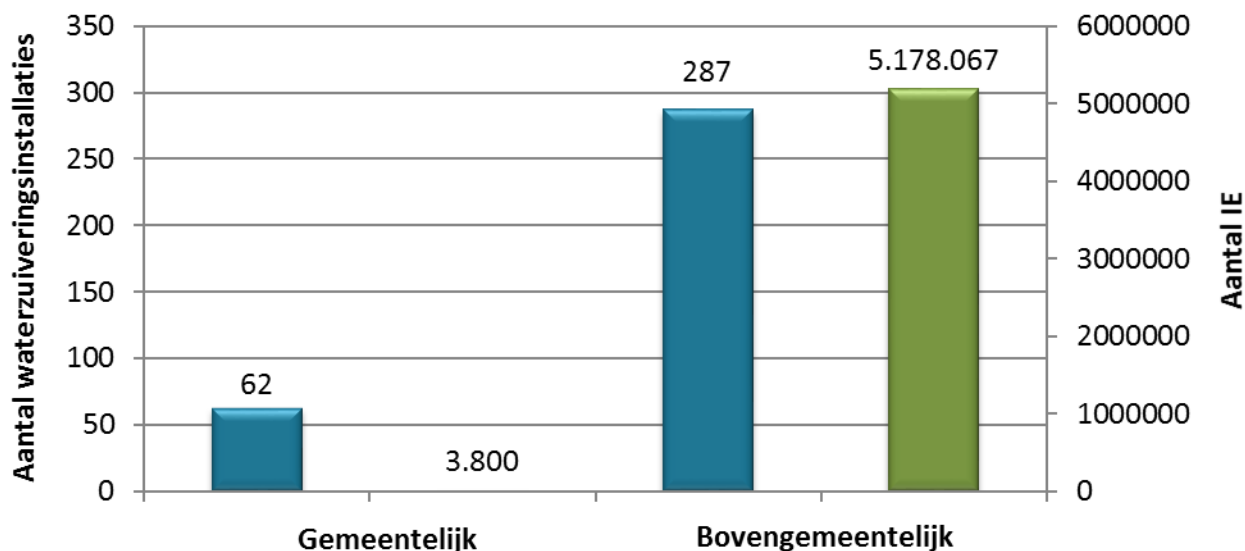
Het zoneringsplan geeft tot op huisniveau weer wat de maatregelen zijn die burger en rioolbeheerder moeten treffen. Een woning kan gelegen zijn in één de van volgende vier zones:

1. Centraal gebied: er is reeds geruime tijd riolering aanwezig en die is aangesloten op een waterzuivering.
2. Collectief geoptimaliseerd buitengebied: er is recent riolering aangelegd en die is aangesloten op een waterzuivering.
3. Collectief te optimaliseren buitengebied: er is riolering gepland of er is riolering aanwezig maar die is nog niet aangesloten op een waterzuivering.
4. Individueel te optimaliseren buitengebied: er is geen riolering voorzien. Het afvalwater moet individueel gezuiverd worden.

Vooraleer het afvalwater kan gezuiverd worden, moet het via leidingen ingezameld en getransporteerd worden naar de zuiveringsinstallaties. Deze inzameling is een taak van de gemeentelijke rioolbeheerder. Die is verantwoordelijk voor de (her)aanleg en het onderhoud van de gemeentelijke rioleringen.

Daarnaast kan de gemeentelijke rioolbeheerder ook instaan voor de aanleg en het onderhoud van kleinschalige waterzuiveringsinstallaties (KWZI) of individuele behandelingsinstallaties voor afvalwater (IBA) bij particulieren. Hierop wordt ingezoomd door indicator 4: Zuivering op lokaal niveau.

Vragen: - Is de gemeente eigenaar van 1 of meerdere KWZI's?
- Behandeld aantal inwonersequivalenten (IE⁹) door gemeentelijke KWZI's?

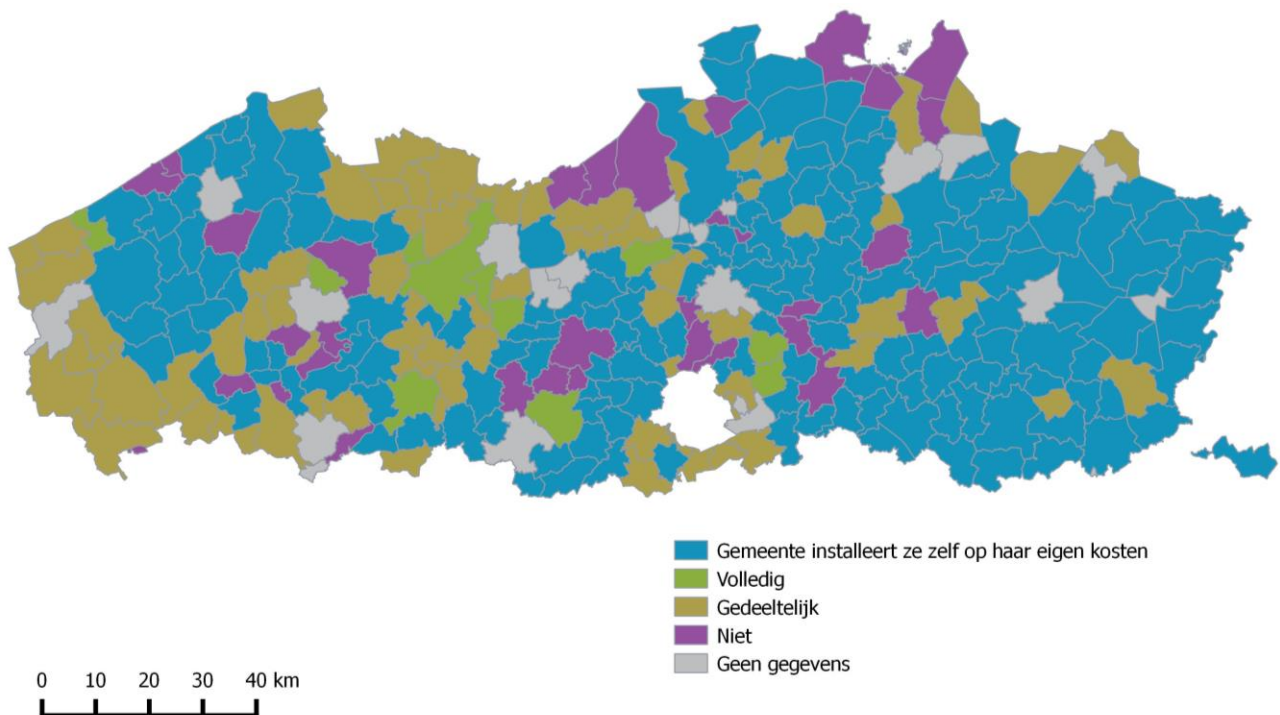

figuur 73: Aantal gemeentelijke en bovengemeentelijke waterzuiveringsinstallaties in Vlaanderen en het aantal aangesloten IE op deze installaties.

Er zijn nog 40 gemeenten die 1 of meer KWZI's in eigen beheer hebben. In 2014 werden een 3.800 inwonersequivalenten (IE) behandeld op deze 62 gemeentelijke KWZI's. Dit is slechts een fractie (0,07%)

⁹ Een inwonersequivalent (IE) is de gemiddelde hoeveelheid afvalwater die één persoon per dag produceert.

Vraag: Subsidieert de gemeente de aanleg van IBA's?

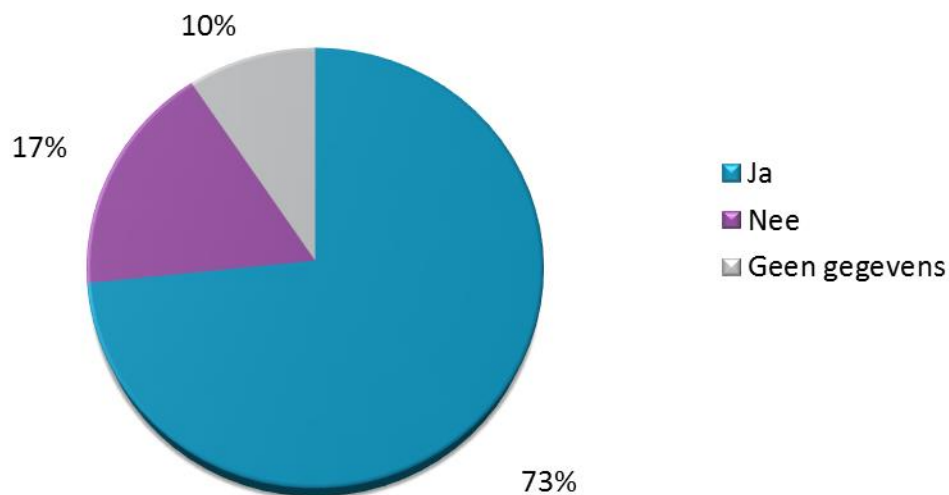
figuur 75: Subsidieert de gemeente de aanleg van IBA's?

Uit het overzichtskaartje blijkt dat een meerderheid (58%) van de gemeenten opteert voor een 'gelijke' behandeling van alle huishoudens: ofwel voorziet de gemeente riolering ofwel staat ze in voor een IBA. Het gewest van zijn kant voorziet in een forfaitaire subsidiëring van € 2.250 voor elke IBA, maar enkel als deze onder het beheer valt van de gemeente/rioolbeheerder.

4.1.2. Opvolging uitbouw IBA's

Het is uiteraard de taak van de gemeente/rioolbeheerder de eigen IBA's op te volgen en de gemeente heeft een algemene toezichtstaak op de bouw en werking van particuliere IBA's. Deze indicator geeft een kwalitatieve beoordeling van de inspanningen die de gemeente doet om deze opvolging te verzekeren.

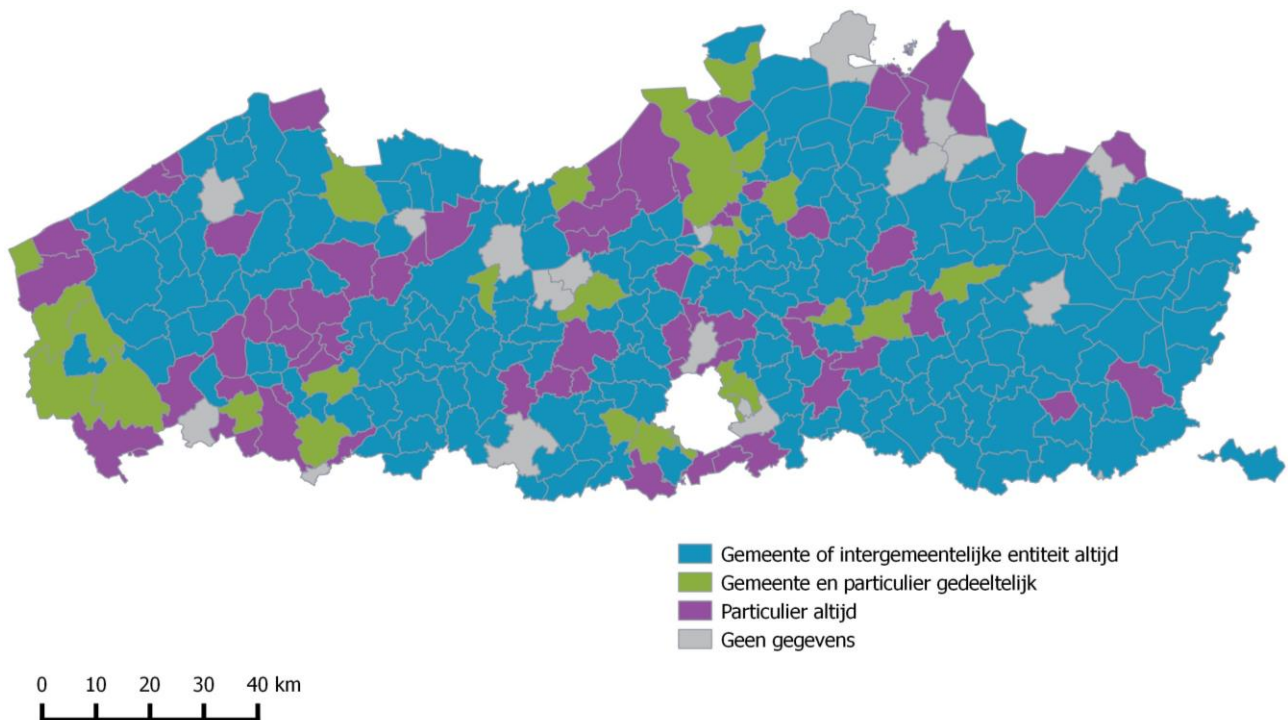
Vraag: Bestaat een formele procedure voor de opvolging van de goede indienststelling van IBA's in de gemeente?

figuur 76: Bestaat een formele procedure voor de opvolging van de goede indienststelling van IBA's in de gemeente?

Het is belangrijk een IBA minimaal op zijn goede werking te controleren bij de indienststelling. Ongeveer driekwart van de gemeenten staan daar ook voor in.

Vraag: Wie beheert de IBA's?

figuur 77: Wie beheert de IBA's?

Wie een IBA bouwt, staat bij voorkeur ook in voor het beheer. In die zin moet deze kaart in grote mate overeenstemmen met de kaart bij de vraag 'Subsidieert de gemeente de aanleg van IBA's?', alleszins daar waar de gemeente zelf bouwheer is. Dit is niet overal even duidelijk beantwoord.

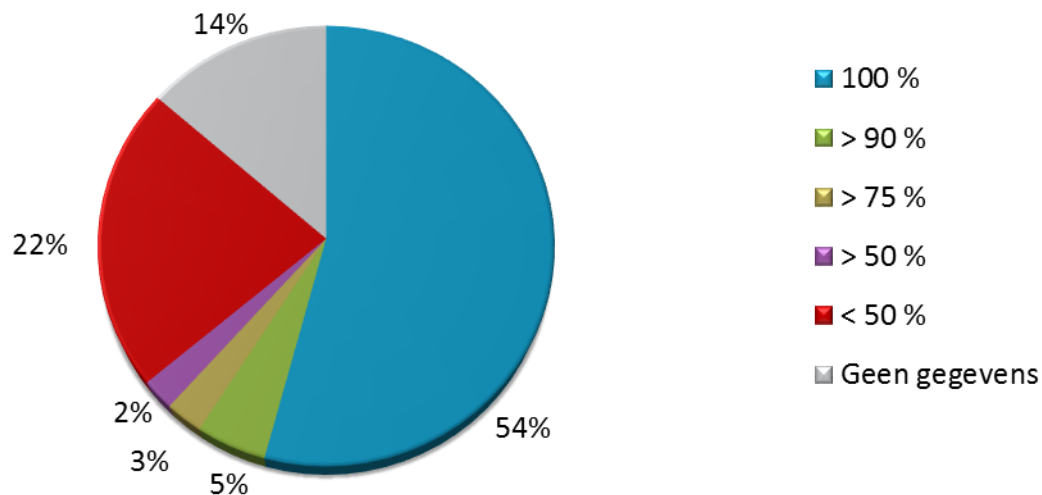
4.2.1. Controle werking IBA's

A pie chart illustrating the distribution of responses for the statement 'De afzender van de oproep is een goede persoon'. The chart is divided into three segments: a large blue segment representing 'Ja' (Yes) at 71%, a purple segment representing 'Nee' (No) at 20%, and a small grey segment representing 'Geen gegevens' (No data) at 9%. A legend to the right of the chart identifies the colors: blue for 'Ja', purple for 'Nee', and grey for 'Geen gegevens'.

Response	Percentage
Ja	71%
Nee	20%
Geen gegevens	9%

De goede werking van een IBA is gevoelig voor verstoring door allerlei oorzaken. Een regelmatige opvolging van de goede werking is dan ook onontbeerlijk. In minstens 20% van de gemeenten is deze opvolging zeer onzeker aangezien er geen formele procedure voor bestaat.

Vraag: Hoeveel installaties hebben een controleputje afwaarts van de eigenlijke IBA waar een objectieve staalname kan gebeuren?

figuur 79: Hoeveel installaties hebben een controleputje afwaarts van de eigenlijke IBA waar een objectieve staalname kan gebeuren?

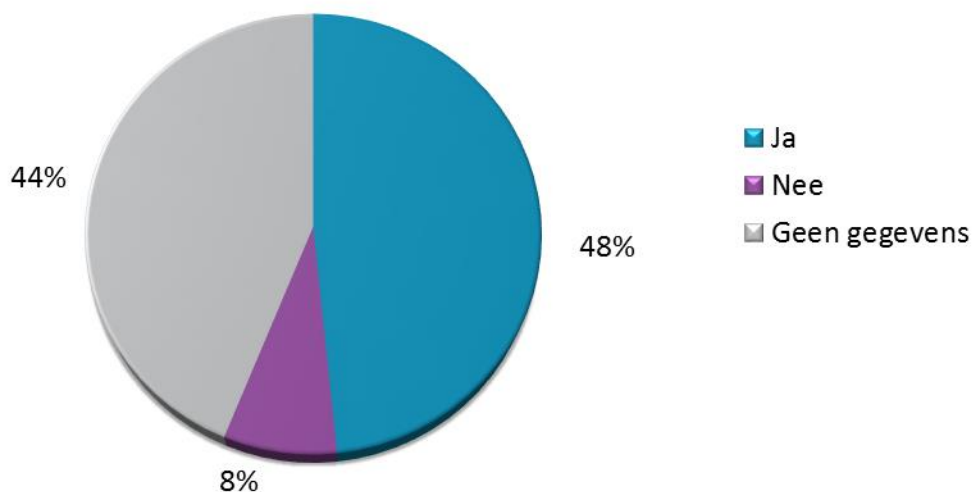
Een opvolging van de goede werking van een IBA vereist de aanwezigheid van een staalnameputje. Slechts in 54% van de gemeenten is dergelijk putje overal aanwezig.

4.3. Toezicht op ingedeelde inrichtingen

4.3.1. Organisatie van het toezicht

Gemeenten zijn volgens het milieuhandhavingsbesluit belast met het eerstelijnstoezicht op ingedeelde inrichtingen van Klasse 2 en 3 en de technische controle van alle ingedeelde inrichtingen op hun grondgebied. Als deze controles uitgevoerd worden door een gemeentelijke ambtenaar dan moet deze beschikken over de nodige bekwaamheidsattesten. Deze indicator beoordeelt de conformiteit met dit aspect van de wetgeving.

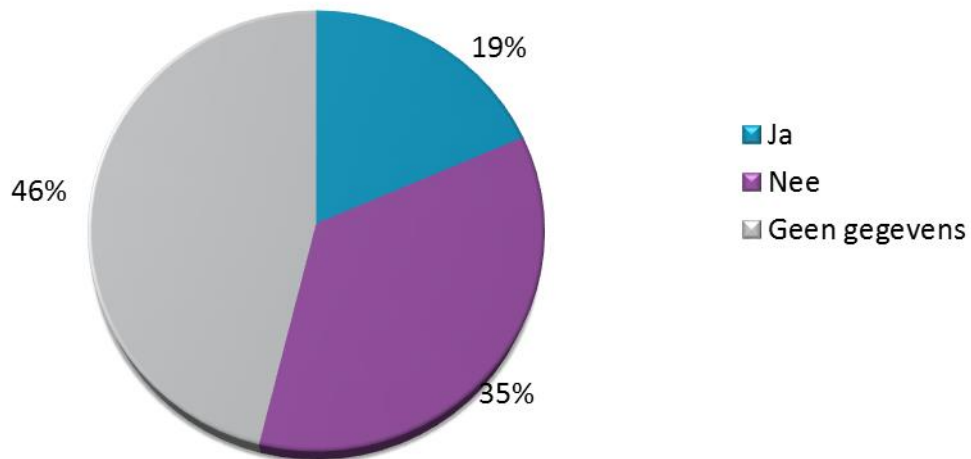
Vraag: Beschikt de gemeente over een ambtenaar met de nodige bekwaamheidsattesten voor toezicht en controle van ingedeelde inrichtingen, zoals beschreven in het handhavingsbesluit?

figuur 80: Beschikt de gemeente over een ambtenaar met de nodige bekwaamheidsattesten voor toezicht en controle van ingedeelde inrichtingen, zoals beschreven in het handhavingsbesluit?

Bijna de helft van de gemeenten beschikt over een gemeentelijke toezichtsambtenaar. Daarnaast kan de gemeente ook een beroep doen op toezichtsambtenaren van een intergemeentelijke vereniging of op toezichtambtenaren bij de politie.

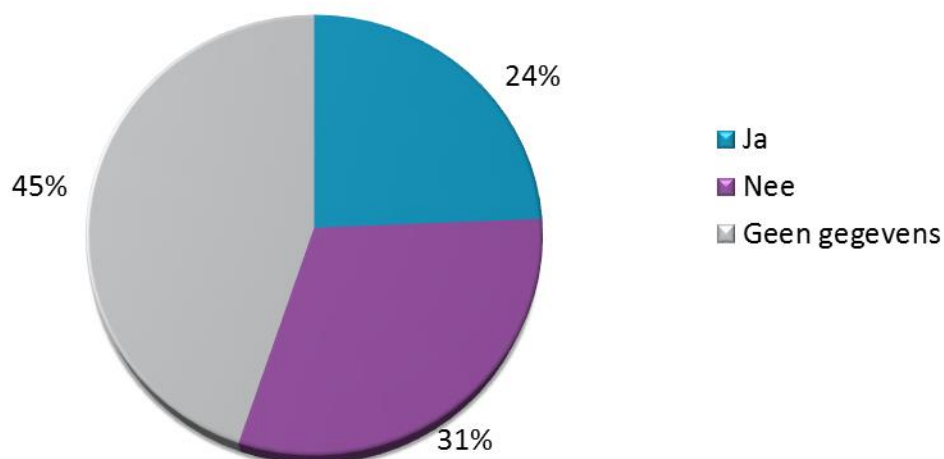
Vraag: Bestaat een formele procedure voor de uitvoering van toezicht op ingedeelde inrichtingen Klasse 2 en 3?

figuur 81: Bestaat een formele procedure voor de uitvoering van toezicht op ingedeelde inrichtingen Klasse 2 en 3?

Slechts 19% van de gemeenten beschikt over een procedure. Deze vraag blijft ook (veel) te vaak onbeantwoord. Het gemeentelijk toezicht op de (eigen) bedrijven van klasse 2 en 3 blijft vaak ondermaats.

Vraag: Bestaat een formele procedure voor de uitvoering van technische controle op de ingedeelde inrichtingen op het grondgebied van de gemeente, zoals beschreven in het handhavingsbesluit?

figuur 82: Bestaat een formele procedure voor de uitvoering van technische controle op de ingedeelde inrichtingen op het grondgebied van de gemeente, zoals beschreven in het handhavingsbesluit?

Deze taak is veel ruimer dan enkel inrichtingen van klasse 2 en 3. Ook inzake klasse 1 kan de gemeente vaststellen of er een vergunning aanwezig is, en zintuiglijke waarnemingen doen bijvoorbeeld naar aanleiding van een klacht. Bijna een kwart van de gemeenten heeft een formele procedure voor de technische controle. Een grote groep antwoordt “neen” of geeft geen antwoord op deze vraag, wat doet vermoeden dat de milieuhandhaving in vele gemeenten nog niet voldoende uitgebouwd is.

Globaal resultaat 2014

De antwoorden op de bevraging over 2014, waar 305 gemeenten aan deelnamen, werden verwerkt tot 4 gemeentelijke performantie-indicatoren, elk onderverdeeld in een aantal subindicatoren.

1. Op de eerste indicator over de correcte inzameling van afvalwater wordt gemiddeld goed gescoord.
2. Op het vlak van afkoppeling van niet-verontreinigd water behalen de meeste gemeenten een veel slechtere score dan voor de 3 andere indicatoren. Deze historische achterstand van verdunning moet stelselmatig afgebouwd worden. Er wordt wel aan deze problematiek gewerkt, maar de verbeteringen gaan meestal langzaam.
3. De derde indicator gaat over het globaal beheer en de dienstverlening van de gemeenten. Ook hier scoren de gemeenten relatief goed: gemeenten besteden steeds meer aandacht aan het opvolgen van incidenten en het bewaren van gegevens over de infrastructuur. Toch beschikken heel wat gemeenten nog niet over een volledige inventaris van de infrastructuur die aanwezig is op hun grondgebied.
4. De laatste ecologische indicator heeft betrekking op de zuivering op lokaal niveau. Met deze indicator wordt de uitbouw van en de controle op de individuele saneringsinfrastructuur beoordeeld en het toezicht op klasse 2 en 3 bedrijven. De gemiddelde score voor indicator 4 evolueert in de goede richting, maar er is nog veel verbetering mogelijk.

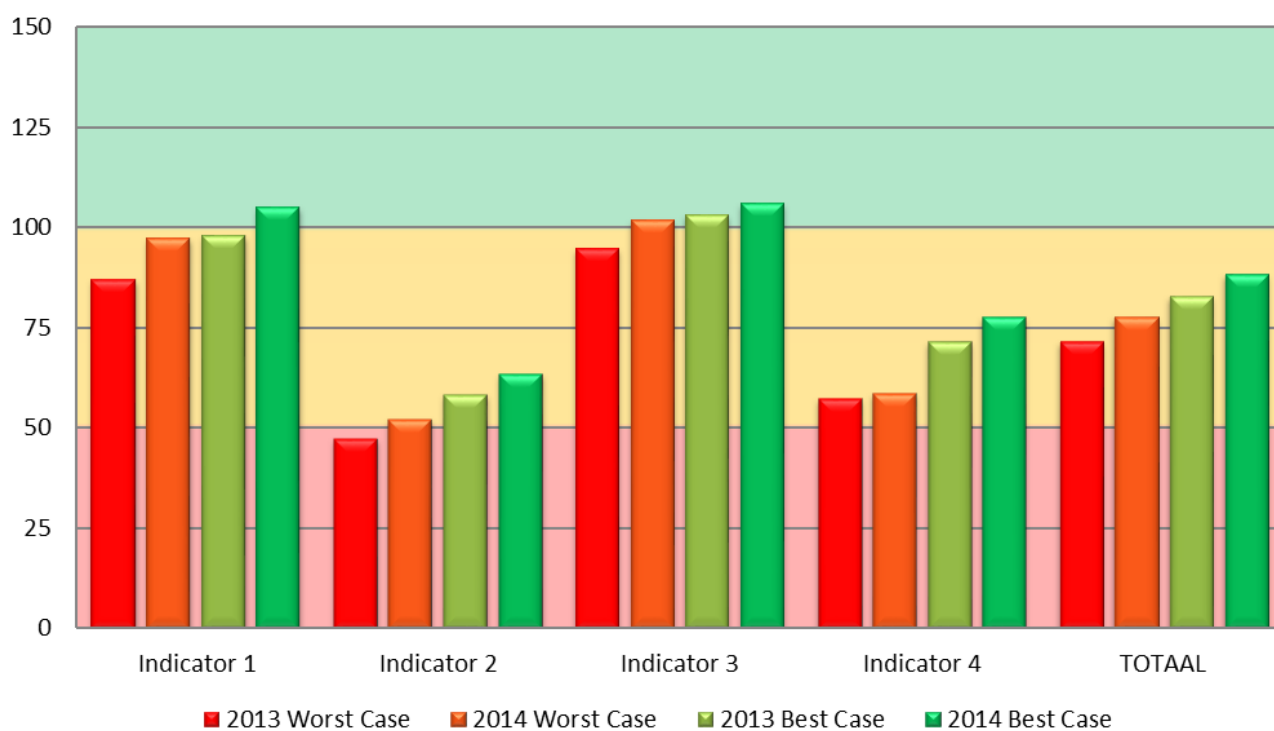
Per indicator is de maximum te behalen score 150. Er worden drie klassen onderscheiden:

- globale score tussen 0 en 50: het rioolbeheer is onvoldoende uitgebouwd;
- globale score tussen 50 en 100: het rioolbeheer is voldoende uitgebouwd maar kan nog beter;
- globale score tussen 100 en 150: het rioolbeheer is goed uitgebouwd.

Een belangrijke vaststelling is dat de globale scores voor alle 4 indicatoren in vergelijking met de beoordeling over werkjaar 2013 (licht) gestegen zijn. En dit zowel in de Worst Case als in de Best Case¹⁰. Maar voor heel wat (sub)indicatoren is er nog veel verbetering mogelijk.

¹⁰ Enerzijds wordt een Worst Case-beoordeling gemaakt. Hierbij wordt rekening gehouden met alle vragen, ook deze die niet beantwoord werden. Wordt een vraag niet beantwoord dan krijgt men 0 op deze vraag.

Anderszijds wordt ook een Best Case-beoordeling gemaakt. Hierbij heeft VMM een vraag waarop geen antwoord is gegeven, laten vallen in de beoordelingswijze. In deze situatie wordt dus minder beoordeeld, want er wordt enkel gerekend op basis van de beantwoorde vragen.

4 TERUGKOPPELING

Via de webtoepassing ARI ontvingen de gemeenten die een ingevulde vragenlijst over 2014 hebben overgemaakt, reeds een individuele resultatenfiche met de berekende score. Dit betekent dat hun antwoord vergeleken werd met de vooropgestelde doelstelling, die hetzelfde is voor elke gemeente, en met het Vlaamse gemiddelde. Naast de score worden bij de terugkoppeling ook gegevens over het bovengemeentelijke deel overgemaakt, en ook andere informatie die voor de gemeenten relevant is. Ter hoogte van de overnamepunten ¹¹ is er namelijk een wisselwerking tussen het gemeentelijke en het bovengemeentelijk deel van de saneringsinfrastructuur. Dit maakt het mogelijk om het verband te leggen tussen wat er op gemeentelijk vlak gebeurt (bv. onvoldoende score voor tweede indicator op vlak van parasitair water) en de gevolgen voor het bovengemeentelijk vlak (negatieve score voor overstortwerking). Zo krijgt de gemeente informatie over de werking van de door de VMM bemeten overstorten op haar grondgebied, de werking van de RWZI('s) waarop de inwoners van de gemeente zijn aangesloten en de door de nv Aquafin gemelde incidenten over leeminspoeling. Ook worden de resultaten van de oppervlaktewaterkwaliteitsmetingen van de waterlopen op het grondgebied van de gemeente vanaf 2000 weergegeven. Zo wordt de link gelegd tussen de uiteindelijke waterkwaliteit en de werking van de gemeentelijke en bovengemeentelijke saneringsinfrastructuur.

Voor de gemeentelijke rioolbeheerders die een eerste of tweede keer de vragenlijst voor het luik performantie-indicatoren hebben ingevuld, voorziet de VMM in een uitgebreide terugkoppeling van de resultaten van deze bevraging. Hierbij wordt uitleg gegeven over de berekeningswijze en de interpretatie van de overige overgemaakte gegevens.

Nadien worden de resultaten elk jaar elektronisch gecommuniceerd. Als de gemeentelijke rioolbeheerder dit wenst wordt de uitgebreide terugkoppeling ook herhaald.

Voor de eerste maal rapporteert de VMM ook via dit overzichtsrapport. Met dit rapport probeert de VMM wat meer inzicht te verschaffen in een aantal resultaten en achtergronden, en dit op een toegankelijke en anschouwelijke manier.

¹¹ In het gebiedsdekkend uitvoeringsplan worden voor elke gemeente de overnamepunten bepaald. Een overnamepunt geeft in het rioleringsnetwerk aan tot waar de bevoegdheid van de gemeente van afvalwaterinzameling loopt en waar de taak van het gewest van afvalwatertransport begint.

BESLUIT

De gemeentelijke performantie-indicatoren beoordelen de werking, het beheer en de uitbouw van de gemeentelijke saneringsinfrastructuur. De gemeentelijke saneringsverplichting werd vertaald in 4 hoofddoelstellingen. Deze komen elk overeen met een hoofdindicator.

De ecologische indicatoren worden samen met het financiële luik over de opbrengsten en kosten voor het aanleggen en het onderhouden van de gemeentelijke saneringsinfrastructuur opgevraagd via het online rapporteringsinstrument. De inspanning voor de gemeenten wordt zoveel mogelijk beperkt door de gegevens waarover de VMM beschikt al vooraf in te vullen en door de antwoorden van het voorgaande jaar als toelichting op te nemen. Aan de bevraging over 2014, die voor de tweede maal via een online platform gebeurde, namen 305 gemeenten deel.

Het indicatorenkader is opgebouwd rond de 4 hoofdtaken die de gemeente op vlak van afvalwater heeft:

1. Het door de woningen en bedrijven aangeboden afvalwater moet door de gemeenten correct ingezameld worden en met minimaal verlies getransporteerd worden naar de overnamepunten. Indicator 1 is een indicator waarop de meeste gemeenten goed scoren.
2. Er wordt zo weinig mogelijk niet-verontreinigd water (hemelwater en parasitair water) aangesloten op de saneringsinfrastructuur, aangezien dit negatieve effecten heeft voor de zuivering en het transport van het afvalwater.
Op het vlak van afkoppeling van niet-verontreinigd water behalen de meeste gemeenten een veel slechtere score dan voor de 3 andere indicatoren. Deze historische achterstand van verdunning moet stelselmatig afgebouwd worden. Er wordt wel aan deze problematiek gewerkt, maar de verbeteringen gaan meestal langzaam.
3. Er wordt adequaat ingespeeld op incidenten die op het gemeentelijk stelsel voorkomen. Als lokaal beheerder van de rioleringsinfrastructuur en verantwoordelijke voor de rioolaansluitingen, is het ook de taak van de rioolbeheerder om de 'klanten' van deze diensten (dit zijn de burgers) te ondersteunen in vragen en problemen die zij hebben met de infrastructuur.
Deze indicator beoordeelt de dienstverlening en het gegevensbeheer door de rioolbeheerder. Ook hier scoren de gemeenten relatief goed: gemeentelijke rioolbeheerders besteden steeds meer aandacht aan het opvolgen van incidenten en het bewaren van gegevens over de infrastructuur. Toch beschikken heel wat gemeentelijke rioolbeheerders nog niet over een volledige inventaris van de infrastructuur die aanwezig is op hun grondgebied.
4. Het afvalwater dat niet naar de bovengemeentelijke saneringsinfrastructuur gaat wordt maximaal plaatselijk gezuiverd. De laatste ecologische indicator heeft betrekking op de zuivering op lokaal niveau. Enerzijds wordt met deze indicator de uitbouw van en de controle op de individuele saneringsinfrastructuur beoordeeld, anderzijds het toezicht op klasse 2 en 3 bedrijven.
De gemiddelde score voor indicator 4 evolueert in de goede richting, maar er is nog veel verbetering mogelijk.

Een belangrijke vaststelling is dat de globale scores voor alle 4 indicatoren in vergelijking met de beoordeling over werkjaar 2013 (licht) gestegen zijn, maar dat voor heel wat (sub)indicatoren er nog veel verbetering mogelijk is.

